

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 100 (1987)

Rubrik: Lia Rumantscha : rapport annual 1986
Autor: [s.n.]

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 02.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

LIA RUMANTSCHA

LEIA RUMANTSCHA · LIA RUMAUNTSCHA · LIGIA ROMONTSCHA

Uniuns affiliadas:

Romania · Uniun dals Grischs · Uniung Rumantscha da Surmeir · Renania
Societad Retorumantscha · Uniun da Scripturs Rumantschs
Cuminanza Rumantscha Radio e Televisiun

Rapport annual
1986

In pled sin via

da Toni Cantieni, parsura LR

Quint annual 1986

Il quint annual per l'onn da gestiun serra cun in avanzament. Qua tras èsi pussaivel da cuvrir il deficit da l'onn 1985 (scuntrada da Savognin). Ultra da quai vegnan scrits giu ils cudeschs avant maun cun in import da fr. 75 070.80, quai sunter avair sa cusseglià cun la controlla da finanzas chantunala. La fin finala vegnan las reservas (chapital) augmentadas da maniera ch'igl è pussaivel da preschentar ina bilantscha positiva ed in quint che lubescha en il futur expensas extraordinarias per projects ed acziuns spezialas.

Suprastanza e cussegl, ma er nossa administraziun, emprovan da tegnair gronda disciplina tar l'applicaziun dals meds finansials da la LR. Ins na dastga betg emblidar che la gronda part da nossas entradas derivan da subvenziuns dal maun public. Ma er las entradas che la LR realisescha sez (vendita da las ediziuns, translaziuns, etc.) èn considerablas.

Cun il resultat final dal quint da gestiun 1986 vegn stgaffi ina buna premissa per pudair realisar nossas activitads almain ils proxims 2-3 onns. Ma ins na dastga betg emblidar che nus avain il mument be ina pitschna chareschia. Sche quai avess da midar, avess quai immediat er consequenzas considerablas per nossa situaziun finanziaria. En mintga cas èsi d'utilisar ils meds finansials cun tutta precauziun ed evitar tant sco pussaivel da far debits.

La chanzlia federala ed il rumantsch

Sunter che la lescha federala da publicaziuns è ida en vigur ha la chanzlia federala entschet cun differentas translaziuns da texts, sco p. ex. il cudeschet sur dal Palaz federal a Berna. Tenor decisiun dal cussegl federal pon er vegnir translats en rumantsch il register civil ed il cudesch funsil. Las translaziuns en rumantsch vegnan mintga-

mai realisadas en stretga collavuraziun tranter Confederaziun e chantun. Nus essan engraziaivels per questa lavur che creescha la basa per il rumantsch sco linguatg da chanzlia e dat ad el qua tras il status da «linguatg d'administraziun» – almain parzialmain – er tar la chanzlia federala. Sur da questas mesiras ha il vicechancelier da la Confederaziun, signur Achille Casanova, orientà ils 29 da november 1986 en Chasa rumantscha a Cuir.

La primavaira passada ha la cumissiun parlamentara dal cussegl dals chantuns per la moziun dals parlamentarischs conc. la revisiun d'art. 116 da la Constituziun federala (moziun Bundi) visità la Chasa rumantscha e laschà orientar davart la situaziun dal rumantsch. Il medem di ha questa cumissiun fatg in viadi cun la viafier retica a Trun e visità là las scolas e la Cuort Ligia grischa. Las autoritads communalas e circuitalas han retschet ils giasts cun gronda cordialitad ed il chor viril Trun ha embellì la saira cun chanzuns rumantschas.

Senza opposiziun ha il cussegl dals chantuns acceptà la moziun Bundi. Ussa duai vegnir preparà in messadi dal cussegl federal a las chombras federalas cun ina proposta, co ch'ins vules dar udientscha als dus puncts da la moziun. L'entira problematica tanghescha la posiziun – betg mo dal rumantsch – mabain da tuts quatter linguatgs naziunals. La fin finala sto alura l'art. constituziunal vegnir suttamess a la votaziun dal pievel e dals chantuns.

Post d'infurmaziun e da documentaziun

Cun l'entschatta d'avust 1986 è vegnì instituziunalisà il nov post d'infurmaziun e da documentaziun da la LR. Sco manader da quest post è vegnì elegì signur lic. fil. Manfred Gross. Igl è gia ussa vegnì prestà gronda lavur da documentaziun che duai alura furmar la basa er per infurmaziuns regularas en ils meds da massa. Er sin il champ da nossas activitads culturalas èsi indispensabel d'infurmar periodica-main la publicitad. Ina bun'infurmaziun gida a promover la chapientscha per noss problems tar ils Rumantschs ed er tar noss cumpatriots da linguatg tudestg, franzos e talian.

Ils Rumantschs giu la Bassa

Ina sentupada cun ils Rumantschs giu la Bassa il favrer 1986 ha dà l'ocasiun da discurrer cun ca. 20 exponents dad uniuns ed organisaziuns rumantschas da la Svizra centrala. Nus avain previs er per quest onn ina occurrenza sumeglianta, per qua tras savair promover ils contacts cun noss cunvischins rumantschs ordaifer il Grischun.

Ina festa impressiunanta da giubileum da 20 onns han organisà il november passà ils Rumantschs da Sargans e conturn.

Emprima opera rumantscha: «Il cerchel magic» da G. A. Derungs

La preschentaziun da l'emprima opera rumantscha «Il cerchel magic» en il teater da la citad da Cuir il matg 1986 è stada ina manifestaziun dal chant e dal teater rumantsch che ha chattà in resun fitg positiv lunsch sur ils cunfins da l'intschess rumantsch or. Questa cumposiziun da valita particulara avain nus d'engraziar al cumponist indigen Gion Antoni Derungs. La lavur minuziusa da 2 onns ha er manà al success giavischè ed ha dà perditga da l'aut nivel e da la vigur dal chant rumantsch.

Consideraziuns generalas

En general dastg'ins attestar a nossa cuminanza in engaschament fitg intensiv per dumondas culturalas. Quai na pertutga betg mo il linguatg, mabain la cultura da tut gener. Sche la votaziun dal settember 1986 conc. in nov artitgel costituziunal da la cultura n'è betg vegnì acceptà, è quai per gronda part d'attribuir al fatg ch'ins ha pudì votar tant per ina iniziativa sco per la cuntraproposta dal cussegl federal e dal parlament. Spontanamain ha il cussegl federal declerà suenter questa votaziun ch'ins veglia cuntinuar er en l'avegnir cun la tgira e la promoziun da las activitads culturalas. Quai ans dat curaschi e munta gist er per las minoritads linguisticas ina garanzia per la cuntinuaziun da la lavur dals davos onns e decennis.

Las activitads culturalas empermettan er il success giavischè, usche navant sco che questas vegnan purtadas da tuttas instituziuns dal pievel e dal singul. Cultura involva adina in entir program ed enritge-

scha tant la vita publica sco la vita privata. Quai che characterisescha la vaira cultura è adina il bun spiert e la toleranza vicendaivla. La meglra premissa per la lavur culturala è in bun clima da convivenza tranter ils umans. Mintga pass en direcziun da questa devisa è gia en sasez in act cultural.

Rapport da lavur 1986

Elavurà dals divers posts da lavur e sincronisà cun il program da lavur LR 1986 per pussibilitar ina controlla tranter programs e lavur realisada.

Introducziun

Il motto: «*emancipaziun dal rumantsch*» ha guidà la lavur da la LR durant l'onn da rapport. Emancipaziun è dentant in process complex che na po betg vegnir terminà en in onn da lavur. Emancipaziun vul dir: dar al rumantsch sco in dals 4 (betg il quart!) linguatgs naziunals las medemas cundiziuns ch'ils ulteriurs 3 linguatgs naziunals han e dovran per survivor. Cundiziuns spezialas duessan vegnir creadas pir dal mument che la normalitad sa manifestescha a disfavur da la minoritad. Cun l'egualitad fiss dentant gia cuntanschì fitg bler a favur dal mantegniment e da la promoziun organica dal rumantsch. Diversas decisiuns ed activitads dals ultims onns van en direcziun da l'egualitad. Bler è dentant anc da prestar per cuntanscher quella finamira.

La suprastanza ha salvà 28 sedutas e dilucidà 258 tractandas; il cussegl LR 3 sedutas cun 15 tractandas. La radunanza da delegad(a)s è sa radunada ils 7 da zercladur en chasa da scola a Veulden ed ils 13 da december a Cuir. Sper las tractandas statutaricas han las radunanzas da delegad(a)s decidì ina revisiun parziala dals Tschentaments LR (artitgel 8 e 9) ed ina directiva per l'applicaziun dal rumantsch grischun (cf. sut cifra 5). Suenter la radunanza a Cuir ha dr. Georg Jäger, president da la Walservereinigung, referì davart il tema: «Bündner Sprachkulturen: getrennte Wege – getrennte Ziele?»

Las *midadas dals Tschentaments* han il sequent cuntegn:

art. 8 e)

«Il cussegl decida valaivlamain segund ils cunfins dal preventiv. El examinescha las dumondas per credits supplementars e decida en atgna cumpetenzza u fa – tenor impurtanza da la summa – proposta a la radunanza da delegad(a)s.»

art. 9 b), nova al. 1

«La suprastanza è l'organ executiv e represchentativ da la LR. Ella decida las incumbensas da gestiun. Per la LR segna il parsura u il viceparsura cun il secretari. La suprastanza decida valaivlamain segund ils cunfins dal preventiv. Sch'in credit na tanscha betg en il decurs da l'onn da gestiun per passa fr. 5 000.— per cas, u sch'in tal credit nun exista, alura sto in credit supplementar vegnir dumandà dal cussegl, per regla avant che surprender la nova obligaziun u prestaziun.»

al. 2 e 3 restan.

Questas midadas van immediat en vigur (7-6-1986).

1. Uniuns affiliadas

1.1. Las uniuns affiliadas èn vegnidas *consultadas* en scrit u a bucca per diversas decisiuns e dumondas (pressa, revisiun dals tschentaments, CH-91, Scuntradas, lavur dals collavuratur regiunals, decisiun conc. ina donaziun da dunna Bazzi-Mengiardi, e. a.). Ils suprastants da la LR han prendì part a sedutas da las uniuns regiunals; parsura u secretari èn stads preschents a radunanzas generalas da las uniuns affiliadas.

1.2. Las *contribuziuns a las uniuns regiunals* èn vegnidas pajadas il mais da favrer. A basa da dumondas documentadas e rapports èn vegnidas pajadas las sequentas contribuziuns supplementaras:

- a la *Romania* per rumantschaziuns e div. incumbensas;
- a l'*UdG* per la «Scuntrada e furmaziun» e per il «Palc ladin»;
- a la *Renania* per la «Casa paterna/La Punt»;
- a l'*URS* per «La Pagina da Surmeir».

La *Societad retorumantscha* ha retschet ina contribuziun speziala per l'ediziun dal register da la Crestomazia e l'*Uniun da scripturs* in sustegn spezial en connex cun ils 40 onns Uniun da scripturs (dieta giubilara en Chasa rumantscha).

1.4. En connex cun *acziuns supplementaras* en las regiuns han ils collavuratur regiunals tgirà contacts regulars tranter las uniuns affiliadas e la LR. Temas da las discussiuns: rumantschaziuns, scolaziun da creschid(a)s, situaziun da scola en vischnancas bilinguas, curs d'assimilaziun, e. a.

1.5. Per reactivar ina «*Uniun rumantscha a Cuira*» ha la suprastanza envidà la fin d'october sur las uniuns affiliadas represchentants da tut las 7 uniuns e da las uniuns rumantschas consolidadas a Cuira per ina discussiun en Chasa rumantscha. Resultat da la discussiun: La necessitad da rimnar ils Rumantschs a Cuira en in'uniun da tetg e qua tras coordinar ed animar las acziuns rumantschas en la chapitala grischuna exista. La dumonda duai vegnir discutada vinavant. La LR è vegnida incumbensada da preparar in sboz per in'organisaziun pusai vla e d'installar durant l'onn nov en collavuraziun cun las uniuns regionalas e cun las uniuns rumantschas a Cuira ina gruppa da lavur per concretisar l'idea.

2. Collavuratur regiunals

2.1. Ils collavuratur regiunals han dà *rapport* regular e detaglià da lur lavur en las regiuns ed han discutà en sedutas comunablas regularas (1 giada per mais) cun il secretari e per part cun represchentants da la suprastanza las prioritads ed ils detagls da lur activitad. En ina dieta da lavur speziala cun l'incumbensà da l'uffizi federal da cultura, Romedi Arquint, è vegnidas discutadas dumondas da l'animaziun en general, da translaziuns e d'activitads spezialas.

2.2. Davart las *lavurs concretas* dals collavuratur en las domenas: scolaziun da creschid(a)s; assimilaziun; contacts cun vischnancas, uniuns, singuls; rumantschaziuns; barat da classas; curs da perfecziunament en rumantsch; vendita da cudeschs; infurmaziun; statistica; teater; biblioteca; e. a. dattan ils rapports specifics ils detagls necessaris.

2.3. Prof. François Hainard da l'universitad da Neuchâtel ha retschet in'incumbensa dal Fond naziunal en il rom dal program naziunal da retschertga nr. 21 «Pluralissem cultural ed identitad naziunala» per *evaluar l'animaziun culturala* en diversas parts da la Svizra. En quest connex duess er l'animaziun culturala, atras ils collavuratur

regionals LR e las uniuns regionalas, vegnir integrada. Las lavurs teoreticas han cumenzà. La collavuraziun cun ils represchentants da la pratica succeda il 1987.

3. Scolaziun e furmaziun

3.1. Scolinas

Modests *sustegns spezial*s per scolinas en situaziuns specificas han retratg sulettamain Vella / Degen / Vignogn e Sur / Mulegns / Murmarrera.

La lavur da las *cussegliadras da scolina en Surselva ed Engiadina* è vegnida cuntinuada. Tenor rapport da la cussegliadra en Surselva, dunna Josefina Candrian, Sagogn, è la dumonda per la cussegliaziun en Surselva plitost minima. La situaziun en il sectur da scolina en territori sursilvan è stabilisada ed en general favuraivla. Cussegliaziun en quest territori sa restrenscha sin singulas discussiuns cun mussadras e sin l'intermediaziun da materialias da lavur e contacts tranter scolinas. La cussegliaziun en Engiadina è considerablamain pli intensiva. Dunna Anni Tscherner, Zernez, lavura sco cussegliadra cun numerusas mussadras, surtut en Engiadin'ota, collavurescha per la preparaziun da materialias d'instrucziun e sa deditgescha a l'assimilaziun linguistica da gruppas da scolarets. Ensemen cun il collavuratur regional è vegnida organisada ina dieta da lavur per las mussadras da scolina en Engiadina per discutir dumondas da linguatg. La cussegliadra per las scolinas ladinhas ha er – per incumbensa da la supranza – visità scolinas da la vischnanca da Vaz e dà rapport. Las discussiuns conc. la cussegliaziun da scolinas en il Grischun central cuntinueschan.

La *Cuminanza da mussadras rumantschas* (CMR) ha retschet ina contribuziun speziala per intensivar la preparaziun da materialias d'instrucziun per scolinas en las singulas regiuns. La CMR è er vegnida motivada da mantegnair ses status sco uniun independenta per las mussadras rumantschas, da tschertgar pussaivladads per daventar uniun commembra da l'uniun svizra da mussadras e da tgirar ils contacts cun l'uniun da mussadras tudestga dal Grischun, senza dentant desister da l'atgna activitad ed autonomia.

Per la *scolaziun supplementara da las mussadras* è vegnida organisada en Engiadina ina dieta da lavur. Questa dieta annuala pudess esser in model era per las ulteriuras regiuns rumantschas.

Las *scolinas en Chasa rumantscha* a Cuira èn vegnidas manadas vinavant, malgrà difficultads da chattar in dumber sufficient da scolarets per la partiziun ladina. La suprastanza ha decidì da mantegnair questa partiziun, almain per l'onn da scolina 1986/87, e da decider da nov per l'onn 1987/88 a basa da las annunzias che vegnan inoltradas. La mussadra nova è vegnida elegida sulettamain per l'onn da scola 1986/87. A chaschun da la radunanza da delegad(a)s dal december è la suprastanza vegnida incumbensada da manar contractivas cun l'uniun da scolina Cuira e cun la citad da Cuira cun la finamira da sa distgargiar considerablamain da l'engaschament finanziaal per las scolinas a Cuira.

La preparaziun da *materialias per la lavur da linguatg en scolina* è progredida. L'ediziun succeda a l'entschatta da l'onn nov (incumbensada: Anna Tina Campell).

Ils collavuratur regiunals han tschertgà pussaivladads per realisar in *program «Mamma ed uffant»* en las regiuns bilinguas per introducir las mammas en il rumantsch che lur pitschens emprendan en scolina. Davart il success da quellas stentas cf. il rapport dals collavuratur regiunals.

En las vischnancas pli grondas existan *gruppas d'uffants pitschens* (2–4 onns) da mammas d'auter linguatg. Emprimas provas da cuntanscher ch'ils uffants avessan gia en quella vegliadetgna en talas gruppas la pussaivladad d'emprender rumantsch, vegnan persequitadas. Siond talas gruppas dentant occasiunalas e pauc organisadas è ina survista difficila.

Per il seminari da mussadras èn vegnidas translataas diversas materialias d'instrucziun, surtut fegls da lavur per l'instrucziun da biologia e texts cun terminologia specifica per la domena da scolina (cf. ediziuns).

3.2. *Scolas fundamentalas tudestgas*

Ils *meds d'instrucziun «Rumantsch en scola»*, 1.–6. classa, existan uss en las versiuns sursilvan, surmiran, puter e per part sutsilvan. Las scolas pertutgadas fan bun adiever da quests meds d'instrucziun. Sin

impuls da la LR ha il post chantunal per la scolaziun supplementara dals magisters organisà in curs d'introducziun specific en quellas materialias d'instrucziun.

Ils *curs da rumantsch en scola a Cuira* èn vegnids frequentads da passa 60 scolar(a)s. Problems existan da furmar classas da prestaziun equivalenta, da chattar magisters e stanzas da scolas en lieus centrals che scolars da differentas scolas pon cuntanscher per las singulas uras che vegnan messas a l'ur, damai ch'il rumantsch n'è betg integrà en l'urari da scola. La contribuziun da la citad da Cuira per quest'instrucziun na tanscha betg per cuvrir tut ils custs resultants.

En ina *saira da discussiun a Glion* è vegnida discutada la dumonda, co ch'il rumantsch pudess vegnir resguardà meglier en las scolas a Glion. Ina grupp da lavur a Glion persequitescha la dumonda.

Il secretari ed il collavuratur regiunal per l'Engiadina sa participeschan ad ina grupp da lavur che s'occupa cun l'instrucziun da rumantsch en las scolas a *San Murezzan*. Per *Bravuogn* collavura il collavuratur regiunal en ina grupp da lavur respectiva. A *Vaz* persequitescha il parsura cun las autoritads da scola la medema dumonda e cun exponents da *Domat* è la discussiun davart il rumantsch en scola vegnida cuntinuada, senza dentant cuntanscher resultats concrets.

L'instrucziun da rumantsch dada en las *scolas al cunfin da linguatg* na basta betg pli per mantegnair il linguatg en scola ed en la communidad. Sin las plazzas da scola en quests territoris aud'ins adina pli pauc rumantsch, er en las discussiuns en la vita da mintgadi!

3.3. *Scolas fundamentalas rumantschas*

Damai che las scolas èn *domena chantunala* sa restrenscha l'incumbensa da la LR sin persequitar ord distanza ils svilups en quest sector. Las stentas chantunalas, oravant tut en connex cun la preparaziun da materialias d'instrucziun per divers roms, èn considerablas. La suprastanza ha prendì posiziun davart la revisiun parziala da la lescha da scola. Diversas propostas da la LR èn vegnidas acceptadas en il sboz definitiv (dumber da scolars, resguard sin scolars ord scolas rumantschas che frequentan scolas secundaras en vischnancas vischiantas tudestgas, e. a.). Pir en la discussiun en il cussegl grond è

vegnida cuntanschida sin impuls da la LR ina midada da l'artitgel 4 quinquies conc. la preschientscha dal rumantsch en scolas cun scola fundamentala tudestga. Talas vischnancas pon ussa decider l'instrucziun obligatoria da rumantsch en singulas u en tut las classas, era sche la minoritad rumantscha è be pitschna u fitg pitschna.

L'instrucziun da franzos a basa dal rumantsch resta in postulat da la LR per scolas secundaras rumantschas. En connex cun l'eventuala introducziun dal nov med d'instrucziun per franzos «Echanges» duess questa discussiun vegnir repretida.

Per promover il *barat da classas* tranter las regiuns rumantschas e tranter las gruppas da linguatg chantunals (tenor las normas dal barat da classa da la Nova Societad Helvetica Svizra) è vegnida organisada ensem cun il coordinatur svizzer per il barat da scolars ina dieta da lavur a Casti cun ina infurmaziun da la pressa. Il collavuratur regional per il territori da l'URS persequitescha barats concrets tranter classas en divers territoris dal Grischun (cf. rapport respectiv).

Il collavuratur regional mantegnan ils contacts cun las *conferenzas scolasticas* e cun ils magisters.

Per l'ediziun da la gasetta da scolars «*AVIÖL*» è vegnida decidida ina contribuziun. Impuls per ulteriuras gasettas da classas u da scolas n'han anc purtà nagin fritg.

3.4. Scolas professiunalas

Cun il titel «*Romontsch per Romontschs*» è vegnida edida ina adattaziun rumantscha dal cudesch «*Sprachschulung*» d'Alfred Rutz che s'adatta er per l'instrucziun da creschid(a)s, da scolar(a)s da scola media e da scolar(a)s da las davosas classas realas e secundaras. Cun sustegn decisiv da l'Uniun da Bancas Svizras è il med d'instrucziun «*ECONOMIA*» d'Iso Tuor vegnì edì en rumantsch grischun e po vegnir mess a disposiziun gratuitamain a scolas professiunalas, scolas medias e per la scolaziun da creschids.

Il scolast da *rumantsch en la scola professiunala a Cuira* è s'engaschads cun success per intensivar l'instrucziun facultativa da rumantsch. Quest'instrucziun vegn frequentada da passa 150 scolars. En las scolas professiunalas a *Glion, Samedan e S. Maria* è il rumantsch part integrala dal plan d'instrucziun e d'examens. En las scolas da

tegnairchasa betg chantunalas, da tgirunzas, da selviculturs ed en ils curs supplementars per persunal d'hotels manca il rumantsch per gronda part. Ina preschientscha consequenta ha il chantun dentant realisà en tuttas partziuns da la scola da dunnas a Cuir.

Il secretari ha collavurà en ina grupp da lavur da la *corporaziun da vischnancas Surselva* che discutescha e prepara in model per realisar en Surselva in'infrastructura pli ferma per la scolaziun professiunala (evtl. scola media da diplom, cumbinada cun scola media da commerzi e scolaziun mercantila [KV]) a Glion.

Il postulat da cuntanscher tar las instanzas cumpetentas per la scolaziun professiunala ina *preschientscha consequenta e sistematica dal rumantsch* en tut las scolas professiunalas cun scholars rumantschs resta actual. Discussiuns cun exponents dal BIGA (Uffizi federal per industria, mastergn e lavur) han mussà che las directivas federalas per la scolaziun professiunala èn fitg avertas e pussibilitassan al chantun da prender disposiziuns che rinforzassan la posiziun dal rumantsch en las scolas professiunalas. La discussiun cun *il chantun* en questa dumonda sto cuntinuar.

Al *Plantahof* a Landquart vegn instrui rumantsch en trais gruppas tenor idiom (2 uras/emna). Il rumantsch vegn reconuschì sco rom d'elecziun obligatori per ils Rumantschs dal prim curs. Per il segund curs e per il resguard dal rumantsch en roms professiunals dal *Plantahof* ston las discussiuns cuntinuar.

3.5. *Scolas medias e scolas autas*

L'emprima part da la «*Istorgia da la litteratura rumantscha: Funtaunas 1*» da Gion Deplazes è vegnida discutada en ina dieta da lavur cun ils magisters da rumantsch en scolas medias. A basa da las discussiuns è il manuscrit vegnì preparà en il post da linguatg per l'ediziun. La cumposiziun è terminada. Quest emprim tom cumpara a l'entschatta da 1987. Il segund tom da quest'ovra («Da las refurmas a la revoluziun») ha l'autur surdà a la LR. Er quel duai cumparair en il decurs da 1987. L'autur lavura vi dal 3. tom.

La discussiun cun ils gremis cumpetents davart la *reconuschientscha dal rumantsch sco linguatg modern* equivalent ad auters linguatgs che quintan per l'access a las universitads è anc averta. Suenter ch'il ru-

rumantsch vegn dentant dozà a diversas universitads, a la Scol' auta politecnica a Turitg ed a la Scola auta da commerzi a Son Gagl, e suenter ch'il rumantsch quinta sco rom da matura, duess sia emancipaziun sco linguatg modern per l'access a las universitads er d'entantar realitad.

Las instanzas al departement d'educaziun conc. *l'instrucziun da rumantsch per Na-rumantschs sco rom d'elecziun obligatori da la 1.-3. classa dal seminari da scolasts* e la dumonda per in augment da las uras da rumantsch per Rumantschs al seminari scolastic vegnan discutadas dad ina grupp da lavur dal seminari. Decisiuns n'èn anc betg prendidas. En connex cun ina revisiun dal plan d'instrucziun en il seminari da scolasts vegn era examinada la dumonda d'instruir ulteriurs roms en rumantsch (per Rumantschs).

Professers da *diversas universitads* han visità la Lia rumantscha, sulets u cun gruppas da students, per s'infurmar davart la situaziun dal rumantsch. Surtut er students che fan lavurs davart tematicas rumantschas mantegnan il contact cun la Lia rumantscha.

Be paucs da tut(ta)s *student(a)s d'universitad* envidad(a)s han participà ad ina dieta d'infurmaziun e discussiun en la LR. Las discussiuns han pertutgà: la dumonda da pressa, il rumantsch grischun, la politica da linguatg, la lescha da linguatg, las translaziuns ed il nov servetsch d'infurmaziun e documentaziun, e. a.

3.6. Scolaziun da creschid(a)s

La scolaziun da creschid(a)s, organisada tras las uniuns autonomas *Scuntrada e furmaziun en Engiadina e Surselva* (uniuns affiliadas a l'Uniun svizra per universitads popularas UPS/VSV Verband Schweiz. Volkshochschulen) vegn sustegnida. Las uniuns retschaivan en spezial contribuziuns per curs da linguatg. Il contact cun questas uniuns è garantì tras ils collavurats regiunals. Per il Grischun central (Sursmeir e Sutselva) han ils collavurats regiunals respectivs organisà in program da scolaziun da creschid(a)s specific (cf. rapport dals collavurats regiunals).

La *centrala LR* ha organisà las sequentas occurrenzas: 1. 6 referats sur da linguistica e litteratura en connex cun il curs da rumantsch grischun a Zuoz; 2. 2 referats sur da persunalitads rumantschas ed

1 curs sur da la musica da rock e pop en il ravugl da «Nossas sairas» en Chasa rumantscha a Cuira.

En la purschida da la nova *Scol' auta populara a Cuira* vegnan tenor tractativas era integradas offertas d'occurrentas rumantschas.

Per ils curs en il *Grischun central* (Surmeir e Sutselva) ha la LR exequì las lavurs administrativas, d'indemnisaziuns e scuntraziuns da quint cun il chantun e cun l'Uniun svizra per universitads popularas.

In curs spezial per *persunal da biro e da secretariat* (correspondenza, terminologia administrativa, translaziuns, e. a.) è vegnì spustà per spetgar la realisaziun dal Vocabulari administrativ-giuridic e da la correspondenza tenor il sistem WEKA. Quest curs duai vegnir organisà l'onn 1987.

Per *translaturs* ha già lieu 1 curs da 2 dis a Cuira cun 34 persunas. En quest connex ha il vicechancelier da la Confederaziun, Achille Casanova, referì davart dumondas da translaziun en general e davart l'adiever dal rumantsch en l'administraziun federala.

4. Assimilaziun

4.1. *Survista dals curs:* En collavuraziun cun differentas instituziuns ed autoritads communalas e regionalas (singulas organiseschan er curs en atgna reschia, sco p. ex. Fundaziun Planta, Fundaziun Retoromana, scolas medias, universitads e. a.) e cun las uniuns Scuntrada e furnaziun èn vegnids organisads ils sequents curs:

Ardez	1 curs	10 participants
Bever	2 curs	12 participants
Bravuogn	1 curs	5 participants
Breil	2 curs	12 participants
Brinzauls	1 curs	5 participants
Casti	2 curs	9 participants
Danis	2 curs	20 participants
Domat	5 curs	46 participants
Filisour	1 curs	10 participants
Flem	4 curs	26 participants
Glion	7 curs	48 participants

Guarda	3 curs	18 participants
Lantsch	4 curs	17 participants
La Punt Chamues-ch	2 curs	10 participants
Mustér	4 curs	23 participants
Pitasch	1 curs	7 participants
Puntraschigna	4 curs	26 participants
Rabius	1 curs	2 participants
Razén	1 curs	11 participants
Sagogn	3 curs	19 participants
Samedan	4 curs	38 participants
San Murezzan	4 curs	33 participants
Savognin	3 curs	16 participants
Sedrun	2 curs	12 participants
Segl	3 curs	19 participants
Schlarigna	1 curs	14 participants
Scuol	2 curs	24 participants
Sent	2 curs	19 participants
Sour	3 curs	5 participants
Tarasp	1 curs	11 participants
Trin	2 curs	8 participants
Trun	2 curs	11 participants
Vella	1 curs	6 participants
Vignogn	1 curs	9 participants
Zernez	2 curs	11 participants
Zignau	1 curs	8 participants
Ziràn	2 curs	19 participants
Zuoz	5 curs	37 participants

total	92 curs	636 participants
-------	---------	------------------

Curs da rumantsch a Cuira

total	17 curs	125 participants
-------	---------	------------------

1 rg per Rumantschs

5 rg per esters

2 ladin

3 surmiran

6 sursilvan

Ca. 15 curs da rumantsch han anc gì lieu *ordaifer il territori rumantsch* (Grischun tudestg, Turitg, Berna, Basilea, Son Gagl, Genevra, Laufen, e. a.), organisads da scolas autas popularas, da la Scola da club Migros, dad universitads, e. a.

Sper ils curs d'assimilaziun èn er vegnids organisads numerus auters curs e referats per creschid(a)s. L'incumbensa d'organisar tals curs han surtut las uniuns per la scolaziun da creschids ed ils collavuratur regiunals (cf. sura).

4.2. *Il med d'instrucziun*: «Curs da rumantsch grischun 1» da Gieri Menzli vegn (tenor consultaziun en las uniuns regiunalas) adattà en singuls idioms. Uschia èsi pussaivel da cuntanscher in med d'instrucziun tenor metodos modernas d'emprender linguatg, cun cuntegn parallel per ils singuls idioms. In tal curs da standard, sincronisà per ils singuls idioms, pudess esser la basa per la preparaziun sin in *examen da certificat* en rumantsch. L'emprima part da quest med d'instrucziun en ils idioms cumpara en l'emprima mesadad da 1987. La lavur per ulteriurs toms cuntinuescha.

4.3. La suprastanza LR ha suttamess a la CRR (Cuminanza radio e televisiun rumantscha) p. m. da la SRR (Societad Svizra da radio) ina dumonda da realisar in *curs da rumantsch per Na-rumantschs en radio e televisiun svizzer*. En pliras sedutas è vegnì elavurà in concept detaglià per in tal curs. Quel prevesa 48 lecziuns da 20 minutas al radio e 13 emissiuns parallelas da 30 minutas a la televisiun. Il curs multimedial duess era cumpigliar in med d'instrucziun, cassetas, brochuras cun exercizis, curs accumpagnants ordaifer ils meds da massa ed ina documentaziun per la pressa. Tenor plan duess il curs vegnir realisà ils proxims onns ed esser pront per l'emissiun l'onn 1991. La decisiun da la SRR n'è anc betg prendida.

4.4. e 4.5. Conc. curs speziels d'assimilaziun cf. ils rapports dals collavuratur regiunals.

4.6. Las uniuns «Scuntrada e furmaziun» en Surselva ed Engiadina han retschet *contribuziuns da cumpensaziun* per curs cun main che 8 participants. En cas speziels, nua che la conuschientscha dal rumantsch è urgenta, èn vegnidas pajadas uras d'instrucziun: «in scolast – in scolar.»

4.7. Per l'Engiadina a Zernez e per la Surselva a Glion èn vegnidas organisadas *reuniuns dals magisters activs en l'assimilaziun*. Giavischè vegn in concept general per l'assimilaziun ed in'animaziun supple-

mentara per cuntanscher tut ils immigrants e motivar da frequentar ils curs. Ils collavuraturs regiunals organiseschan ina rait d'infurmatur da las singulas vischnancas per cuntanscher ina survista da la situaziun. L'evaluaziun dals resultats dals curs d'integrasiun vegn fatga dals singuls magisters. In'evaluaziun pli sistematica fiss per part pusai cun in certificat che stuess dentant er resguardar l'integrasiun en la cuminanza e betg sulettamain l'assimilaziun linguistica.

Regulativ per ils curs d'assimilaziun / integrasiun linguistica

(Revisiun dal regulativ da 1984, cf. Rapport annual 1984, pag. 15/16)

1. Organisaziun

L'organisaziun succeda directamain tras la LR u tras ils collavuraturs regiunals, tras uniuns regiunalas, vischnancas u autras uniuns.

Las scolas autas popularas «Scuntrada e furmaziun» en Surselva (SFS) ed en Engiadina (SFL) organiseschan lur curs d'assimilaziun en atgna rescia (dumber minimal: guarda pct. 6).

Als collavuraturs regiunals tegnan contact cun ils scolasts per ils curs d'assimilaziun en lur regiuns. Da temp en temp en reuniuns inditgadas per discutir davart experientschas, meds d'instrucziun etc. Per talas reuniuns paja la LR spesas e viadis a norma da l'urden vertent.

2. Pensum da la LR

La Lia rumantscha

- *procura per meds d'instrucziun*
- *paja ils scolasts engaschads en ses curs (excepziun: SFS, SFL)*
- *incassa (sur ils organisaturs, resp. scolasts) il daner da curs*
- *metta annualmain en il preventiv ina summa commensurada per realisar questa scolaziun*
- *surprenda il deficit da curs cun main che 8 participants (dumber minimal da participants cf. pct. 6), organisads da la SFS u SFL.*

3. Durada da las uras

In curs dura 8 fin max. 10 sairas a duas lecziuns (2 giadas 45 min.).

4. Daner da curs

Il daner da curs munta:

- per il territori rumantsch a frs. 8.– per lecziun dubla (curs da 8 sairas frs. 64.–, curs da 10 sairas frs. 80.–);
- per Cuira ed auters lieus ordaifer il territori rumantsch frs. 9.– per lecziun dubla (curs da 8 sairas frs. 72.–, curs da 10 sairas frs. 90.–).

5. Paja dals scolasts

La paja dals scolasts munta a frs. 70.– fin frs. 80.– (tenor experientscha) per saira a duas lecziuns, incl. preparaziuns. Viadis dal scolast na vegnan per regla betg indemnissads supplementarmain (excepziun: viadis pli lungs). Meds d'instrucziun (era copias etc.) paja il participant.

6. Dumber da participants

Il curs en il territori po vegnir dà cun minimal 4 participants. Quint per 8 sairas cun 4 participants:

- daner da curs total frs. 256.–
- paja scolast frs. 560.– / frs. 640.– (cf. pct. 5)
- deficit LR frs. 304.– / frs. 384.– (cf. pct. 5)

Quint per 10 sairas cun 4 participants:

- daner da curs total frs. 320.–
- paja scolast frs. 700.– / frs. 800.–
- deficit LR frs. 380.– / frs. 480.–

Il curs ordaifer il territori rumantsch, surtut en aglomeraziuns pli grondas sco Cuira, duess en princip purtar sasez, na dastga dentant en mintga cas betg chaschunar gronds deficits.

P. ex. quint per 10 sairas cun 8 participants:

- daner da curs total frs. 720.–
- paja scolast frs. 700.– fin frs. 800.–
- deficit LR frs. –.– fin frs. 80.–

7. Rapport e cuntinuitad

Il scolast rapporta davart il curs a la LR u a l'uniun SCUNTRADA E FURMAZIUN (lieu, termin, participants, lavur, meds d'instrucziun, pajaments) cun ils formulars respectivs.

Ils organisaturs u scolasts sa dattan fadia per la cuntinuitad dals curs.

8. Excepziuns

Per cas speziels po il secretari en discussiun cun ils organisaturs, scolasts etc. decider excepziuns da questas normas.

Quest regulativ è vegnì decidì da la suprastanza LR ils 3 d'october 1986 e va en vigur cun il semester 1986/87 (sett./oct. 1986).

5. Rumantsch grischun

Applicaziun: La radunanza da delegad(a)s dals 7-6-1986 a Veulden ha decidì da prolungar per 3 onns la directiva vertenta (dapi 1984) conc. l'applicaziun dals idioms e dal rumantsch grischun.

- 1) *«Ils idioms scrits regiunals: puter, surmiran, sursilvan, sutsilvan e valler han il medem dretg conc. diever e tgira. Ils singuls idioms vegnan duvrads mintgamai per texts (cudeschs, stampats, etc.) adressads be a la regiun respectiva.»*
2. *«Il rumantsch grischun sco linguatg da punt e standard vegn duvrà per texts da tut gener che sa drizzan a l'entir territori rumantsch e per tuts cas, nua che sulettamain ina varianta vegn en dumonda.»*

5.1. Las *lavurs scientificas* per la preparaziun ed elavuraziun sistematica dal rg èn vegnidas cuntinuadas. Il favrer 1986 è vegnida fatga ina nova dumonda al FN per pudair cuntinuar cun il project. Quella è vegnida acceptada da princip per dus ulteriurs onns (1-10-86 fin 30-9-88). La summa dumandada è dentant vegnida reducida, uschia ch'ella pretenda ina reducziun dal persunal per ina mesa piazza per il segund onn (1987/88).

5.2. *Referats* davart il rg han già lieu a Cuir (Cuminanza da las mussadras rumantschas, A.-A. Dazzi) a Turitg (European Association for Lexicography, G. Darms), a Roma (Istituto Svizzero di Roma, C. Pult) ed a Genevra (Institut National de Genève, C. Pult).

Publicaziuns davart il project:

B. Cathomas, *Il rumantsch grischun en la scolaziun*, en: *Ischi* 71 (27), p. 14–27.

G. Darms, *Aspekte der Entstehung einer neuen Schriftsprache*, en: *Akten des 6. Internationalen Symposiums über Sprachkontakte in Europa*, Mannheim, p. 377–390.

H. Schmid, *“Rumantsch grischun” – Eine Schriftsprache für ganz Romanischbünden*, en: *Ladinia* IX, p. 171–201.

5.3. Il mais d'avust ha già lieu a Zuoz *il 3. curs da rumantsch grischun per Rumantschs* (suenter Savognin e Mustér) cun total 34 persunas.

A Cuirà ha gi lieu en Chasa rumantscha in curs da rumantsch grischun per principiant(a)s ed in per avanzad(a)s ed in curs rg per Rumantschs.

5.4. La realisaziun *d'ediziuns* na po betg sa far entaifer il rom dal project dal FN. Ordaifer quest rom è vegnids realisads:

G. Menzli, Curs da rumantsch grischun I, Lecziuns 1-15, Cuirà 1986.

I. Tuor, Economia, Altstätten (1985/86).

Pront per la stampa èn:

Las aventuras da Tintin, 1: L'insla naira; 2: Il giomberet cun las forschs d'aur.

G. Deplazes, Istorgia da la litteratura rumantscha: Funtaunas I: Dals origins a las refurmas.

En preparaziun è in'antologia da texts litterars, mess en rumantsch grischun.

5.5. cf. 6.6.

5.6. Gudagnà diversas *novas domenas d'adiever* per il rumantsch grischun, p. ex. SAB (rapports mainsils), div. uffizis federals (broschuras, med d'instrucziun «Economia» UBS, div. fatschentas privatas, ARS HELVETICA (plirs toms davart l'art svizzer per la CH-91).

5.7. L'emprima fasa d'introducziun da *l'elavuraziun electronica* da datas per la lexicografia dal rg è vegnida terminada. La datoteca cuntogna dentant var 35 000 unitads d'endataziun en rumantsch cun l'equivalent tudestg (ca. 70 000 chavazzins).

6. Servetsch da linguatg, documentaziun e translaziuns

6.1. Las lavurs da rimnada da *terminologia speziala* e d'excerpar èn vegnidas cuntinuadas. La creaziun da neologissemms sa fa d'ina vart tenor ils basegns dal mintgadi, da l'autra vart en furma sistematica en connex cun incumbensas pli grondas u ediziuns, cf. 6.2. e 6.3. Per in'elavuraziun electronica sistematica dals neologissemms manca anc la basa linguistica segira; per l'elavuraziun da terminologias specificas vegn l'EED dentant applitgada cun success.

6.2. Il *servetsch da linguatg* vegn bain confruntà cun pli e pli bleras dumondas; ils contacts cun ils utilisaders èn dentant plitost occasiu-

nals. Per contacts sistematicas mancan d'ina vart las forzas da lavur, da l'otra vart er structuradas fixas analogas a quellas dal post da linguatg tar ils utilisaders principals. Glistas da terminologia speziala pli grondas èn vegnidas fatgas per la mazlaria (surs.), per l'economia (rg), per victualias e per la garascha.

6.3. En la retscha «*Pled rumantsch/Plaid romontsch*» è cumpari il carnet 4: Tecnica I. Las «Flurs da prada» (Hallwag) èn vegnidas transladas, n'èn dentant betg anc prontas per la stampa. Las lavurs per il «Pled rumantsch» 5: Tecnica II, èn progredidas.

6.4. *Tablas engrondidas* cun maletgs e la terminologia appartegnenta nun èn vegnidas realisadas. Per part han ils collavuratur regiunals dentant purtà la terminologia nova da la TECNICA (tenor PLED RUMANTSCH 4) tar ils interessads (garaschas, purs, e. a.).

6.5. Il «*Vocabulari administrativ-giuridic*» (red.: Ines Gartmann) è cumpari en successiun: letras A–O (518 paginas). La soluziun: tu destg–rumantsch grischun (cun resguard dals idioms, nua che quels sa differenzieschan significantamain dal rumantsch grischun) sa cumprovescha. Quest manual vegn retratg da ca. 100 interessents. La lavur duess pudair vegnir terminada en il decurs dal 1987.

6.6. Durant l'onn 1986 ha il *Post da translaziuns* survegnì 480 incumbensas (1985: 542) per translaziuns, da quellas 74 (1985: 63) en ils idioms e 406 (1985: 441) en rumantsch grischun. En cumparegliaziun cun il 1985 ina sminuziun da las incumbensas, dentant èn pliras da las lavurs transladas durant il 1986 stadas fitg voluminusas (brochuras per la Confederaziun, ARS HELVETICA, meds d'instrucziun seminari da mussadras etc.). Tiers las incumbensas numnadas ha il post da translaziun communitgà directamain al telefon numerusas pitschnas translaziuns (p. ex. nums da fatschentas u organizaziuns, singulas construcziuns, etc.).

6.7. Stretga collavuraziun cun ils *translatur chantunals* conc. la terminologia da singulas domenas da l'administraziun chantunala e federala. La coordinaziun da novas terminologias tranter il servetsch da translaziun chantunal e quel da la LR funcziunescha. En il servetsch da translaziun chantunal vegnan er exequidas translaziuns en rumantsch grischun.

6.8. Il secretari ha collavurà en la *gruppa d'experts per il project naziunal da retschertga 21: Pluralissem cultural ed identitad naziunala*. En il rom da quest project vegn realisada ina studia davart ils linguatgs en

Svizra che considerescha era la situaziun dal rumantsch, surtut sia posiziun en Svizra e las correlaziuns cun las ulteriuras cuminanzas da linguatg naziunalas.

6.9. Il sustegn da las lavurs da *rumantschaziun* sa fa surtut tras metter a disposiziun la terminologia necessaria (cf. 6.2.) e translaziuns d'offertas tipicas u reglaments da different gener, alura er tras contribuziuns. Per animar da rumantschar inscripziuns etc. ha la suprastanza LR decidì contribuziuns per quest intent. En in'emprima fasa (1984 e 1985) valeva la sequenta directiva per reparter tals custs: 1/3 privat – 1/3 vischnanca – 1/3 organisaziuns rumantschas (LR, uniuns affilia-das, autras). Per cuntanscher ina pratica consequenta ha la suprastanza decidì las sequentas

*Directivas conc. contribuziuns da la Lia rumantscha
per rumantschaziuns*

art. 1: Contribuziuns vegnan per regla dadas

- *per rumantschar inscripziuns existentas (effect da midada)*
- *surtut per inscripziuns accessiblas a la publicitad (effect da publicitad)*
- *en cas da basegn, q. v. d. sch'il possessur sa declera ord motifs finansials reals inabel da surpigliar sez entirain ils custs resultants (sustegn effectiv)*
- *per stimular en in tschert lieu (vischnanca, vitg, etc.) la rumantschaziun da las inscripziuns (effect d'exempel).*

art. 2: Las contribuziuns vegnan concedidas entras la suprastanza LR a basa d'ina dumonda cun in preventiv dals custs totals e d'in plan da finanziaziun.

Las contribuziuns vegnan pajadas pir suenter l'execuziun da la lavur a basa d'in quint final e suenter controlla al lieu (entras collavuratur u suprantant u uniun regiunala). Il retschavider d'ina contribuziun s'obliescha da mantegnair l'inscripziun rumantscha.

art. 3: Las contribuziuns da la LR han funcziun subsidiara ed animatoria. Ellas muntan max. a 10% dals custs effectivs e max. a fr. 500.– per in cas e ston restar en il rom dal preventiv.

art. 4: Las vischnancas vegnan animadas da stipular en lur leschas da construcziun l'obligaziun per inscripziuns publicas rumantschas.

6.10. Per pudair inscriber ils *exponats* en il «Museum da la natira» a Cuir er en rumantsch collavura il directur dal museum cun Felix Giger ed il Post da linguatg LR per elavurar terminologias coherentas. Las inscripziuns rumantschas dals exponats en il Museum retic restan vinavant in postulat!

Nov: Post d'infurmaziun e da documentaziun (PID)

L'atun 1985 ha il cussegl grond dal chantun Grischun concedì ord las finanzas federalas restadas al chantun in import supplementar a la LR ed a la PGI. Sin dumonda da la Societad retorumantscha (SRR) ed a basa da la decisiun dal cussegl grond ha la LR decidì d'installar cun questa contribuziun in «Post d'infurmaziun e da documentaziun» en Chasa rumantscha.

Quest nov post è vegnì dotà cun in *collavuratur en piazza cumplaina*. En questa piazza ha la suprastanza elegì lic. fil. Manfred Gross che è entrà en servetsch il 1. d'avust 1986.

L'*intent general* dal Post d'infurmaziun e documentaziun (PID) è da rimnar ed elavurar documents pratics en dumondas da linguatg e cultura rumantscha (bibliografias, statisticas ed analisas annexas, documents d'infurmaziun etc.) e d'intermediar questa documentaziun a tuts interessents. Il PID dat scleriments davart terminologia existenta, infurmescha davart litteratura, chant e lectura per diversas vegliadetgnas, s'occupa cun translaziuns e cun lavur da neologissem. La lavur dal PID è complementara ad instituziuns gia existentas (bibliotecas, archiv, institut DRG, e. a.). Il PID surpiglia dentant da princip la lavur d'infurmaziun e documentaziun pratica prestada fin ussa da l'institut dal DRG.

Il collavuratur en il PID nun è «pledader uffizial» da la LR per dumondas ed infurmaziuns da l'instituziun LR, ses organs, ses concepts da lavur, sias decisiuns e disposiziuns. L'entira domena d'infurmaziun instituziunala, principiala e «politica» resta pensum dals organs da la LR cun lur exponents ed incumbensads (president, suprastanza, secretari).

Il PID è integrà en la *structura organisatoria da la LR*. Il collavuratur en quest post suttastat als organs da la LR e – per incumbensa da quels – en dumondas d'organisaziun e per surveglianza directa al manader dal secretariat central da la LR.

La *lavor principala* dal nov Post d'infurmaziun e documentaziun è stada quests davos mais da l'onn l'installaziun d'in sistem da registraziun (acquist dal mobigliar ed organisaziun d'in sistem da deposit per documents da tut gener). L'intent primar dal PID è ina documentaziun solida e diversifitgada che serva per l'ina a l'elavuraziun da documents pratics, per l'otra a l'intermediaziun directa ad interessents. Questa lavor d'organisaziun e da rimnada da documents ha fatg grond progress; differentas cartotecas tenor criteris circumscrips permettàn ina survista optimala dal material documentà al PID. La rimnada dals documents senza è succedida sequentamain: a) registraziun dals documents avant maun a la LR; b) registraziun dals documents rimnads successivamain per ils servetschs d'infurmaziun prestads.

Sper la lavor puramain documentara ha il Post d'infurmaziun e documentaziun la funcziun primara d'*infurmar activamain*. Il PID distingua tranter infurmaziun activa e reactiva, q. v. d. tranter infurmaziun directa tras meds da massa, scolas etc. ed infurmaziun sin dumonda. Il PID vegn confruntà bunamain mintga di cun dumondas – per telefon u en scrit – davart lingua e cultura rumantscha, neologissem etc. Per pudair satisfar il meglier pussaivel a las pretaisas d'in servetsch d'infurmaziun ha il PID projectà divers documents pratics sco brochuras e fepls d'infurmaziun, ina pagina d'infurmaziun en las gasettas existentas, ina revista d'infurmaziun e. a.

Autras lavurs exequidas quest onn dal Post d'infurmaziun e documentaziun èn stadas: la collavuraziun vid il Radioscola 1/87 «rumantsch grischun», translaziuns en vallader ed en rumantsch grischun, correcturas, instrucziun da rumantsch a la scola da purs Plantahof e. a.

7. Teater rumantsch

General: Cun in *questiunari* èn las spetgas da las gruppas da teater conc. la lavor da la LR en quest sector vegnidas eruidas. Tenor las respostas spetg'ins surtut dal Post da teater: biblioteca da tocs, translaziuns, infurmaziuns e tsherts curs. Accumpagnaments da reschia u schizunt reschias vegnan darar dumandadas. Per satisfar al giavisch per tocs (novs, translaziuns, infurmaziuns) prevesa la LR da metter a disposiziun a mintga gruppa da teater:

- 1 «Mussavia dramatic I (1947)
- 1 «Mussavia dramatic II» (1964)
- 1 «Mussavia dramatic III (tocs 1964–1986), che sto anc vegnir preparà. Incumbensa ad Annemieke Buob e. a.

7.1. Ina *reuniun cun reschissurs e cun interessents* per il teater, cun Claudia Carigiet ed Annemieke Buob, ha il collavuratur per l'Engiadina organisà a Zernez (cf. rapport).

7.2. *Accumpagnament* da gruppas da teater èn relativamain rars. 1986 a Scuol. Cussegliaziun succeda per regla al telefon.

7.3. Tenor dumonda ha Annemieke Buob cusseglià las gruppas. Lydia Lombris ha coordinà las lavurs da teater en la LR ed a partir dal fanadur 1986 ha Beat Jenal surpiglià quest'incumbensa. Or da quest motiv è il post vegnì structurà da nov.

7.4. Il post – surtut la *biblioteca da tocs* – è vegnì consultà fitg activamain.

160 (150) spediziuns cun passa 900 (800) tocs.

50 (50) gruppas han consultà il post e giugà tocs lungs per ina saira entira. 75 (50) gruppas han fatg producziuns curtas e 35 (50) scolasts han empustà tocs per Nadal, Chalandamarz u per autras occasiuns. En biblioteca èn vegnids integrads ca. 40 (60) tocs novs e da quels èn 20 vegnids sustegnids finanziaimain da la LR. La biblioteca cumpiglia ussa var 1200 tocs. Il post ha pudì intermediar cun success per 5 dumondas da dretg da translaziun e represchentaziun per las gruppas. Da l'UdG ha il post retschet ina gronda rimnada da tocs che ston vegnir integrads en la biblioteca da teater.

7.5. Tenor la nova structura stattan *curs da teater* da princip en cumpetenza da l'UTP (Uniun grischuna per teater popular). La LR vuless s'engaschar per curs surtut sut l'aspect dal linguatg ed a moda subsidiara per curs da teater organisads da las uniuns «Scuntrada e furnaziun».

7.6. La *gasetta da teater* na cumpara betg pli. In nov concept per infurmar ils interessents è vegnì elavurà e duess vegnir realisà il 1987.

7.7. *Contacts ordaiifer l'intschess rumantsch*: En las sequentas uniuns è la Lia rumantscha represchentada:

SADS (Schweiz. Arbeitsgemeinschaft für das darstellende Spiel in der Schule);

ZSV (Zentralverband Schweizer Volkstheater);

UTP/BVV (Uniun grischuna per teater popular).

Post da teater da la Lia Rumantscha

	surveglianza
	coordinaziun
1	biblioteca
2	survista da las represchentaziuns
3	concorrenza da tocs novs
4	translaziuns da tocs
5	lectorat da tocs da la biblioteca
6	infirmaziuns generalas
7	dumondas da dretgs
8	organisaziun da curs e d'occur.
9	cussegliaziuns dal rom
10	acziuns spez.
11	contacts cun gruppas
12	visitas da represchentaziuns
13	fegl d'infirmaziun da teater
14	contacts ordaifer la Rumantschia

7.8. *Sustegns spezialas per las sequentas lavurs:*

- Palc ladin: «La menascharia da vaider» (represchentaziuns en divers lieus).
- Uniun dramatica Rabiun: «Johny Belinda» (represchentaziun giubilara).
- Numerusas contribuziuns per translaziuns da tocs.

7.9. *Conc. promoziun dal teater per giuvenils* cf. rapport dals collaturats regionalis.

8. Chant e musica

8.1. *Concurrenzas da cumposiziun:*

1985/86: Tema da la concorrenza era «Umor e satira en la chanzun rumantscha per chors mixts e virils». 35 cumposiziuns èn vegnidas inoltradas (21 per chor mixt, 14 per chor viril). Las sequentas 10 surpranda il radio – sin basa dal giudicat da la cumissiun – per ina occurrenza finala:

Chor mixt:

Mani C. / Werner P.	Amabla surpraisa	ladin
Lombriser E. / Durschei V.	Il mund modern	surs.
Thöni G. P. / Thöni G. P.	Gl'er'en'eda...	surm.
Bertogg C. / Fontana G.	Quersera ei bal	surs.
Roth A. / Vital A.	Chanzun da sot	ladin

Chor viril:

Simeon G. D. / Thöni G. P.	Curesma	surm.
Lombriser E. / Capeder D.	Viva la veta	surs.
Thöni G. P. / Thöni G. P.	Canzung da tschever	surm.
Derungs G. G. / Derungs G. G.	Stina biala	surs.
Mani C. / Caflisch A.	Chasper Chatscheder	ladin

L'occurrenza dal radio è prevista definitivamain per 1987. Tuttas chanzuns inoltradas, er quellas betg premiadas, vegnan tramessas en copia als dirigents.

1986/87: Sco basa per la «Concurrenza da cumposiziun 1986/87» è vegnida realisada ina concorrenza da lirica cun il tema: «Aspects positivs e negativs dal mund modern en nossa vita quotidiana.» Las

numerusas poesias inoltradas èn vegnidas surdadas als cumponists. La cumissiun da chant è s'occupada cun las cumposiziuns inoltradas. L'evaluaziun definitiva succeda pir en il decurs da 1987.

8.2. En 2 sedutas ha la cumissiun da chant discutà *l'ediziun d'in nov cudesch da chanzuns rumantschas* per chor mixt (successur da la «Laudinella»). Ina circulara a tut ils chors cun la supplica d'inditgar chanzuns che duessan vegnir resguardadas en ina tala ediziun ha gi fitg pitschen eco. Da princip duess la nova ediziun cuntegnair chanzuns cumprovadas, anc betg cuntegnidas en ediziuns da fin uss, chanzuns proponidas dals dirigents ed er talas premiadas ils ultims 15 onns. La cumissiun da chant fa in'emprima schelta, surtut ord l'optica da las singulas regiuns.

8.3. Davart la *rimnada da chanzuns rumantschas* en la LR ed en la Biblioteca chantunala dat la «Bibliografia da la musica vocala reto-rumantscha» (1661–1984) ina buna survista. Ils dirigents che tscher-tgan chanzuns pon retrair da la LR per la selecziun ordinaturs che cuntignan las chanzuns rimnadas ils ultims onns.

8.4. Al «Comité naziunal da l'onn europeic da la musica» 1985 è vegnì rapportà detagliadamain davart las occurrenzas respectivas, organisadas da la LR.

8.5. En connex cun la primaudiziun da l'opera «*Il cerchel magic*» da G. A. Derungs / L. Deplazes ha la LR dà ses num per procurar las finanzas. Il secretari ha fatg part a la gruppa da lavur (ressort finanzas) per la realisaziun da quest'ovra.

9. Meds da massa, infurmaziun, preschientscha rumantscha

9.1. La suprastanza ha discutà divers *models per rinforzar la pressa rumantscha: supplements en las gasettas existentas, agentura rumantscha da pressa, augment linear da las contribuziuns a las gasettas existentas*. Las spetgas en il sector da pressa èn grondas, la realisaziun dad ina gasetta quotidiana n'è dentant – malgrà projects existents – apparenta-main anc betg pussaivla. Ina remartga laterala dal secretari en il rom dad ina intervista ha – pervia dad ina gronda publicitad – sveglià emozziuns. En vista a l'impurtanza centrala da la pressa per il mantegniment ed il svilup organic dal linguatg era il secretari sulettamain sa

dumandà en moda teoretica, qualas lavurs ed incumbensas da la Lia rumantscha (derasaziun da neologissem, preschentaziun dals interess da la Rumantschia, infurmaziun e documentaziun davart il rumantsch, derasaziun dal linguatg da scrittira, propagaziun da las ediziuns, furniziun regulara da lectura, e. a.) che pudessan sut circumstanzas er vegnir ademplitas cun ina gasetta quotidiana e quants meds finansials che vegnissan qua tras libers per la realisaziun dad in tal project. Innovaziuns sin il sectur da pressa pretendan en mintga cas da metter novas prioritads e da ponderar novas disposiziuns dals meds finansials avant maun.

Per la radunanza da delegad(a)s dal december ha l'Uniun dals Grischs inoltrà ina moziun conc. la pressa cun il cuntegn:

- *dad accordar a l'Uniung rumantscha da Surmeir ed a la Renania per in onn l'import giavischà e documentà tras las instanzas respectivas per consolidar la situaziun finanziala da lur organs fin a maximal fr. 20 000.--;*
- *dad incumbensar la suprastanza da la LR d'elavurar e da suttametter a la radunanza da delegad(a)s entaifer in onn ina proposta cun mesiras concretas per promover, coordinar e dar novs impuls a la pressa rumantscha.*

Questa moziun vegn discutada durant l'onn 1987. La radunanza da delegad(a)s ha decidì en il rom dal preventiv 1987 d'augmentar linearmain las contribuziuns a la pressa existenta per 40%.

9.2. La pressa rumantscha è vegnida *sustegnida* cun total fr. 150 000 e cun translaziuns d'inserats en rumantsch grischun sur l'agenzia «Publicitas». «La Casa paterna / La Pünt» e «La Pagina da Surmeir» han retratg sur las uniuns regionalas respectivas mintgamai ina contribuziun supplementara da fr. 12 000.– sut il titel: «Per incumbensas spezialas».

9.3. Ils meds da massa han retschet *infurmaziuns regularas* pertugant las fatschentas tractadas da la LR. Sper las dumondas respundidas al telefon han numerus schurnalists dumandà documentaziuns u han visità la LR per intervistas u consultaziuns pli lungas.

9.4. Ils *meds da massa svizzers* han danovamain rapportà intensivamain davart il rumantsch. La documentaziun da pressa da l'entir onn rimnada en la Lia rumantscha emplenacha plirs ordinatur.

9.5. *L'exposiziun ambulanta* tudestga avess – suenter las numerusas exposiziuns dals davos onns – basegn d'ina renovaziun per pudair

vegnir represchentada vinavant. Ina tala restauraziun stuess dentant era tangar parts dal cuntegn. Eventualmain pudess questa refatga succeder l'onn 1988. Per l'exposiziun ambulanta en franzos han gi lieu discussiuns cun Geneva. In project concret po da raschun vegnir realisà il 1987.

9.6. *Conferenzas da pressa:*

- ils 7 da zercladur 1986 a Veulden, radunanza da delegad(a)s;
- 13 da december 1986 a Cuira, preschentaziun da la Bibliografia retorumentscha ed autras ediziuns; radunanza da delegad(a)s;
- per la preschentaziun dal cudesch «Gangale», chasa editura Terra Grischuna, ha la LR mess a disposiziun las localitads.

9.7. *Referats e discussiuns publicas dal secretari:* en il «Club Soroptimist» da Cuira; en l'«Istituto svizzero di Roma»; en il «Club da Rotarians» a Son Gagl; en seminaris da las universitads da Turitg e Basilea; a chaschun da l'avertura dals curs da rumantsch a Laax; en l'«Institut National de Genève»; a chaschun d'ina matinata en il foyer dal teater municipal a Cuira; a chaschun da la dieta da l'«Institut svizzer dal federalissem» a Friburg; a Mustér (Uniun da cura e traffic) ed a Scuol.

10. Ediziuns LR 1986

Ovras fundamentalas

Berther N./ Gartmann I. e. a.	Bibliografia retorumentscha (1552–1984) e Bibliografia da la musica vocala retorumentscha (1661–1984).
Berther N.	Bibliografia da la musica vocala retorumentscha (1661–1984), separatum.
div. auturs	Correspondenza privata e da fatschenta (sursilvan e ladin, cun introducziuns e decleraziuns en rumantsch grischun) tenor il sistem WEKA (cuntinuescha).
div. auturs	«Pled rumantsch / Plaid romontsch 4: Tecnica I» (glista da plets ed illustraziuns tenor «Duden illustrà»).

Meds d'instrucziun

- Restampa da: «Rumantsch en scola» I.–IV., en divers idioms.
Candinas T. Romontsch sursilvan, reediziun revidida.
Deplazes M. e R. L. Romontsch per Romontschs (tenor A. Rutz).
Menzli G. Curs da rumantsch grischun 1, lecziuns 1–15.
Tuor I. Economia (ediziun sorprendida da la chasa editura Krattiger SA, Altstätten).
div. auturs La scoletta / La scoulina (gieus, chanzuns, istorias, etc.).
Translaziuns da meds d'instrucziun per la scolaziun da las mussadras:
– Il giu liber
– Plan da basa per las scolinas

Cudeschs d'uffants

- div. auturs Kodi/Enicapeni, translaziun en sursilvan da M. Lombriser (10 nrs., dretgs A. Eiselé, Prilly).
Mell T. Kayak, ladin (J. Guidon), surmiran (R. Capeder), sursilvan (R. Spescha), ord chasa editura An Here.
Hergé/Andry D. e J. Tintin: L'insla naira, comics (licenza: Casterman).
Hergé/Andry D. e J. Tintin: Il giomberet cun las forschs d'aur, comics (licenza: Casterman).

Carnets OSL 1986

- Bollinger M./
Cathomas R. Mario e sia trumbetta, sursilvan (reediziun).
Capaul Rosalia Historias da striegn ord la Surselva, surs.
Doyle A. C./
Stecher J. Th. Sherlock Holmes / Ils tacals blaus, ladin

Dunkling L./ Huonder E.	Il svegliarin da Catrina, sursilvan
Lergier-Caviezel	Martin va a scola, sursilvan (reediziun)
Streit J./Marugg R.	Fluors alpinas, ladin
Vollenweider E. F./ Alig-Schaniel E.	L'amprem amour, surmiran
Züst E./Plaz-Sonder	Igl om da neiv ainten scola, surmiran

Diversas ediziuns

Jono J./Albrecht G./ Fontana B.	Speronza el desiart (translaziun).
Deplazes L.	Il cerchel magic, libret per l'opera da G. A. Derungs.
Janett A./Knapp C./ Maissen A.	Register tar «Radioscola» I.-V. (coediziun cun Desertina).
div. auturs	Rapport annual 1985.
Berther N./ Carigiet G.	Reglas dil giug da troccas, reproducziun da la brochura.
Cosciny/Uderzo	Asterix, il legiunari (comics), mess en divers idioms locals ladins da Walther P., Gregori G. P., Guidon J., Gustin U., Kaiser T., Nuotclà P. (licenza: Dargaud, Paris).

Cassetas

Cadruvi M.	Praulas, tenor Praulas, red. T. Halter.
Cadruvi M.	Il salep e la furmicla, tenor S. M. Nay.
Capadrutt A./ Tiri-Bandli S.	Istorgiettas sutsilvanas I.
Capadrutt A./Clo- path M./Tiri-Bandli S./Simonett L.	Istorgiettas sutsilvanas II.

- Derungs G. A. Il cerchel magic. 2 cassettas, opera tenor il libret da L. Deplazes.
- Spescha, H. Praulas sursilvanas I (reproducziun).

Ediziuns en preparaziun

- L'emprim tom da l'«Istorgia da la litteratura rumantscha, Funtanas I», è en stampa.
- «L'istorgia dal rumantsch» (en comics) da Haas/Decurtins/Giger progredescha. In emprim tom (temp preroman e romanisaziun) po cumparair il 1987.
- Il «Curs da rumantsch grischun» da Gieri Menzli vegn adattà en ils singuls idioms. Las lavurs da transformaziun en sursilvan, ladin e surmiran progredeschan.
- In'antologia da texts litterars rumantschs, mess en rumantsch grischun, vegn preparada sut l'egida d'Iso Camartin e Felix Giger.
- In'ediziun da comics da S. Jacomet, tenor in text da G. Tschuor e J. Gautschi, è vegnida persequitada detagliadamain, dentant betg stada pussaivla per motivs dal text.
- Las materialias da lavur «Ideas ed impuls per mussar rumantsch en scolinas» d'Anna Tina Campell, cun illustraziuns da E. Lengler, è preparada e pon cumparair l'entschatta dal 1987.
- Il «Vocabulari per bibliotecas» da Tista Murk en ils quatter linguatgs nazionals, tgirà da la LR fin a l'ediziun, è la finala vegnì edì – tenor disposiziun da l'autur – ordaifer la LR.
- Ina lavur da retschertga speziala è vegnida prestada en connex cun l'ediziun rumantscha dal cudesch «Prenums en Svizra» da la Societad svizra d'uffiziants da stadi civil.
- Sper las cassettas edidas da la LR avain nus realisà per incumbensa da l'UdG ina cassetta cun «Chanzunettas ladinhas».
- Collavuraziun cun M. e R. Viredaz, Lausanne, per la reediziun revidida da «J'apprends le Romanche» tenor M. Schlatter (Lausanne 1986, 3. ediziun).
- Il «Catalog da publicaziuns rumantschas» è amplifitgà sin la situaziun a la fin 1986 e cumpara l'entschatta da 1987.
- Il «Vocabulari invers» dal sursilvan, preparà da Florentin Lutz cun sustegn da la LR, è pront per l'ediziun.

Contribuziuns per ediziuns a:

Fundaziun Planta	Materialias d'instrucziun
Rut Plouda	Föglias aint il vent (poesias)
Hades	Sper via (platta/cassetta)
Armin Caduff	Canzuns da Nadal
UdG	«Istorgias» da J. Nuotclà
UdG	Pierlin
Conf. gen. ladina	Aviöl
Linard Bardill	«I nu passaran . . .»
Desertina	Prominenza en l'anecdota (Gion Deplazes)
Annalis Kunz	Las muntanias dalla Greina

Ultra da questas contribuziuns finanzialas gida la LR cun cussegls regularmain e tenor giavischs las uniuns regiunalas a realisar e vender lur ediziuns.

Vendita da publicaziuns

La LR venda/furnescha da princip tuttas publicaziuns rumantschas u davart il rumantsch e sa tegna tant sco pussaivel vi da las directives da l'Uniun svizra dals vendiders da cudeschs, senza dentant esser – u vulair esser – membra da quest'organisaziun svizra. Mo ina pitschna part da la vendita succeda directamain en la butia da la Chasa rumantscha. Ina fitg gronda part da la vendita sa fa tras pustaziun e per spediziun (da passa 4000 pachets/onn). Emprovas d'instituzionalisar la vendita da cudeschs sur/en butias (da victualias etc.) localas n'han anc betg gì success.

11. Contacts cun autoritads ed organisaziuns

11.1. Ils contacts cun las *autoritads federalas, chantunalas e communalas* han ils sequents accents:

11.1.1. Il matg ha la cumissiun predeliberanta dal *cussegl dals stadis* per la moziun conc. la revisiun d'artitgel 116 da la Constituziun federala visità la Lia rumantscha e salvà ina seduta a Trun. En quest connex han era il chancelier chantunal, il mistral da la Cadi, il president

ed il chanzlist da la vischnanca da Trun collavurà. En la sessiun dal zercladur 1986 ha la cumissiun predeliberanta proponì al cussegl dals stadis d'acceptar la moziun.

11.1.2. Il december ha il *cussegl federal* decidì d'augmentar sia activitad da translaziun en rumantsch ed ha prendì differentas disposiziuns: Las explicaziuns davart las votaziuns ed elecziuns vegnan fin ad auter urden er edidas en rumantsch. Il cussegl federal ha plinavant approvà in resguard commensurà dal quart linguatg naziunal en ils registers dal stadi civil, dal dretg da bains, en il register da commerzi ed er en il cudesch funsil. Tar il register dal stadi civil duain las basas legalas necessarias vegnir creadas. Ils uffizis federals en il territori rumantsch han l'incumbensa da tgirar consequentamain il rumantsch. Ils uffizis da l'administraziun federala duain tenor quest conclus resguardar en l'avegnir tut ils 4 linguatgs naziunals sin lur chaus da brevs. Directivas internas da la Confederaziun sco er in credit da budget annual duain rinforzar l'efficacitad da questas mesiras e garantir la coordinaziun necessaria. La Confederaziun collavura en tut las dumondas d'activitad da translaziun en rumantsch cun il chantun Grischun. Sco varianta rumantscha è il cussegl federal sa decidì per il rumantsch grischun. Questas mesiras van en vigur l'onn nov. Ellas èn er in emprim effect dal resguard dal rumantsch cuntanschì en la lescha da publicaziuns da la Confederaziun l'onn 1985.

11.1.3. Cun deputad(a)s dal *cussegl grond* è la revisiun da la lescha da scola vegnida discutada.

11.1.4. Conc. las publicaziuns en il «Fegl uffizial dal chantun Grischun» ha la suprastanza inoltrà in'istanza al *chantun* e punctuà il princip che tuttas publicaziuns uffizialas, publicaziuns da lavur da construcziun, publicaziuns da plazzas, e. a. che sa refereschan exclusivamain u er al territori rumantsch, duessan er (u exclusivamain) vegnir publitgadas en rumantsch. Qua tras survegniss il linguatg sia posiziun uffiziala prioritara per il territori rumantsch ed il mecanissem organic per il diever e qua tras per il mantegniment da linguatg vegniss en moviment. En sia resposta spera la regenza da realisar pass per pass la preschientscha rumantscha en il senn giavischè en il «Fegl uffizial dal chantun Grischun».

11.1.5. En correspundenzas pli lungas ha la suprastanza tractà cun la *regenza chantunala* la dumonda da realisar il cudesch da comics «Istorgia dal rumantsch» cun illustraziuns da Peter Haas e texts d'Alexi

Decurtins e Felix Giger sulettamain en ina varianta: rumantsch grischun. La regenza ha decidì ina contribuziun sulettamain sut la cundiziun che quest'ediziun vegnia edida en ils idioms sursilvan, surmiran, puter e vallader!

11.1.6. En ina discussiun ha il *schef dal departement da finanzas* chantunal discutà cun parsura e secretari la proposta dal departement da realisar ils formulars e las directives per las taglias (impostas) 1987 en rumantsch grischun.

11.1.7. Las *autoritads militar*as discutan la pussaivladad da crear furmaziuns militaras cumandadas en rumantsch, quai per in'emprima fasa d'emprova. Sche quella sa cumprovescha, duessan talas furmaziuns vegnir reglementadas suenter 5 onns.

11.1.8. Il *chantun Genevra* ha retschet ina documentaziun detagliada davart l'adiever da las contribuziuns genevrinas da 1984/85/86 ed ina dumonda da cuntinuar cun questas contribuziuns.

11.1.9. Conc. il sboz per ina *nova lescha federala per radio e televisiun* ha la suprastanza prendì ina posiziun detagliada e punctuà ils interess rumantschs per radio e televisiun (posiziun speziala da la SSR sin plaun naziunal e regional – linguistic, preschientscha dal rumantsch en ils emetturs svizzers, amplificaziun dals programs rumantschs, restricziuns territorialas e linguisticas per programs locals e regionals, e. a.).

11.1.10. En vista a la *Scuntrada 1988* (50 onns linguatg naziunal: 1938–1988) ha già lieu ina discussiun cun il president communal da Scuol. La surpastanza ha decidì da realisar la Scuntrada 88 il mais d'avust 1988 a Scuol.

11.1.11. Per la *Scuntrada 1991* en connex cun la CH-91 ha la suprastanza discutà preannunzias da las vischnancas da Mustér e da Laax. La decisiun è anc averta.

11.1.12. En discussiuns spezialas han ils collavuratur regiunals realisà ina *statistica detagliada* da la situaziun linguistica en *tuttas vischnancas* dal territori rumantsch. En quest connex èn stadas pussaivlas differentas discussiuns cun exponents communal.

11.1.13. En connex cun la votaziun davart *l'iniziativa da cultura* ha la suprastanza animà las uniuns affiliadas da s'engaschar per in gea da princip per la cultura.

11.2. La *regenza grischuna* ha suttamess in catalog da dumondas conc. la legislaziun da linguas en il Grischun. La suprastanza ha, en-

semen cun la Walservereinigung e la Pro Grigioni Italiano, supplitgà la regenza da pudair avair invista en ils resultats da la consultaziun da 1981 conc. la lescha da linguas. Deplorablmain n'ha la regenza pudì aderir a quest giavisch. Las respotas al catalog da dumondas èn pendentas. La discussiun da la proposta da prof. Soliva per ina lescha da linguas n'è betg vegnida cuntinuada. La suprastanza giavisch in proceder cuminaivel cun la WV e la PGI e vuless sincronisar las discussiuns en il chantun cun la tractaziun da la moziun sin plaun federal.

11.3. Ils contacts cun las *autoritads ecclesiasticas* e cun las Baselgias succedan surtut sur las uniuns regionalas (contribuziuns per ediziuns ecclesiasticas) e sur ils collavuratur regiunals. Il secretari ha salvà in referat en il decanat sursilvan davart la Baselia ed il mantegniment dal linguatg.

11.4. *La Fundaziun Planta* e la *Fundaziun Retoromana* han retschet contribuziuns per la realisaziun dals curs da stad. Cun ina contribuziun speziala èn las materialias d'instrucziun, preparadas da la Fundaziun Planta per ses curs a Samedan, vegnidas sustegnidas. Questas materialias pon er far buns servetschs per ils curs d'assimilaziun en puter in summa. Cun exponents da la Fundaziun Retoromana ha la suprastanza discutà il project per in vocabulari pli voluminus rumantsch-franzos. Ina contribuziun da la LR per quest project n'è betg stada pussaivla per divers motivs (project be sursilvan, prioritads da la lavur rumantscha, cas da precedenza).

11.5. Vesair punct 8. chant e musica.

11.6. Exponents da las *uniuns rumantschas ordaifer il territori* èn vegnids envidads ad ina scuntrada d'infurmaziun e discussiun il favrer 1986 a Turitg. Da quella discussiun è sa resultà, ch'ils Rumantschs ordaifer il territori vulan rinforzar ils contacts tranter las uniuns extraterritorialas, evtl. s'organisar e tgirar in barat d'experienceschas. Il mument n'exista nagin giavisch dad esser integrà en ils gremis da la LR; ins quinta dentant cun infurmaziuns regularas davart ediziuns ed occurrenzas rumantschas e cun la collavuraziun da la Lia rumantscha per cuntanscher ina scuntrada annuala dad exponents da las uniuns rumantschas ordaifer il territori. La LR vegn documentada da las bleras uniuns extraterritorialas davart lur lavurs. Parsura e secretari han represchentà la LR a chaschun da la festa da 20 onns Uniun rumantscha da Sargans e conturn en il chastè da Sargans. Cun ils

Rumantschs a Genevra è sa dà in contact a chaschun d'ina occurrenza da l'Institut national de Genève, nua che Chasper Pult, Clau Solèr e Bernard Cathomas han salvà referats davart aspects dal rumantsch. – Il parsura è commember da la suprastanza da la Pro Raetia che cum-piglia er Rumantschs da la Bassa.

11.7. Il contact cun ils *distribuiders da texts* en il territori rumantsch (PTT, viafiers, bancas, segiranzas, distribuiders da victualias e raubas, biros da propaganda, e. a.) è intensiv, surtut er sur ils collavuratur regiunals. Numerus texts vegnan mess sistematicamain en rumantsch. Per l'emprima giada resguarda l'urari uffizial da las Viafiers federalas il rumantsch sper il tudestg, franzos, talian ed englais per tuttas indicaziuns e remartgas. Ils contacts cun interpresas da derasaziun nazionala pudessan anc vegnir intensivads e lur incumbensa da translaziun augmentada. Quai cundiziunass dentant in biro da translaziun stabel tar la Lia rumantscha. In postulat da perseguitar l'onn 1987.

11.8. Ensemen cun la *Walservereinigung*, la *Pro Grigioni Italiano* e l'*archiv chantunal* s'engascha la LR en ina grupp d'iniziativa per edir il terz tom da la «Mythologische Landeskunde» da Büchli. – Cun la Pro Grigioni è la dumonda dal rumantsch sco rom d'elecziun obligatori vegnì discutà ed il parsura è sa participà a la radunanza generala. Ils contacts cun la *Walservereinigung* è stads pli intensiv che l'ordinari pervia da las occurrenzas da «700 onns Gualsers en Valrain». Il parsura dals Gualsers ha referì a chaschun da la radunanza da delegad(a)s dal december. Las 2 uniuns da linguatg èn er vegnidas contactadas en connex cun las discussiuns davart la nova legislaziun da linguatg en il Grischun. Er en connex cun la CH-91 tschertga la LR la coordinaziun cun las ulteriuras gruppas linguisticas chantunalas. – La LR è daventada commembra da l'Uniun per la promoziun da la cultura grischuna.

11.9. Christian Joos represchenta la LR en la QUARTA LINGUA, Heidi Derungs-Brügger en la SOCIETAD SVIZRA PER MINORITADS. La Quarta Lingua sustegna la translaziun da l'ovra «ARS HELVETICA» en rumantsch. La Societad svizra per minoritads ha elavurà ina glista da referents e prevesa ina campagna d'infurmaziun davart las minoritads. Cun il FORUM HELVETICUM ha la LR tgirà contacts en connex cun la votaziun davart l'iniziativa federala da cultura ed il secretari è sa participà a las occurrenzas da questa organisaziun. La LR ha delegà ina grupp da giuvens al seminari da Pasca da la

GIUVENTETGNA DA LAS CUMINANZAS ETNICAS EUROPEAS (GCEE). Ina grupp da giuventetgna rumantscha è er sa participada al «Congres internacional de la llengua catalana» a Barcelona. Ruedi Bruderer è sa participà per incumbensa da la LR ad in congress da las GRUPPAS ETNICAS DALS PAJAIS LIMITROFS a Oberwart (A) ed a la radunanza generala da la UNIUN FEDERALISTICA DA LAS CUMINANZAS ETNICAS EUROPEAS (UFCE) a Klagenfurt (A). In represchentant rumantsch, Jon Domenic Parolini, è vegnì elegì president da la grupp da Giuventetgna da las cuminanze etnicas europeas. La LR è vegnida envidada da sa participar a lavurs da la «European science foundation», ina organisaziun dal Cussegl d'Europa a Strassburg. La PRO HELVETIA ha concedì in sustegn considerabel per l'ediziun da la Bibliografia retorumscha, suenter ch'il Fond naziunal aveva refusà ina contribuziun. Parsura e secretari èn sa participads ad ina occurrenza da la FUNDAZIUN WALDEGG a Solothurn davart la CH-91. L'INSTITUT DA FEDERALISSEM a l'università da Friburg ha organisà in colloqui interdisciplinar davart il tema: «Valeurs culturelles des langues des minorités: le cas du rhétoromanche dans le canton des Grisons». Il secretari è stà preschent cun in coreferat. La SAB (grupp da lavur per la populaziun da muntogna) edescha ses fegl d'infurmaziun en rumantsch.

Conc. ils contacts cun minoritads ha l'UdG inoltrà il november la sequenta moziun:

La radunanza generala da l'Uniun dals Grischs, che ha gi lieu ils 15 da november 1986 a S-chanf, propona a la radunanza da delegad(a)s da la Lia rumantscha dals 13 da december 1986 a Cuira d'aggiuntar in artitgel supplementar als Tschentaments LR cun la mira da tgirar e promover ils contacts cun autras minoritads linguisticas-culturalas e cun gruppas d'interess che s'occupan cun minoritads linguisticas-culturalas.

11.10. Anna-Alice Dazzi e Manfred Gross han represchentà la Rumantschia al «Convegno Internazionale di Studi in omaggio a Giuseppe Marchetti» a Udine. Ulteriurs contacts cun ils *Ladins ordais* il *Grischun* e cun ils *Furlans* cf. rapport dal collavuratur per il territori ladin. A la «Fieste del popul furlan pal mond» a Nossadunnaun (Einsiedeln) ha Ambros Sonder represchentà la Rumantschia.

12. Persunal, organisaziun, finanzas, administraziun

12.1. Persunal

La *glista dal persunal stabel*, engaschè tar la Lia rumantscha chattais Vus sin pagina 56/57 «Centrala da la Lia rumantscha». Engraziar spezialmain vuessan nus a Toni Kaiser ed a Lydia Lombris per lur lavur. Els han bandunà la Lia rumantscha suenter in engaschament da 4 onns.

Sco *nov(a)s collavuratur(a)s* ha la suprastanza elegì:

- Gabi Andri, mussadra en la scolina ladina (per l'onn da scolina 1986/87);
- Erwin Ardüser, post d'ediziuns, chant e. a. incumbensas;
- Manfred Gross, post d'infurmaziun e documentaziun;
- Arnold Hännny, imprendist da biro.

Era l'onn 1986 han *lavorà temporarmain* different(a)s student(a)s/ scolar(a)s en ils divers ressorts da la Lia rumantscha: Jachen Andry (curs rg, Zuoz), Hercli Bundi, Bruno Cathomen, Hans Peter Janett, Patricia Jegher, Claudia Cadruvi, Blandina Quinter, Anita Mazzetta, Miriam Sossai ed Ursina Saluz. Irena Cathomen ed Annalis Wasescha (scolaras a la scola da commerzi a Cuira) han fatg in praticum da biro da mintgamai 4 emnas en il secretariat LR.

Las suandantas persunas han lavorà (ordaifer la Chasa rumantscha) per incumbensa da la Lia rumantscha:

- Ines Gartmann (temp cumplain) vi dal Vocabulari amministrativ-giuridic e vi da la bibliografia retorumscha.
- Annemieke Buob (parzialmain) davent dal 1. da fanadur 1986 vi dal Mussavia dramatic III e sco represchentanta da la LR en diversas uniuns e societads da teater.
- Ursulina Cathomen-Monn (parzialmain) davent dal mais d'avust 1986 incumbensas da translaziun.
- Dumeng Secchi davent dal mais d'october 1986 vi da la translaziun dals toms ARS HELVETICA.

12.2. Finanzas

Il svilup e la dimensiun pli gronda da la LR han pretendì tscher-tas mesiras en la contabilitad. 1986 è quella vegnida fatga sin in computer. Quest sistem pussibilitescha la survista necessaria dal quint da manaschi durant l'onn current. Er per la contabilitad da pajas han ins pudì trair a niz l'EED (elavuraziun electronica da datas).

Tut ils detagls concernent las finanzas da la LR èn documentads en il quint da manaschi ed en la bilantscha (cf. pag. 94).

Engraziar spezialmain vulessan nus per la *donaziun* da fr. 25 000.– da *dunna Giovannina Bazzi-Mengiardi*, barmierta. Quest import è vegnì integrà en la bilantscha sco donaziun cun il num da la donatura.

Sco previs en il preventiv è la Bibliografia retorumantscha vegnida sustegnida cun imports pli gronds dal *chantun Grischun* e da la *Pro Helvetia* (mintgamai la summa da fr. 20 000.–). Il *Legat Cadonau* per il rumantsch sursilvan ha contribuì a differentas ediziuns da la LR cun sustegns da total fr. 5 000.–. Engraziar vulessan nus er per las donaziuns fatgas en pia memoria e per singulas donaziuns da persunas che giavischan da betg vegnir numnadas.

Contribuziuns spezialas – ultra da quellas a las uniuns regionalas – èn vegnidas concedidas a:

- Chor viril Mustér: «Saltar dils morts»
- Chor mischedau Surselva: contribuziun da start
- Chor viril Lucerna: cronica giubilara
- Uniun dramatica Rabiun: represchentaziun giubilara
- Palc ladin: «Menascharia da vaider»
- Classa seminari da mussadras: teater: «A maisa na vegn betg discurrì»
- Scuntrada e formaziun Surselva: curs d'assimilaziun e scolaziun da creschid(a)s
- Scuntrada e formaziun ladina: curs d'assimilaziun e scolaziun da creschid(a)s
- Gruppa da lavur per l'ediziun dal 3. tom: Bùchli, Myth. Landeskunde
- Informaticum: ediziun svizra per infurmaziun a las scolas
- Festival da la musica rumantscha a Mustér
- Biblioteca populara grischuna
- Acziun da rumantschaziun a Glion
- Festa svizra da costums a Genevra: inscripziun
- Preschientscha Ex 86 (exposiziun da mastergn a Mustér)
- ILHGA (exposiziun a Glion)
- COBIS (centro per la ricerca e l'applicazione dell'informatica nelle science umane): 1 assegn da participaziun

- Cuminanza da mussadras rumantschas
- La PUNT RUMANTSCHA (project Brücken/Ponts/Ponti/Punts en vista a la CH-91)
- A numerus adressats per rumantschaziuns.

12.3. Concernent la *vendita da cudeschs* cf. cifra 10.6. In'acziun speziala da vendita è stada la derasaziun d'in feagl sgulant dubel sco glista da tut las ediziuns novas. Quest feagl è vegnì agiuntà a las gasettas rumantschas (november 1986) e ha influenzà considerablmain la vendita.

* * *

Ina nova incumbensa daventa la *collavuraziun da la LR cun ils organisateurs da la CH-91*. La suprastanza ha sa laschà infurmar e vul collavurar cun la grupp da lavur chantunala per preschentar en la CH-91 il rumantsch sco ina da las quatter linguas naziunalas e sco in dals linguatgs dal chantun Grischun triling.

Collavuratur regionalas

1. Intschess da la Romania

Uniuns affiliadas

Frequentau tuttas 8 radunonzas culla suprastanza dalla Romania.

Collaboratur regionalas

- Frequentau tuttas sesidas meinsilas en Casa Romontscha.
- Segidau cun Scuntrada e formaziun Surselva ed encurir persunas pils cuors d'assimilaziun a: Tujetsch, Mustér, Trun, Lumnezia.
- Stretgs contacts cun las autoritads communalas da: Tujetsch, Mustér, Medel, Sumvitg, Trun, Breil, Glion, Laax, Lumnezia.

Scolaziun e formaziun

- Contacts cullas scolinas da: Mustér, Rabiun e Trun.
- Animaziun a Glion per crear scolas romontschas e persequitau il menaschi da scola.

- Manteniu il contact individual cun ils scolasts da tuttas vischnauncas. Els segidan dapertut cun mei.

Assimilaziun

- Dau uras da romontsch en cass specials.
- Preparaziuns per cuors da conversaziun a Mustér e Glion.
- Animau en quei senn a Mustér e Rabiun.
- Organisau a Trun ensemen cun la cumissiun culturala ina sentupada cun immigrai da tuts lungatgs e discussiunau problems dall'assimilaziun.

Romontsch grischun

Coordinau ed intermediau translaziuns en rg.

Survetsch da lungatg, documentaziun e translaziun, romantschaziuns

- Intermediau neologissem sils secturs: mazlaria, victualias, scrinaria, stagnaria e garascha.
- En Surselva regia grond basegns per in survetsch da translaziun egl idiom. Biaras translaziuns fa il Post da lungatg per mei. Mia lavur ei intermediaziun. Jeu translateschel regularmein (mintga jamna) il Fegl sgulont dil Coop e biaras caussas pli pintgas per firmas e privats.
- Inscrizziuns: Terminau romantschaziun a Sumvitg. Promoviu romantschaziuns a: Breil, Mustér, Medel, Glion, Lumnezia, Rueun.

Teater romontsch

Discurriu cun gruppas da teater a: Trun, Rabiun, Mustér, Rueras, Medel, Breil, Glion ed intermediau agid dil Post da teater dalla LR.

Cant e musica

En general: Bia contacts cun dirigents, intermediau ni dau canzuns. Scret rapports. Cooperau culla grupp pil cudisch da cant pil scalem ault inoltrond atgnas canzuns. Organisau ensemen cull'Uniun ceciliania dalla Cadi ina sera per cant liturgic romontsch a Trun.

Contacts

Pliras sentupadas cun commembers dalla Regenza e contacts telefonics ed a scret cul directur dalla Canzlia cantunala. Sentupada cun sgr. Margadant dalla polizia per inscripziuns romontschas sin via. Differentas sentupadas culs exponents dil Coop, Denner,

VOLG e correspondenzas cun USEGO per contonscher romontschaziuns.

Referats: Uniun Romontscha a Berna e per pliras scolas dalla bassa che han passantau lur vacanzas en Surselva.

2. Intschess da l'UdG

Ils rapports mensils garantischan ed intensiveschan il contact da la regiun cun la Lia Rumantscha.

La collavuraziun interregiunala pudess esser plü intensiva. La relaziun tanter ils collavuratuors es nempe zuond buna.

Scoula

- Scoulinas: cuors da rumantsch e da cultura rumantscha per las las muossadras ladinhas (8-11-86 a Zuoz) – gnarà repeti. Bun esit.
- Prescoulinas: trattativas cul servezzan psicologic scolastic. Intimà da far cuors da rumantsch per mammas chi han scolarins – cun success a Scuol – cumanzamaint eir in Engiadin'Ota. (Sta insè – seguond ledscha scolastica – illa cumpetenza dals cussagls da scoula chi pon eir gurbir sustegn finanziel dal Chantun.)
- La cumpetenza conc. scoulas es pro l'inspectorat da scoula. L'inspector Gustin am clama per üna o l'otra visita in scoula (per eruir la cumpetenza in rumantsch dals scolarins).
La cumischiun «Scoula bilingua» chi vulvaiva tour per mans quist problem es gnüda dischavuada da la CGL.
- Rumantsch in scoula da San Murezzan: conferenza culs organs da scoula e cun la magistraglia. La cumischiun statta stipulada in quella occasiun nun es amo entrada in acziun.
- Scoula commerciala: miss lezchas d'examen final per las vendadras e pels commerciants. Examinatur/expert.

Scoulaziun da creschüts (SFL)

- 4 tschantadas da la suprastanza SFL per programmar e bütschettar. L'actività resulta our da la publicaziun dals cuors (fögls volants e pressa) e da lur frequentaziun.
Reguard cuors d'assimilaziun n'haja sforzà la traducziun dal cuors da rg, per avair a la fin dals quintes ün manual chi'd es adattà per scumpartir ils cuors.

- A la radunanza dals cuvis dals 3-9-86 n'haja preschantà il cuors da rg per l'evaluaziun. Davo quai surdat la traducziun. Eir n'haja intimà als cuvis da publichar cuors. Implü n'haja adüna darcheu miss a dispusiziun material d'instrucziun.

Contact direct culs cumüns

Cur ch'eu n'ha impalmà ils formulars da la STATISTICA sül lö n'haja gnü contacts directs culs cumüns. In quist' occasiun n'haja eir gnü aboccamaints cun plüs presidents e suprastants cumünals e tils giavüschà da'm laschar gnir a pled in lur cumün – sainza success. (Eu nu dubitesch, cha'l cuors da rumantsch per chanzlists farà ün bun effet in quista direcziun.)

Rumantschaziuns

La grupp da lavur per rumantschaziuns es darcheu dvantada activa. Eu sun preschaint a lur reuniuns e persunalmaing intimescha ingio ch'eu sa e po da resguardar il rumantsch.

Contacts

Eu n'ha interlaschà dad ir giò'l Friul e giò las Dolomitas pro'ls Ladins cumbain ch'eu d'eira invidà (manguel da temp e da finanzas). Ils contacts persunals sun però fich buns. Organisà il stupend concert dals Ladins da las Dolomitas a Scuol (9-8-86) per consolidar ils contacts tanter nus Rumantschs e'ls Ladins.

Activitats da tuot gener

- Ediziuns: Proverbis da l'Engiadina e da la Val Müstair (Lössi). 5 cudeschs d'uffants. Güdà pro l'ediziun da: «Asterix, il legiunari»; «cassetta cun chanzunettas rumantschas» – preschantaziun da las publicaziuns.
- Teater: Cuors da teater per gruppas e singuls cun Claudia Carigiet a Zernez (3-9-86). Intimaziun constanta da giovar a teater. Fundaziun dal Palc Ladin (teater ambulat) e stretta collavuraziun. 9 rapreschantaziuns da «La menascharia da vaider» – a Zernez, Sa. Maria, Scuol (2x), Sent, Cuaira, Samedan (2x), Zuoz.
- Bibliotecas popularas: reuniun annuala dals manaders da las bibliotecas popularas dal territori ladin. Contacts cun la BAJ. Manà la reuniun dals interessents per bilbiotecas popularas. Referat dal bibliotecar chantunal (16-4-86).
- Cusgliader in dumandas da cultura in general: collavuraziun culs Amis d'art d'EB, visita d'exposiziuns e da concerts.

- Audienzas a mediums da massa: schurnalists, coll. da radio e televisiun.
- Center da documentaziun e scoulaziun a Zernez: cumplettaziun da la biblioteca.

3. Intschess da la Renania

Scolaziun da creschid(a)s

- gidà da fundar la Scuntrada e Formaziun Surselva, surprindì l'uffizi d'actuar da tala;
- organisà curs (2 curs da rumantsch; 5 curs d'assimilaziun; 1 curs da poesias; sairas da discussiun) da la scolaziun da creschids en Sutselva, procurà per manaders, fatg la propaganda per quels curs;
- en il rom da la scolaziun da creschids han be pudì vegnir realisads 4 curs d'assimilaziun, 1 curs da rumantsch per Rumantschs e 2 referats.

Assimilaziun

- instradà curs per geniturs cun uffants da scoletta; il curs per «mumma ed affon» a Trin;
- gidà a preparar ed exequir «l'acziun da Glion» che è da character assimilativ;
- tgirà il contact cun ils manaders da curs d'assimilaziun en Sutselva, fatg part d'ina tala sentupada en Surselva;
- dà curs d'assimilaziun a Flem e Sagogn;
- dà 1 curs da conversaziun a Flem.

Rumantschaziuns

- fatg part da la cumissiun «fatscha da noss vitgs» che promova la rumantschaziun en Sut- e Surselva;
- intimà privats e fatschentas en Sutselva da midar lur inscripziuns en rumantsch, fatg in'acziun da vender tavlas cun inscripziuns correspondentas rumantschas (senza success);
- intimà las vischnancas da la Muntogna da Schons da midar lur denominaziun uffiziala en rumantsch (pauc success).

Vendita da cudeschs

- organisà ed exequì la vendita dal 2. tom da las ovas da Flurin Darms en l'entira Surselva;
- organisà vendas da cudeschs en Val Schons ed a Tusaun.

Ediziuns

- procurà per l'ediziun da 2 cassetas cun istorgettas sutsilvanas en collavuraziun cun la LR;
- procurà per l'ediziun cuminaivla cun Romania, URS ed UdG dal cudesch d'uffants «Cheu sun jeu da casa» / «Qua sund jou da tgea», coordinà ils contacts tranter las uniuns e la chasa editura Ravensburger;
- curregì 2 OSLs sutsilvans.

Translaziuns

- fatg diversas translaziuns per la Pùnt / Casa Paterna, per fatschentas e privats;
- translata il text dal cudesch d'uffants «Cheu sun jeu da casa» en la versiun sutsilvana e sursilvana;
- translata ed adattà teaters en sutsilvan («Ina famiglia spir variaziun» e «La vanàn da Brunz»).

Concerts, teaters

- organisà in concert da trubadurs rumantschs a Donat (pitschen success);
- inscenà il teater «La vanàn da Brunz» cun la giuventetgna da Donat;
- visità divers teaters rumantschs en Surselva.

Casa Paterna / La Pùnt

- collavurà cun la cumissiun La Pùnt;
- rapportà en La Pùnt / Casa Paterna davart fatgs che stattan en connex cun la promoziun dal rumantsch;
- fatg la redacziun da vacanzas da la Casa Paterna / La Pùnt;
- animà las vischnancas da la Muntogna da Schons da numnar la CP/LP sco lur feagl uffizial.

Contacts

- contacts cun tuttas vischnancas dal territori renanian en connex cun la statistica;
- contact cun tut ils presidents communal da la Muntogna da Schons;
- contacts regulars cun Carli Scherrer da la Romania;
- promovì il contact tranter las mussadras da la Sutselva, tschertgà material per ellas, procurà ina translaziun da chanzunettas;
- contacts cun uniuns culturalas sutsilvanas;
- collavuraziun regulara cun il Comité Romontsch da Flem.

4. Intschess da l'URS

Igl onn 1986 è sto caracteriso dalla cuntinuaziun dallas lavours instradadas.

Barats da scolars

Per activar igls barats tranter las regiungs linguisticas svizras e grischunas scu er per barats interrumentschs è nia organiso a Casti ena dieta d'infurmaziun per igls barats da giuvenils. Anvidos èn stos igls scolasts secundars e reals, igls rectours dallas scolas medias, inspectours da scola, igl represchantant digls Gualsers e dalla PGI scu er la pressa. 20 scolasts digl antier cantun èn sa participos alla dieta. La LR duess funcziunar scu post da coordinaziun. En barat tranter Nagiadegna e Surses è sto sen buna veia n'è pero betg nia realiso gio igl 1986.

La translaziun digls formulars d'annunztga, projects e rapports finals èn procuros ainten tots treis lungatgs ufficials grischuns.

Scolaziun da carschias

Surmeir na furma betg en'organisaziun independenta dalla Scuntrada e furmaziun scu la Nagiadegna e Surselva.

L'organisaziun surdada agl collaboratour na cuntainta betg ed ena restructuraziun è inevitabla.

Igl onn 1986 on gia li igls suandonts curs:

- Canzungs e versets per unfants cun Daniela Ulber a Tinizong (10 part.).
- Curs per dirigents cun Claudio Steier a Savognin (6 part.).
- Antagler an lenn I + II cun Elmar Holzner a Casti e Cunter (13 part.).
- Instrucziun civica I + II cun H. Derungs a Savognin (17 part.).
- Steilas da strom cun Reto Capeder a Salouf (16 part.).
- Egipta tranter igl avigneir e passo cun dr. Erica Lozza a Sur (25 part.).

Curs d'assimilaziun

- An ena scuntrada cun 8 scolasts da lungatg igl settember vainsa discuto digls meds d'instrucziun. Igl resultat è sto cler ed evident: nous stuagn aveir en med d'instrucziun nov. Pina Augustin ò surpiglia la translaziun digl curs an rg da prof. Gieri Menzli.

- Igl onn 1986 on gia li 11 curs da lungatg cun total 57 part. a Savognin, Lantsch, Sur, Casti e Riom.
- Per la conversaziun rumantscha an gruppas am ègl betg reuschia da stgaffair anc otras dasper las existentas a Savognin, Sur/Mulegns/Murmarera e Brinzauls. Las manadras da chellas gruppas èn las mademas scu igl onn 1985. Contacts on gia li a Tinizong, Riom, Casti ed Alvagni.

Teater

Siva da differents onns è puspe nia preschanto en teater rumantsch a Lantsch. Sot la reschia da Mario Simeon è nia preschanto la “steiva da filar”, las “mintinedas” ed igl gi umoristic “Igl battung”. Nous vagn fatg translaziuns da teater per las gruppas da Savognin, Riom, Tinizong e Salouf.

Preschantos èn nias igls suandonts teaters:

- a Salouf: En spusalezi per forza (Uniung da giuventetna);
- a Salouf: En tema delicat, sketch (Uniung da donnas);
- a Riom: Igl tat ò mostgas da miridar (Chor viril);
- a Savognin: La ghera dallas gaglignas (Chor viril e Musica instr.).

Cant e musica

An noss biro vainsa ordino e registro bleras canzungs rumantschas. Igl collaboratour ò gia l’incumbensa da rimnar canzungs popularas ed otras per l’ediziun d’en codesch da canzungs da cumpagneia. Ediziun 1987.

Vendita da codeschs

Per sa sagonda geda vainsa vandia codeschs dalla LR ed URS an mintga vischnanca surmirana scu er alla 2. fiera da stad a Savognin, en importo da radond frs. 4 000.–.

Nous vagn vandia codeschs e cassetas er da noss biro anor per radond frs. 10 000.–. An la gronda part dallas buteias surmiranas ins pò er cumprar cartas da gratulaziuns ed otras. Sur igl collaboratour vo er l’antiera organisaziun e la propaganda per igls codeschs.

Cumparias èn chest onn sper las periodicas las sequentas ediziuns: S. Nicolo; Cò sung ia da tgesa; Kajak e 2 carnets OSL.

Rumantschaziuns

L’acziun per la rumantschaziun è cuntinuada a Lantsch, noua tgi

speragn da terminar igl 1987. Sper Lantsch vainsa er fatg pitschnas midadas ainten otras vischnancas. Igl cumegn da Stierva, Riom-Parsonz e Salouf on ratratg tavlas da traffic e documento uscheia lour senn da responsablada. Igl contacts digls collaboratours cun las interpresas Usego/Coop/Volg e Calanda Bräu n'on betg purto igl ampurmess. En amprem sforz per publitgier an rumantsch er aint igl figl uffical grischun ans è reuschia cun igl architect Tona Guetg ed ena publicaziun digl cumegn da Salouf.

Lavours da biro / translaziuns

- translaziuns per figls sgulonts da differentes affars
- circulara per la cassa da malsangs Surses
- startetgs dall'Uniung sportiva Surses
- scola da musica Grischun central
- dumonda da biagier per igl cumegn da Savognin
- lavours an connex cun en codesch da canzungs
- lavours extraordinarias per l'URS.

Chegl è angal en pèr exaimpels dalla gronda lavour tg'ins stò liquidar ainten biro uscheia tg'ins catta betg adegna la veia tar la populaziun.

Noss defuncts

En il decurs da l'onn da rapport ans han pliras prominentas persunalitads dal moviment rumantsch bandunà per adina. Nus ans regurdain en pia memorgia da persunalitads ch'èn s'engaschadas cun persvasiun ed anim, ch'han enritgì noss stgazi cultural cun lur ovras e ch'han dà impuls decisivs per la lavur rumantscha.

Ch'els repaussian en pasch.

Eduard Montalta	1907–1986
Marc Devonas	1912–1986
Toni Halter	1914–1986
Armon Planta	1917–1986
Jon Cuorad	1917–1986

Organs da la LR

1. Radunanza da delegad(a)s

sa cumpona da delegadas e delegads da las uniuns affiliadas a
la LIA RUMANTSCHA (60 del.) e da
12 persunas da cussegl/suprastanza LR (total: 72 vuschs)

Societad Retorumantscha (5 del.)

Jachen Curdin Arquint, Cuira	suppleants:
Alexi Decurtins, Cuira	Gion Gaudenz, Puntraschigna
Cristian Joos, Cuira	Gion Arthur Manetsch, Domat
Chasper Pult, Cuira	
Genoveva Seger-Arquisch, Vaduz	

Romania (18 del.)

Giusep G. Decurtins, Cuira/Trun	suppleants:
Claudia Gienal, Glion	Pieder Caduff, Valgronda
Sur Gion Martin Pelican, Sagogn	Adolf Hosang, Curaglia
Marietta Tuor, Rabiús	Duri Sulser, Domat
Norbert Berther, Cuira/Rueras	Marino Tschuor, Laax
Martin Cabalzar, Cumbel	Gion Antoni Derungs, Cuira
Nicolaus Caduff, Vella	Aluis Caduff, Falera
Arnold Spescha, Cuira	Ines Camathias, Sagogn
Richard Cavigelli, Cuira/Glion	Rest Luis Deplazes, Rabiús
Giusep Decurtins, Cuira/Trun	Aurelio Casanova, Glion
Norbert Deplazes, Surrein	
Marcus Flury, Danis	
Ervin Gienal, Sumvitg	
Toni Muoth, Razén	
Duri Pelican, Lumbrein	
Pieder Simeon, Trun	
Gion Battesta Spescha, Danis	
Isidor Winzap, Cuira	

Uniun dals Grischs (14 del.)

Stecher Jos. Thomas, Tarasp
Gordon Anita, Silvaplana
Pitsch Valentin, Müstair
Vital Ulrica, Scuol
Bott Renata, Tschiers
Klainguti Göri, S-chanf
Stupan Clara, Samedan
Depeder Jon, Sa. Maria
Walther Philipp, Champfèr
Arquint Romedi, Chapella
Pult Clot, Guarda
Klainguti Irma, Zuoz
Mayer Ernesta, Ardez
Manatschal Jon, Samedan
+ 1 mandat

suppleants:
Filli Gion, Zernez
Gritti Andri, Sent
Dazzi Daniela, San Murezzan
Falett Rico, Sent
Bruderer Ruedi, Scuol
Vital Jon Duri, Ardez
Cuonz Gion, Zernez
Egglar Irma, Lavin
Parolini J. Duri, Scuol
Grass-Vital Olivia, Zernez

Renania (7 del.)

Plasch Barandun, Veulden
Martin Cantieni, Donat
Bernard Demarmels, Andeer
Giorgina Schaller, Donat
Jacob Pfister, Luven
Gion Item, Panaduz
+ 1 mandat

suppleants:
Barla Candrian, Cuira
Crist Casper Dolf, Vargistagn
Peter Janki, Vuorz
Vroni Minarik, Flem
Anna Nicca, Donat
Felix Pfister, Domat

*Uniung rumantscha da Surmeir
(6 del.)*

Stefan Demarmels, Salouf
Giatgen Schmid, Riom
Tona Collet, Riom
Violanta Spinaz, Tinizong/Lai
Rudi Netzer, Savognin
+ 1 mandat

*Uniun da scripturs rumantschs
(5 del.)*

Dumeni Capeder, Lucerna
Flurin Caviezel, Cuira
Tista Murk, Trun
Rut Plouda, Ftan
+ 1 mandat

Cuminanza rumantscha da radio e televisiun (5 del.)

Christian Fanzun, Cuira	Ils suppleants dils delegai
Remi Capeder, Casti	vegnan numnai da cass tier
Hans Janjöri, Cuira	cass.
Peider Ratti, Cuira	
Chasper Stupan, Cuira	

2. Presidents da las societads affiliadas

Romania	Gion T. Deplazes, Domat
UdG	Ottavio Clavuot, Samedan
Renania	Luzi Battaglia, Trin
URS	Gion Pol Simeon, Cuira
SRR	Gion Deplazes, Cuira
USR	Toni Berther, Cuira
CRR	Fidel Caviezel, Cuira

3. Suprastanza

Parsura	Toni Cantieni, Lai
Viceparsura	Sep Item, Cuira/Flem
Assessurs	Giusep Capaul, Mustér
	Jon Nuotclà, Cuira
	Faust Signorell, Valbella
Suppleants	Giovannina Brunold, Samedan
	Cristian Joos, Cuira
	Remi Capeder, Casti
	Arnold Spescha, Cuira

Ils presidents da las societads affiliadas furman ensemen cun la supranza il cussegl da la *Lia rumantscha*.

4. Revisurat

Revisurs	Augustin Cathomen, Breil Paul Michael, Cuira Romano Plaz, Savognin
Suppleants	Valentin Derungs, Glion Otto Vital, Cuira

5. Cumissiuns, gruppas da lavur e gremis spezials

Cumissiun da neologissem

Alexi Decurtins, Cuira
Jon Clopath, Trin
Felix Giger, Cuira
Oscar Peer, Cuira
Faust Signorell, Valbella

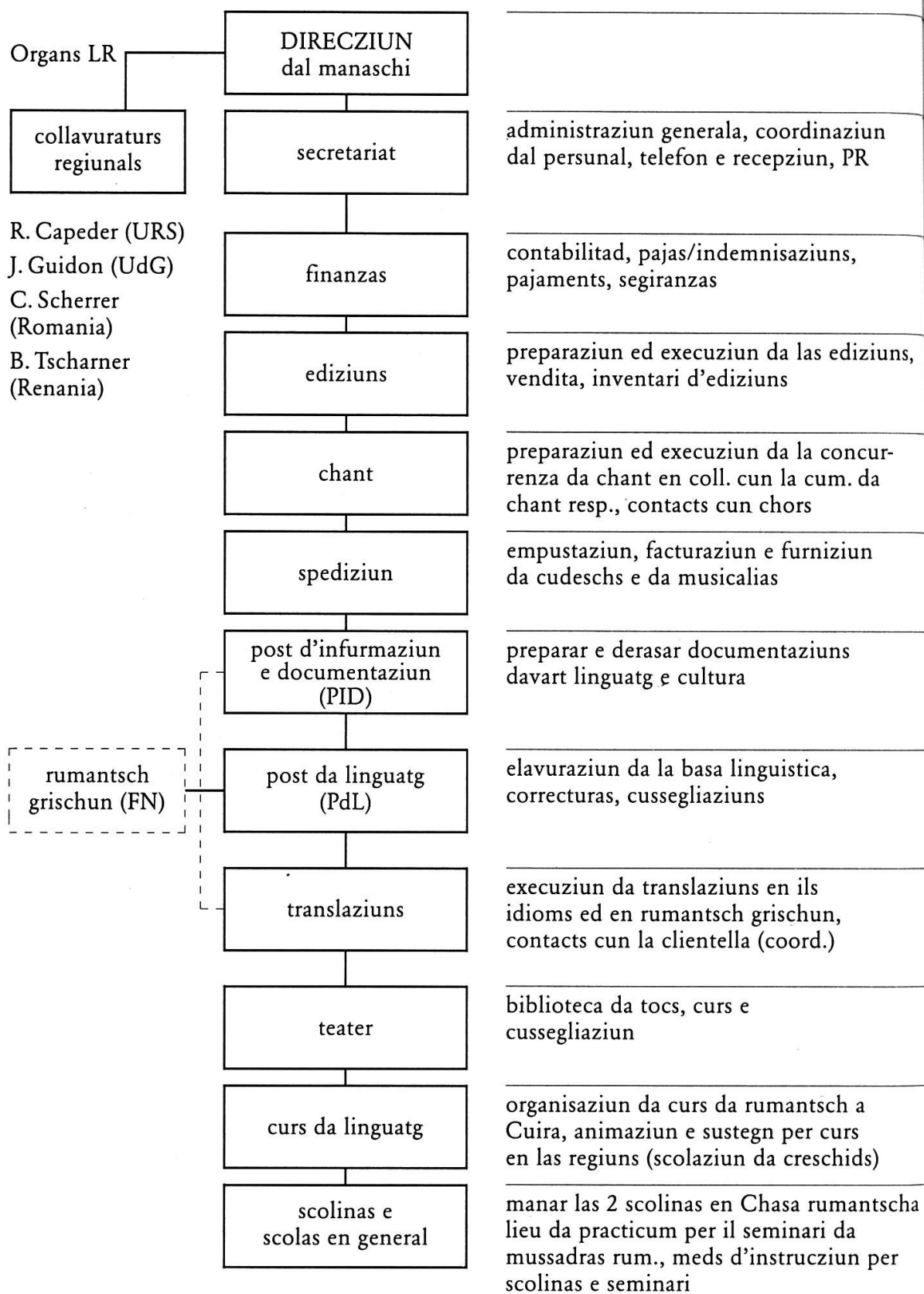
Cumissiun da chant

Ernst Bromeis, Ardez
Albert Gaudenz, Zuoz
Giusep Huonder, Mustér
Rudi Netzer, Savognin
Marcus Zarn, Landquart

Cumissiun d'ediziun dals carnets OSL

Surselva	Augustin Manetsch, president, Mustér
Surmeir	Linard Candreia, Casti / Domenica Steier
Sutselva	Cristian Joos, Cuira
Engiadina	Rut Plouda-Stecher, Ftan
LR	Rita Uffer

6. Centrala da la Lia rumantscha a Cuira (posts)

(persunas) *Lia rumantscha – centrala (1986)*

Direcziun: dr. Bernard Cathomas, Cuira/Breil
Substituta: Rita Uffer, Cuira/Savognin

Manadra: Rita Uffer, Cuira/Savognin
Collavuratur: Beat Jenal, Cuira/Alvagni (7/86) / Lydia Lombris (-4/86)
Emprendistas: Jeanette Demont, Cuira/Breil; Giuanna Derungs, Cuira/Rabius; Mengia Caspar, Cuira/Riom

Manadra: Barbla Buchli, Cuira/Sent (80%)

Manader: Toni Kaiser, Cuira/Zuoz (-11/86)
Collavuratura: Barblina Ruinatscha, Cuira/Fuldera (1/2 piazza)

Manader: Toni Kaiser, Cuira/Zuoz (-11/86)

Manadra: Olga Merlo, Cuira/Breil (1/2 piazza)

Manader (PID): lic. fil. Manfred Gross, Cuira/Fuldera (8/86)

Manader (PdL): dr. Georges Darms, Cuira/Ruschein (1/2 piazza)

Rumantsch grischun (FN) (PRG)

Manader: dr. Georges Darms, Cuira/Ruschein (1/2 piazza)
Assistenta: lic. fil. Anna-Alice Dazzi, Cuira/Samedan
Collavuratur(a)s: Manfred Gross, Cuira/Fulder (1/2 piazza) (-7/86)
René Spescha, Igis/Mustér (-8/86)
Claudia Maissen, Cuira/Glion (9/86)

Coordinaziun (tr.): Rita Uffer, Cuira/Savognin
Translaturas: Ladina Parli, Cuira/San Murezzan, (-5/86)
Annalis Schaniel, Domat/Tinizong (1/2 piazza)

Coordinaziun: Beat Jenal, Cuira/Alvagni (8/86)
Collavuraturas: Annemieke Buob, La Punt (parz.)
Claudia Carigiet, Cuira (parz.)

Coordinaziun: Secretariat/collavuratur regiunals

Mussadras: Dorina Item, Cuira/Flem
Andretta Nogler, Cuira/Ramosch (-6/86)
Gabi Andri, Cuira/Smedan (8/86)
Transport: Heinrich Bär, Cuira

Cumissiun da redacziun «Bibliografia retorumscha»

Jachen Curdin Arquint, parsura, Cuir
Norbert Berther, Cuir
Ines Gartmann, Domat
Christoph Jörg, Domat
Sur Giusep Pelican, Cuir
Gieri Ragaz, Cuir
Isidor Winzap, Cuir
Bernard Cathomas, LR

Cuminanza da mussadras rumantschas (CMR)

Presidenta	Mirta Hartmann, Silvaplauna
Vicepresidenta	Heidi Myrsep, Zuoz
Actuara	Daniela Nay, Domat
Cassiera	Babigna Netzer, Savognin
Revisuras	Daniela Farrer, Stierva Barbara Rapp, Laax
Assessura	Gabi Erni, Donat

Redacziun «Scoletta/Scoulina»

Chairedactura	Dorina Item, Cuir
Conredacturas	Dorli Biert, Scuol Dora Cavelti, Schluein Gabi Erni, Trin Daniela Farrer, Stierva Mirta Hartmann, Silvaplauna Babigna Netzer, Savognin

Conferenza dals scolasts da rumantsch en las scolas medias

Manader:	Curdin Jeitziner, Mustér
----------	--------------------------

Cussegl da la Fundaziun Chasa Rumantscha

Parsura	Bernard Cathomas, repr. LR, Cuira
Viceparsura	Toni Halter, repr. Legat Cadonau, Vella
Actuar	Toni Berther, repr. Romania, Cuira
Cassier	Remi Capeder, repr. URS, Cuira
Assessurs	Toni Cantieni, repr. LR, Lai
	Cristian Caduff, repr. Renania, Castrisch
	Reto Florin, repr. SRR, Cuira
	Jon Nuotclà, repr. LR
	Padruot Signorell, repr. UdG, Cuira
Revisurs	Domenic Signorell, Cuira
	Clau Defuns, Trun/Cuira

Gruppa d'accompagnament

«Istorgia da la litteratura rumantscha» da Gion Deplazes

Jachen Curdin Arquint, Cuira
Faust Signorell, Valbella
Arnold Spescha, Cuira
Bernard Cathomas, LR

Rapports da las uniuns affiliadas

Societad retorumantscha

Igl onn vargau ei stau in onn da raccolta suenter onns da lavur preparativa.

Dicziunari Rumantsch Grischun

Igl onn vargau ha la SRR saviu publicar treis faszichels dil DRG, 105, 106 e 107 (H–I). Questa biala publicaziun porscha a nus gronda satisfacziun. Igl ei ina buna prestaziun che astga semiserar cun tgei auter dicziunari ch'igl ei ni era cun tuts ensemen.

Las Annalas

Il tom 99 ei cumparius per l'entschatta december, in annuari voluminus da 420 paginas, cumpriu 100 paginas Rapport annual dalla Liga Romontscha. Las Annalas cumpeglian ina part linguistica, ina historica ed ina litterara. Lu suondan las cronicas dalla LR e sias societads affiliadas.

Register dalla Crestomazia

Questa incumbensa che la SRR ha surpriu suenter ch'ils 14 toms dalla Crestomazia fuvan compari tier Octopus a Cuera han occupau ton la redacziun dil DRG sco la suprastanza andantamein igl onn passau, buc il davos pervia dalla finanziaziun. Il november han ils dus compilaturs Jon Mathieu e Peter Egloff saviu presentar lur ovra e la SRR ha mess ella en vendita, purtond tochen oz in grond deficit. Cun il register ei la Crestomazia da C. Decurtins finalmein alla fin suenter prest 100 onns.

Nies institut

Il pli impurtont per igl Institut dil DRG ei da catar persunas qualificadas che anflan plascher e talien per ina lavur cumineivla. Quei

resta era pil futur nossa mira. Giavischeivel fuss ei era da haver redacturs ord las differentas regiuns e dils differentes idioms. Pigl avegnir sperein nus plinavon che nies persunal vegni discargaus empau dad incumbensas d'informaziun cheutras che la Ligia Romontscha ha siu informant, mo era cheutras ch'il Cudisch da numns retic III, il Register dalla Crestomazia e la Bibliografia retoromontscha ein compari. Peisa e quitau ein da render era vinavon alla infrastruttura sco alla damonda dil diever dil computer. In studi da Gerold Giger per incumbensa dalla SRR ei entraus e sesanfla pil mument tier il FN che ha giavischau quella causa e p̄r part era finanziau. Nus beneventein sch'il FN giavischa buca mo las retschercas, mobein s'occupeschan era cun las consequenzas.

Damondas persunalas

Sco successura da V. Stupan ch'ei seretratgs muort vegliadetgna ei dunna Anna-Alice Dazzi, lic. fil., entrada en la suprastonza.

Nossa suprastonza ha danovamein dau lubientscha a nies redactor Felix Giger da continuar cun sias lecziuns a Fribourg mintga 15 dis, quei per 4 semesters. Ella Cummissiun filologica ei prof. Konrad Huber seretratgs suenter biars onns d'intensiva lavur en nossa favur. La Cummissiun sut il presidi da prof. Ricarda Liver propona alla suprastonza dad augmentar la Cummissiun per in del e dad eleger dunna dr. S. Prader-Schucani e prof. dr. Hs. Stricker.

Questa stad, in di suenter ch'el fuva vegnius honoraus cul dr. h. c. dalla universitad da Berna, ha Armon Planta bandunau nus suenter greva malsogna per adina. Armon Planta era enconuschents sco poet lyric, temius per sia satira, renconuschius per sia lingia grada e sco scrutatur archeologic, oravontut dils pass grischuns.

Jachen Armon Planta ei naschius 1917 a Susch, ha frequentau il seminari scolastic a Cuera, contonschiu la patentada da magister secundar a Turitg ed ei staus scolast secundar a S. Maria, Sent e Scuol. Muort sanadad ha el calau da dar scola avon temps ed ei s'occupaus tochen la mort intensivamein cun la scrutaziun e la poesia. El ei staus in um da cunscienza publica ordvart sensibla che temeva buca da far paleis siu meini, era sche quel purtava ad el pli bia spinas che rosas. «I's sto obedir a Dieu dapü co als umans» ei stada sia devisa.

Cuort avon ch'igl onn mondi alla fin – ils 27 da december – ei nies preziau commember Toni Halter morts a Vella suenter greva mal-

sogna. Cun el vein nus piars il pli grond scribent lumnezian da tochen oz, ina petga per lungatg e cultura, il valent presentader dil DRG en la Gasetta Romontscha. Naschiuns ils 20 da november 1914 a Valata, carschius si a Surcuolm, ha el frequentau la scola claustrala a Mustér ed il seminari da scolasts a Cuera, pli tard l'universitad da Fribourg, nua ch'el ha acquistau la patenta da scolast secundar.

El ei staus magister primar e secundar a Vella tochen sia pensiun. Lunsch sur nos cunfins eis el vegnius enconuschents sco scribent cun ses romans Culan da Crestaulta, Il cavale della Greina, Caum-sura, cun siu Diari suenter messa ni ses raquents Fein selvadi, ils giugs festivs Porclas e Glion, las duas ediziuns dallas Praulas e ton auter.

Toni Halter fuva in um fin, meditativ e cuntemplativ cun expri-miu dun musical ed estetic. Quei muossa sia ovra entira ed entratga. El untgescha caneras e canialas. Quei ch'el ha da dir ha fuorma digna e musicala, forsa in smiul abstracta e distanziada. El emprova cun success dad alzar nossa cultura rurala al scalem estetic ed artistic dalla baselgia da Pleif. Leu ha in grond pievel accumpignau el ils 30 da december a siu davos ruaus.

Nus lein mantener ils dus trapassai numnai sco era tuts auters com-members che han bandunau nus el decuors digl onn vargau en buna memoria.

Empau quitaus supplementars buca gest necessaris ha il FN caschu-nau cun semplamein strihar la paga da nossa cassiera senza discuorer cun nus. Nus savein bien grau a nossa Regenza sco al Cussegl grond ch'els han dau triev a nossa istanza e han augmentau il subsidi can-tonal cun quei intent.

Per finir descha ei dad engraziar cordialmein alla suprastonza, al persunal digl Institut sco era a tut tgi ch'ei segidaus cun nus en ina moda ni l'otra duront igl onn vargau.

Gion Deplazes, parsura

Suprastonza SRR

President	Gion Deplazes, Cuira
Vicepresident	Jachen Curdin Arquint, Cuira
Cassiera	Genoveva Seger-Arquisch, Vaduz
Actuar	Cristian Joos, Cuira

Giachen G. Casaulta, Cuir	Gion Gaudenz, Puntraschigna
Cristian Collenberg, Cuir	Gion Arthur Manetsch, Domat
Flurin Darms, Domat	Jon Mathieu, Cuir
Anna-Alice Dazzi, Cuir	Chasper Pult, Pasqual
Jost Falett, Bever	Stefan Sonder, Cuir
Revisurs da quen	R. Capaul, Cuir; Ch. Stupan, Cuir
Redacziun DRG	A. Decurtins, Cuir; F. Giger, Cuir; C. Tomaschett, Cuir; K. Widmer, Cuir; B. Projer, Cuir
Redacziun Annalas	Cristian Collenberg, Cuir Gion Gaudenz, Puntraschigna

Romania

Igl onn suenter igl anniversari

Nus essan passai digl onn giubilar «2000 onns Retoromania» agl onn ordinari 1986, aschidadir dil firau al luerdi. Ei ha giu num semetter alla lavur quotidiana da detagl ed empruar da realisar zatgei da quei ch'ei vegniu skizzau egl onn festiv.

Suprastonza e cussegl

La suprastonza ei seradunada a siat sedutas: a Sagogn, Rueun, Domat, Trun, Ladir, Surcuolm e Falera. Senza excepziuns ein ton nies representant ella suprastonza dalla Ligia Romontscha, dr. Giusep Capaul sco nies collaboratur regional, Carli Scherrer, stai presents. Davart tractandas e decisiuns impurtontas ei vegniu rapportau ella Gasetta Romontscha ed el Radio Romontsch.

Il parsura ha priu part dallas duas sedutas dil cussegl dalla Ligia Romontscha e representau la Romania a caschun da pliras occurenzas el territori romanian.

A caschun da nossa seduta da suprastonza a Rueun havein nus elegiu ils collaboraturs subregionals: per la Foppa Gion Cavelty, Schluein, per il Plaun René Bargetzi, Domat. Per la Lumnezia ei Duri

Pelican, Vrin, vegnius elegius gia gl'onn vargau. Ella Cadi ha nies collaboratur regional pliras personas da contact.

L'emprema seduta dil cussegl dalla Romania, che cumpeglia ils suprastonts, il representant dalla Romania ella suprastonza dalla LR, il collaboratur regional ed ils collaboraturs subregionals, ha giu liug ils 4 d'avrel 1986 a Domat. Sco hosp havein nus astgau beneventar il suppleant dil suprastont dalla Romania ella LR: dr. Arnold Spescha.

L'instituziun dils collaboraturs subregionals ei secumprovada. Quels collaboraturs possibiliteschan in access pli direct ed in contact pli efficaci ellas subregions. Oravontut levgieschan els la lavur dil collaboratur regional. Els ingrondeschan las relaziuns cun la basa.

Romania e Renania

Las duas suprastonzas ein secunvegnidas d'organisar ina seduta comunabla mo sch'ina tala s'imponi, quei ch'ei buca stau il cass. Ils parsuras han denton giu savens in bien contact in cun l'auter.

En connex cull'ediziun dalla bibla ecumena ei previu d'organisar in'aziun comunabla. Quella bibla ei aunc buca cumparida.

Igl uost ein ils parsuras e collaboraturs dallas duas uniuns s'entupai a Trin cul secretari dalla LR, dr. Bernard Cathomas, per dilucidar la damonda dil romontsch a Glion. L'emprema sentupada cun representants da Glion ei fixada pils 7 da november.

Renania e Romania han annunziiau alla LR lur interess comunabel da gidar d'organisar la «Scuntrada dil pievel romontsch dils 1991», essend che quella sespleiga en lur territori da tgira.

La Romania separticipescha era dall'ediziun dil cudisch d'affons «Cheu sun jeu da casa», translataus da Bartholome Tscharner.

Ediziuns e seras litteraras

L'entschatta da fevrer 1986 cumpara il Nies Tschespet nr. 57, «Atras claus e clis» da Vic Hendry. Quell'ovra ei vegnida presentada ella pressa ed a caschun da duas seras d'auturs organisadas a Trun e Mustér en collaboraziun cullas cumissiuns culturalas localas.

L'entschatta da mars 1986 savein nus edir gia il tierz cudisch da Silvio Camenisch: «Smaledetta primavera». Quell'ovra ei stada el cen-

ter da nossa sera d'auturs a Tavanasa. Silvio Camenisch ha prelegiu, sin giavisch, aunc en plirs auters loghens. Quei demuossa igl interess per quei cudisch che ha anflau bun'accoglientscha oravontut tier la giuventetgna.

Era duront la perioda 1985/86 ein dus numers digl Ischi semestril cumpari: annada 70/nr. 25 (1985) ed annada 71/nr. 26 (1986).

Las casas edituras Desertina e Romania preparan actualmein l'ediziun cumplessiva dall'ovra da nies scribent Toni Halter. Nus havevan previu la reediziun dil «Culan de Crestaulta» e Desertina quella dil «Cavalè della Greina». Sin giavisch dalla Ligia Romontscha e d'auters interessents havein nus contactau igl autur e – viu che quasi tuttas sias ovras ein exhaustas – dumandau el da lubir in'ediziun da sia ovra entira. Suenter haver stuschau in tec ha el, che leva e vul nuota tschentar monuments a sesez, consentiu. Malgrad che quella decisiun ha giu per consequenza che nus havein stuiu desister ton dalla reediziun dil Culan, ch'era preparada, sco dalla nova ovra da Toni Halter, destinada pil Tschespet d'uonn, essan nus semess cun plascher vid las preparativas da quell'ediziun. Duront pliras sedutas e sentupadas havein nus discussiunau las numerusas damondas che sedattan en quei connex. Nus quintein da saver presentar igl emprem tom, il «Culan de Crestaulta», sil pli tard all'entschatta digl onn proxim.

Deplorablamein ei il buordi finanziel da nos organs ufficials quasi nunsupportabels. Nus vegnin a stuer alzar danovamein il prezi da Nies Tschespet. Pli gronds quitaus caschuna igl Ischi semestril ch'ei a nies manegiar interessants e redigiis bein. La vendita ei memia pintga. Per intervegnir co il cumprader vesa nos organs ufficials essan nus s'entupai a Laax cun rivendiders dalla Foppa. Sentupadas en tschellas valladas duein succeder. Ina seduta culs redactors ha giu liug ils 8 da november.

Entginas ruosnas ellas retschas digl Ischi e da nies Tschespet en nossa biblioteca havein nus saviu stuppar. Mo ei maunca aunc 13 numers da Nies Tschespet e 21 digl Ischi.

Scolaziun da carschi

Dapi il settember 1985 exista la secziun Surselva dalla Scol'aulta populara svizra, numnada «Scuntrada e formaziun Surselva». Il pro-

gram ed il rapport annual 1985/86 muossan che quell'organisaziun ha luvrau cun success gia egl'emprems onn da sia existenza. Ed il program per 1986/87 ensiara danovamein ina gronda purschida da cuors da different gener.

Quei engaschi e quella prestaziun meretan nossa renconuschientscha e nies sincer engraziament. Engraziel fetg a tuts scolasts e meina-cuors, all'entira suprastanza, mo oravontut al parsura, rectur Rest Luis Deplazes ed alla secretaria, dunna Margrita Deplazes-Derungs, omis-dus a Rabius.

Center dalla Romania

Malgrad plirs stauschs a caschun da sedutas e telefons ed a scret eis ei buca reussiu a nus d'installar nies center ella Cuort a Trun sco previu. Nus havein supplicau da Fundaziun Cuort Ligia Grischa a Trun da comunicar a nus entochen la fin d'uonn definitivamein schebein nus saveien disponer dallas duas stanzas en damonda naven dalla primavera 1987.

Autras acziuns e susteniments finanzials

Gia il mars d'uonn havein nus scret al parsura dalla Cuminonza Radio Romontsch, dr. Fidel Caviezel, pertuccont nos giavischs da decentralisar il Radio Romontsch. Dr. Caviezel ha, a caschun dad ina seduta cun nies parsura, orientau quel manedlamein per mauns dalla suprastanza.

Ensemen cull'Acziun Romontscha Domat essan nus separticipai dall'exposiziun da Nadal 1985 a Domat. Quella ha giu liug ils 29 e 30 da november ed igl 1. da december 1985. Nies stan d'informaziun e litteratura ei staus sut il motto «Rumantsch Grischun».

Nus desistin da menziunar tons «pass pigns» en favur dall'enfirmaziun da nies lungatg romontsch en nies territori.

Susteniments finanzials havein nus accordau:

- pil «Cerchel magic», l'emprema opera romontscha;
- al Chor viril Mustér per «Il saltar dils morts», scenas dramatic-musicalas per chor, solists ed instruments;
- alla Fundaziun Retoromana a Laax per la platta e cassetta «In Clom» dils cantauturs Alexi Nay e Marcus Hoby;

- alla grupp da rock «Hades» per sia platta e cassetta «Sper via»;
- pil Festival dalla musica romontscha a Mustér.

Nos defuncts

Il 26 d'uest 1986 ei morts a Zug prof. dr. Eduard Montalta oriunds da Morissen. La Romania ha giu undrau il permier cul commemoradi d'honor per sias stentas en favur dall'erecziun d'in lectorat romontsch all'universitad da Friburg.

Engraziament

Negin'uniun sa luvrar cun success surlaschond semplamein tutta lavur ed acziun alla suprastonza. Il parsura dalla Romania ei leds e cuntents ch'ei dat aunc biars ch'ei da quella perschuasiun. A quels, in summa a tuts che han dau triev a nies spluntar ed ein segidai cun nus duront igl onn vargau exprimel jeu miu cordial engraziament. In engraziel fetg secapescha era a mia consuprastonta ed a mes consuprastonts, a nies representant ella suprastonza dalla LR, al collaboratur regiunal, allas redacturas ed als redactors da nos organs ufficials ed a nos collaboratur subregiunals. Bugen ensiarei jeu era la suprastonza ed il secretariat dalla LR en mia renconuschientscha.

Da cuminonza vegnin nus era da realisar vinavon quei e tschei en favur da nies intent.

Gion T. Deplazes, parsura

Suprastonza

Parsura:	Gion T. Deplazes, Domat
Viceparsura:	Claudia Gienal, Glion
Administratur:	Giusep Giuanin Decurtins, Cuir
Assesurs:	sur G. M. Pelican, Sagogn; M. Tuor, Rabiun

Publicaziuns

Tschespet	red. Rest Martin Cabalzar, Cumbel
-----------	-----------------------------------

Ischi semestril

red. Ursus Brunold, Zir/Zizers
sora Florentina Camartin, Mustér
Haimo Heisch, Cuera
Giusep Decurtins, Cuera
Beatrix Pally, Curaglia

Uniun dals Grischs

Quist rapport es formulo da maniera cha'l president rapporta be cuortamaing da que chi'd ais gnieu tratto e decis in suprastanza. Il rapport presidiel nun exmprima scu l'an passo sprauzas, illusiuns e dubis dal president chi avaiva mno a melinclettas, agitaziuns ed imbüttamaints, que chi nun eira insè mê sto l'intent dal president. A l'incuntrari: L'ho pruvo düraunt quists pêr ans da balcher e mitiger las idejas suvenz fermamaing polarisedas e da mner la barchetta ladina paschaivelmaing vers ün port bainschi incuntschaint. Il rapport nun avaro dimena bgera culur, ma po der cha quel da l'an chi vain saro darcho pü culurieu cur cha'm permettarò da der ün «guard inavous süls ses ans da presidi aunz cu am retrer.

La suprastanza s'ho raduneda 11 voutas (trais da quellas illa provinza, voul dir a Tarasp, in Val Müstair ed a Silvaplauna) per «defender, mantegner e promover la lingua e tuot ils bains culturels dal pövel rumauntsch ladin» (art. 2 dals tschantamaints).

Scu successur dal suprastant ladin illa Lia Rumauntscha in piazza da Flurin Bischoff, avainsa proponieu al biolog e scriptur dr. Jon Nuotclà, chi sto a Cuira. La tscherna ais gnida fatta da la LR. Scu suppleanta as metta inavaunt a disposiziun nossa scriptura Giovannina Brundold.

Differents cuvihs sun stos da rimplazzer:

a Susch: Jon Cuorad – Successura: Silvia Menig;

a Zernez: Christian Minsch – Successur: Michel Bischoff;

a Scuol: Dumeng Stuppan – Successura: Berta Gredig;

a Cuira: Otto Huber – Successur: Schimun Vonmoos.

Uras ed uras essans stos vi da la revaisa dals tschantamaints chi datan dal 1960 e nu sun pü dal tuot praticabels.

Consciants da la mera da l'UdG citada güst survart, ans vains radunos ad üna radunanza extraordinaria illa quela nus ans vain laschos

infurmer da duos varts dals aspets positivs e negativs in vista al proget dal Vereina cun via rodanta. Üna magiurited da la suprastanza vezza in quel proget ün priewel per pövel e cultura in Engiadina Bassa e s'ho perque exprimida eir uffielmaing cunter il proget.

Ün oter proget avainsa però sustgnieu:

In vista a la Festa naziunela dal 1991 dess gnir realiso il proget «Punts». Quel voul promouwer l'incletta linguistica/culturela in Svizra. A Chapella pudess i'l ram d'ün'acziun gnir realiseda üna da quistas «Punts».

I'l «Center culturel» a Zernez sto uossa a disposiziun l'intera Crestomazia.

Üna part da la suprastanza e be singuls delegios a la LR s'haun rendieus a Veulden a la radunanza da delegios.

Nos collavuratur, Jacques Guidon, po uossa già guarder inavous sün duos ans d'activited. Nus nu spettain auncha resultats palpabels e savains da predscher sieu grand ingaschamaint. Il post dal collavuratur es d'ün'importanza eminenta. In piazza cumplaina ho el la pussibilted, la liberted e'l temp da raggiundscher que cha la suprastanza e'l president da l'UdG avessan gieu d'evader in lur temp liber. Insembel cun suprastanza e cuvihs al sto a dispusiziun ün bel tröp cun buna volunted chi po però gnir animo ed integro auncha tuot oter. Cha'l collavuratur possa inchaminer eir cun instanzas politicas, dal turissem e da l'economia ün an activ e plain success, que es mieu grand giävüsch.

Illa dumanda da pressa ho la LR surpiglio pü u main nossa proposta chi prevezza be d'aggiundscher ün fögl supplementer a las gazetatas existentas.

L'organ critic «Chardun» eira rivo in üna crisa cha l'es sto bun da superer.

Il Fögl Ladin ho chatto illa persuna da Toni Kaiser il successur da Jon Manatschal chi ais gnieu tschernieu scu prüm collavuratur stabel tal radio rumauntsch cun domicil in Engiadina. Cur cha avaunt var duos ans, nus avaivans gieu pretais ün tel post, nun ans avessans insömgiös, cha que gniss uschè svelto a la realisaziun da tel.

La Lia Rumanuntscha ho organiso quist an in nos intschess ün cuors da Rumantsch Grischun. Il president da l'UdG es sto preschaint a l'avertüra, ho bivgnanto mneders e partecipants e s'ho permiss da fer attent a differents problems in connex cun la nouva lingua da

chanzlia. Il cuors es sto collio cun referats e discuors al podium, traunter oter cul «hit» da quels chi's faun pissers per nossa cultura, nempe cul turrisssem, tema chi'd ais eir gnieu tratto i'l ram da la «Pro Surlej» in maniera impreschiunanta dal publicist engiadinais Marco Badilatti.

«Do que alternativas al turissem?» es steda la dumanda spinusa d'üna discussiun in ün ravuogl pü pitschen cun rapreschantants da l'economia in Engiadina e cul collavuratur. Üna gruppa da lavur vess d'elavurer propostas.

Il president ais sto invido a Cuira in occasiun da 100 ans «Società Retorumantscha» e 40 ans «Societed da scriptuors rumauntschs».

El ho tgnieu ün pled in occasiun da la fin dal 13avel cuors da rumauntsch organiso da la Fundaziun Planta a Samedan. – Cun pü u main grand success vegnan frequentos eir ils cuors da rumauntsch organisos da l'UdG in tschertas vschinaunchas da nos territori.

Ils cuors rumauntschs per nossa populaziun indigena vegnan uossa organisos daspö ün an da la «Scuntrada e furmaziun ladina».

Ils Ladins a Cuira peran da nu vulair pü fer adöver da la scoulina ladina. Cun stainta e fadia s'es sto bun da rabaglier insembel tschinch infaunts!

Da la gruppa «Rumantschaziun da noss cumüns» ans ais gnieu relato da pü grands success surtuot in Val Müstair.

A Luzerna ais gnida fundeda üna nouva secziun da l'UdG.

In seguit als testamaints da dna. Bazzi-Mengiardi ho que do lungias trattativas per sclarir il vair intent da la benefactura e que traunter l'UdG e la Lia Rumauntscha, la Fundaziun G. B. M. e l'Asil per vegls a Scuol. Il grand s'haun cuntantos cun ün cudeschin da spargn. Al cussagl da fundaziun faun part ils mastrels dals circuls Sur-Tasna, Suot-Tasna e Ramosch. «Il cussagl da fundaziun pudess scumpartir mincha an passa frs. 60 000.– per chosas socialas e culturalas. Pro quellas culturalas füss quai natüralmaing in special il sustegn da nossa lingua materna.» La LR avaiva giavüscho ch'ün rapreschantant da l'UdG pudess eir fer part a quel cussagl, que chi nu gnit accepto da la Fundaziun.

Frs. 11 000.– importa la summa chi vain insembel da las vschinaunchas in nos territori.

Frs. 25 000.– avains survgnieu dals Cumüns concessiunaris da las Ouvras electricas in Engiadina Bassa, import chi ais gnieu druvo be dalum per cuverner las grandas spaisas cun nossas ediziuns.

Frs. 9000.– avains retrat our dal relasch da J. U. Arquint a favur da novs cudeschs per infaunts.

Nus ingrazchains eir quist an a la Pro Helvetia, al chantun Girschun ed a la Lia Rumantscha pel sustegn finanziel.

Ûn sguard inavous a nossa inschmanchabla Festa Ladina a Zernez: Ils frs. 11 000.– guadagn net sun gnies scumpartieus dal comitè d'organisaziun traunter las bgeras societeds stedas activas. Curius ch'ün ho pudieu schmancher l'UdG!

Sustegn avains nus do a las seguaintas organisaziuns e per ediziuns:

– Biblioteca cumünela da Bravuogn – Gruppa da teater da Sent – Amis d'art d'Engiadina a Scuol – Scoulina a Samedan – Chasa Fliana a Lavin – «Pro Guarda» – Fundaziun Planta – Scuntrada e furnaziun ladina – Aviöl.

L'UdG ho fat sortir da stampa ils seguaints cudeschs:

- Lössli, H.: Proverbis da l'Engiadina e da la Val Müstair;
- «Duos asens ed üna punt» (trad.);
- «Sto bain pitschen luf!» (trad.);
- «Hodja i'l Oriaint» (trad.);
- «Cò sun eau da chesa» (trad.);
- «Pierlin» (trad.).

Pels pitschens avainsa darcho üna nouva cassetta: «Chanzuninas per pitschens».

L'UdG gratulescha als seguaints Rumauntschs meritaivels: Ad Aita Stricker pels 80; a Giachem Niggli pels 80; a Jon Pult per il 75avel anniversari.

A megl'dra vita gnittan clamos: Jon Cuorad, cuvih da Susch; Armon Planta, scriptur a Sent.

Eir quist rapport vuless eau glivrer cul sincer ingrazchamaint per la buna collavuraziun in suprastanza, cun l'administraziun, al collavuratur ed al suprastant da la LR, als cuvihs, als revisuors da quint, a las redacziuns da nossas publicaziuns Dun da Nadel e Chalender Ladin, a tuot las instituziuns ed a singuls chi's prastan in ün u l'oter möd a favur da nossa chosa.

Ottavio Clavuot, parsura

Suprastanza

President:	Ottavio Clavuot, Samedan
Vicepresident:	Josef Th. Stecher, Tarasp
Actuara:	Anita Gordon-Steinrisser, Silvaplauna
Chaschier:	Valentin Pitsch, Müstair
Assessura:	Ulrica Vital, Scuol
Suppleants:	Renata Bott-Pitsch, Tschier Göri Klainguti, S-chanf
Revisuors:	Claudio Gustin, Sa. Maria Reto Manatschal, Sa. Maria

Publicaziuns

Il Chalender Ladin	Ottavio Clavuot, Samedan Töna Schmid, Sent
Il Dun da Nadêl	Anita Gordon-Steinrisser, Silvaplauna

Administraziun

Chesin Manella	Clara Stupan-Keller, Samedan
Schlarigna	Claudia Moser-Lendi, Schlarigna

Renania

Igl onn 1986 ei staus in tec pli ruasseivels che siu antecessur. Ei ha denton dau lavur avunda era 1986. Las influenzas iastras e prigusas ch'ei vala da dustar per surviver ein grondas e tuttina savein nus buca s'isolar.

Radunonza da delegai

La radunonza da delegai ha giu liug ils 21 da zercladur 1986 a Duvin. Sche la Renania ha envidau ils delegai si Duvin sche ha ella buca mo fatg quei per porscher ad els ina biala vesta e per presentar ad els ina vischnaunchetta che stat buc grad sper la via gronda, mobein per schar sentir ils da Duvin ch'els saudan era tier la famiglia renana. Igl

ei ina deplorabla situaziun, gest quellas vischnauncas ch'ei dalla
substanza romontscha enneu aunc las pli intactas e saunas sco par
exempel Duvin piteschan il pli fetg dalla depopulaziun. Tonpli eisi
necessari da far curascha a quels che stattan en nossas vischnaun-
chettas.

Periodics

Il craps da cantun ella lavur dalla Renania ein – sper la Casa Pater-
na/La Punt ils periodics calender «Per mintgagi» e «Dun da Nadal».
Il calender popular «Per mintgagi» ei compariu per la 66avla gada.
A nos nunstunclenteivels redactors ser Martin Fontana (part sursil-
vana) e ser Jacob Michael (part sutsilvana) sauda era en quei liug il
meriteivel engraziament.

Il «Dun da Nadal», il cudischi beinvegniu en scola ed a casa, ei
puspei vegniu semtgau per la stampa da Joh. F. Cavigilli e da ser
Jacob Michael. Las illustraziuns ein vegnidas fatgas da Barbara Fon-
tana. In cordial engraziament a tuts gidonters per il beinreussiu Dun.

Casa Paterna / La Punt

La Renania ei conscianta dil fatg che la pressa romontscha adem-
plescha sper radio e televisiun in impurtont pensum per l'actualisa-
ziun dil lungatg. La Casa Paterna/La Punt garantescha ina preschient-
tscha cuntinuada a scret en nossas casas romontschas e dat cunter-
peisa alla pressa tudestga. Per saver segir ed intensivar la purschida
dalla Casa Paterna / La Punt ei la suprastanza dalla Renania sedecidida
da scafir ina mesa piazza da redaziun. Mo atras ina tala strategia
anavon q. v. g. entras igl engaschament d'in redactor che sa far sia
lavur professionalmein, savein nus garantir l'existenza dalla Casa
Paterna / La Punt. Quei pass ha natiralmein pretendiu considerablas
investiziuns finanzialas. Grazia al sustegn davart la Ligia Romontscha
vein nus ughegiu quei pass. Cun la persuna da Johann Clopath ha
la suprastanza dalla Renania saviu engaschar in redactor beinqualifi-
cau per questa mesa piazza. Johann Clopath ha entschiet sia piazza
en miez uffeci l'entschatta da stad 1986. Cun satisfacziun astgein nus
menziunar ch'il diember d'abonnents ei el crescher, in bien attestat
per nos redactor Johann Clopath.

Ediziuns

Cun grond plascher ha la Renania saviu tarmetter sin viadi atras nossas valladas romontschas il tom II dall'ovra litterara da ser Flurin Darms. Cun l'ediziun dallas ovras da ser Flurin sa la Renania porscher als lecturs in ovra d'in poet e scriptur renconuschiu lunsch sur ils cercchels renanians ora.

Ensemen cun l'Uniun dals Grischs ha la Renania era saviu edir 1986 il cudisch d'affons «Cheu sun jeu da casa». Buc emblidar lein nus cheu era l'ediziun da cartas romontschas sutsilvanas.

Cumissiun «Fatscha da nos vitgs»

La cumissiun «Fatscha da nos vitgs» (cumissiun comunabla cun la Romania) stat sut il tgamunadi da nies preziau Plasch Barandun da Veulden. Igl onn vargau ei vegniu prestau lavur oravontut a Rabiun ed egl contuorn da Glion. Inscrizziuns romontschas ein vegnidas realisadas: duas a Flem, treis a Veulden, ina a Trin e duas a Razén. Jacob Caviezel da Castrisch ha demissionau sco commember dalla cumissiun. Grazia ad el per sia lavur! La proxima radunonza da delegai vegn ad eleger siu succesur.

Collaboratur regiunal

L'incarica generala dil collaboratur ei quella d'animar la veta culturala romontscha en tuts graus. Il carnet da pensums dil collaboratur regiunal ei vasts e pretensius. Sur dallas activitads dil collaboratur informescha il rapport da Bartholome Tscharner. Mia obligaziun eisi d'exprimer a Bartholome Tscharner cheu en num dalla Renania il pli cordial engraziament per sia buc adina aschi leva lavur.

Per la fin

Essend che quei rapport ei miu davos rapport da parsura selubeschel jeu da prender comiau cheu dalla Ligia Romontscha, dil secretariat e dils organs dalla Ligia Romontscha. Suenter sis onns da parsura e 14 onns en suprastonza eisi temps per mei da seretrer e da far plaz ad auters. Jeu remettel miu uffeci cun in cordial engraziament a tut

quels che han sin ina moda ni l'otra contribuìu alla promoziun da
nossa cultura romontscha. Grazia fetg a tuts amitgs romontschs che
jeu hai giu la cuida d'emprender d'enconuscher entras miu uffeci
sco parsura dalla Renania.

Luzi Battaglia, parsura

Suprastonza

Parsura:	Luzi Battaglia, Trin
Viceparsura:	Martin Cantieni, Donat
Actuara:	Vreni Caprez-Spreiter, Trin-Digg
Cassier:	Gion Item, Razén Hanspeter Meiler, Flem Jacob Pfister, Vuorz Gieri Luzi, Summaprada Georgina Schaller-Gabriel, Donat Bernard Demarmels, Andeer
Suppleants:	Christian Joos, Stadtgartenweg 6, Cuera Anni Nicca-Dolf, Donat Crist Casper Dolf, Vargistagn Peter Janki, Luven Plasch Barandun, Veulden dr. Felix Pfister, Via Tuma Casté, Domat Vroni Minarik-Gabriel, vits sura 29, Flem Hedy Saxer, Flond
Revisurs da quen:	Carl Hassler, Trimmis Gieri Pfister, Vuors

Administraziun vendita da cudischs

Barla Candrian-Janki, Cuera

Redacturs

Casa Paterna:	Johann Clopath, Trin-Mulin
La Pünt:	Christian Nicca, Donat

Calender PmG: Martin Fontana, Favugn
Jacob Michael, Sagogn
Dun da Nadal: J. F. Cavigilli, Castrisch, part sursilvana
Jacob Michael, Sagogn, part sutsilvana

Uniung Rumantscha da Surmeir

Igl rapport da labour dall'Uniung rumantscha da Surmeir consista digl rapport digl parsoura scu er digl rapport da detagl davart las accziuns ed ediziuns dall'URS digl onn passo, preschanto digl collaboratour regional dall'Uniung rumantscha da Surmeir.

Introducziun

Siva tg'igl onn 1985 è sto en onn cun blera publicitad pigls Rumantschs causa agl giubileum da 2000 onns Retoromania tgi è nia festivo an divers lis, è igl onn scadut sto en onn pi chiet tgi ò speranza er pussibilito a tots da reflectar seriousamaintg la situaziun. Gist an territori dall'URS ans fò la situaziun digl rumantsch gronds chitos, cunzont an val d'Alvra noua tgi diversas vischnancas on pers la maioritad rumantscha. Ma er an Surses, noua tgi la situaziun è bagn en bung po miglra, stuainsa persecuitar cun grond chito chest svilup. An chella situaziun porta igl angaschamaint dall'URS angal success schi el vign sustignia dallas vischnancas, dallas scolas, dalla baselgia, dallas uniungs e societads ma er digl singul pertader digl lungatg.

An chel connex pudessa menziunar blers exaimpels positivs, ma deplorablamaintg er negativs. Ia sper tgi chel appel catta ureglias avertas.

Sch'ia va menziuno all'antschatta tg'igl 1986 seia sto en onn pitost chiet, na vot chegl betg deir tg'igls gremis dalla LR e dall'URS seian stos passivs, na ansoma betg, gl'è nia luvro cun manc publicitad.

Noss defuncts

Nous lagn ans regardar da noss scribent *Marc Devonas*, tgi è mort igl meis da mars a Lucerna e sutaro a Riom. Marc Devonas è s'an-

gaschea cun persvasiung ed anim per la tgossa rumantscha ed ò an spezial anritgia noss stgazzi cultural e litterar. Ia ranviesch cò agl necrolog da Gion Peder Thöni an la Pagina da Surmeir, no. 13, digls 13 da mars 1986 e NS 1987.

Redacziun Calender Surmiran

Scolast secundar Faust Signorell ò redigia la 25avla ediziun digl Calender Surmiran. Damaias ò el presto durant en cart tschentaner ena gronda lavour preziosa per chest organ periodic dall'Uniung rumantscha da Surmeir. F. Signorell è sto en redacter fitg activ e cunsentgous ed ò do agl Calender en bol tot spezial e persunal.

Faust giaveischa da sa rattrer cun la fegn da chest onn, e schi egn ò fatg 25 onns chella lavour schi ègl tgapibel tgi la suprastanza ò stuia acceptar la demissiung.

An nom dalla suprastanza e da tots lectours digl CS lessa angraztger a Faust per sia gronda lavour prestada.

Redacziun La Pagina da Surmeir

Scu gio ancunaschaint ò er la redactra dalla gasetta La Pagina da Surmeir, donna Rina Steier, inoltro sia demissiung per la fegn da chest onn. Rina Steier ò surpiglia la responsablidad redacziunala igl onn 1980 cura tgi la gasetta cumpariva 2x agl meis, ma gio en onn pi tard è ella cumpareida mintga emda. Ella è damaias stada betg angal l'amprema donna tgi ò redigia la Pagina, mabagn er l'amprema redactra dall'ediziun jamnila. Tot an tot ò ella redigia ca. 350 ediziuns. Rina ò gronds maretts per la gasetta, ella n'è betg angal stada ena redactra premurada, fitg activa e cunsentgousa, ella ò er fatg gronds sforzs per augmentar igl domber d'abunents e d'inserents, chegl tgi furma la basa d'existenza per mintga gasetta. An nom da tots angraztga er ad ella per sia gronda e buna lavour e sper tgi ella scu er Faust Signorell vignan a contributeir er venavant per chels organs.

En problem ègl sto da cattar en successour per Rina Steier. Cun plascheir possa dantant preschantar igl nov redacter, Peder Antona Baltermia da Salouf. El ò 30 onns ed ò, siva avoir fatg la matura a Mustér, anc fatg en apprendissadi da posta. El è ampluia dall'URS

per 80%, vot deir 4 deis l'emda lavoura el per nous ed en de l'emda pigl radio rumantsch. Pigl radio fò el igl correspondent local per nossa regiung, è dantant staziuno er per chella lavour a Savognin aint igl biro dall'URS. Sainza dubi vainsa catto ena buna sliaziun tgi geida all'URS scu er agl radio, schibagn chegl tgi partotga las funtangas ed igl center d'informaziun scu er la finanziaziun. Igl nov redacter ò fatg durant la stad la scolaziun fundamentala tigl radio e davent digl meis d'otgover vign el introducua e preparo da Rina Steier per sia nova incarica. Ia crei tgi chegl seian bunas cundiziuns per pudeir surpiglier cun l'antschatta digl onn la redacziun e la responsablada redacziunala per nossa gasetta. Ia giaveisch agl nov redacter cuntantientscha, satisfacziun e success an sies nov uffeci.

An la cumischung da redacziun dalla Pagina da Surmeir ogl do ena midada igl davos onn. La suprastanza ò ramplazzo Ida Baselgia da Lantsch cun Annamaria Simeon-Willi er da Lantsch.

Angraztgamaint

I descha anc d'admetter en sincer angraztgamaint a tots chels tgi on gido an l'egna u an l'otra maniera a realisar igl program da lavour, a tots collaboratours, redacters, contribuents ed inserents, agls commembers da suprastanza e dallas cumischungs, agls lectours ed abunents da noss organs, e betg alla fegn alla LR per sies sustign finanziel.

Periodicas ed ediziuns dall'URS

La Pagina da Surmeir è cumpareida an sia 40. annada e dombra radond 1500 abunents. La redacziun dalla Pagina schea anc anfignen alla fegn digl onn ainten igls mangs da donna Rina Steier.

Igl noss Sulom è cumparia an sia 65. annada an en domber da 1100 exemplars. Igl noss Sulom cumpara sot la redacziun da dr. Christoffel Spinas.

Igl Calender surmiran vign redigia da Faust Signorell. El è cumparia an en'ediziun da 1100 exemplars an sia 36. annada.

Igl sboz per las Normas surmiranas è elaboro. Igl cantung ò surpiglia l'ediziun e las Normas vessan da sorteir dalla stampa igl 1987.

Ulteriouras ediziuns

Siva dalla cassetta da Beni Vigne cun musica da rock èn cumparias chest onn 2 OSL. Igl om da neiv ainten scola è nia translato da Luzia Plaz-Sonder, e L'amprem'amour è en carnet per igl scalem superiour ed è ena translaziun dad Emilia Schaniel-Alig. Las ediziuns digls OSL ò proco procuru anfignen chest onn Linard Candreia. Igl avost passo è el sa randia an Sicilia per treis onns ed ò surdo per antant las ediziuns a scolasta Domenica Steier-Brenn.

Sper igls OSL è cumparia an collaboraziun cun la LR e las otras uniungs affiliadas en codeschign Kayak, translato da Reto Capeder e scretg an ena scritgira da scola da Gionign Arpagaus. An collaboraziun cun la Tgesa editoura Desertina è cumparia igl codesch da Son Niclo, en translaziun da noss president Gion Pol Simeon tenor en text da Florentina Camartin. Igl davos codesch tg'ia less numnar è panso er per las amprenas classas da scola primara. Igl tetel da chest codesch translato da Reto Capeder «Cò sung ia da tgesa» è ena collaboraziun tranter las uniungs affiliadas. Igl codesch describeva ena tgesa da sessom anfignen giudem.

Betg amblidar da menziunar lessa dasper las ediziuns er las cartas da gratulaziuns e condolientscha, cartas da Nadal e Bumang tgi vignan vandeidas ainten tottas buteias surmiranas. Chest onn vainsa ampli-fitgia la nossa collecziun cun ena seria da cartas da gratulaziuns d'artists grischuns.

L'URS metta pianavant er a disposiziun placats e chegl gratuita-maintg per las publicaziuns dad occurenzas.

Vendita da codeschs

Siva digl 1984 vainsa organiso per la sagonda gEDA ena vendita da codeschs, grammaticas, OSL, cassetas etc. ainten mintga vischnanca da Surmeir. Igl importo da radond frs. 4 500.– ans ò cuntanto e satisfatg vasond er la necessitad da far mintga dus onns ena tala vendita damais tgi na posedagn betg ena librareia ainten igl noss in-tschess. Da noss biro anor vandainsa sur onn codeschs ed igl importo cuntanschia monta anc eneda radond frs. 5 000.–.

Ageid linguistic

Igl collaboratour regional sesa er bleras ouras aint igl sies biro. Er cò dattigl bler da liquidar.

Uscheia ò el adegna pi savens da translatar artetgels u inserats per firmas u affars d'orsoura tgi laschan cumpareir sias indicaziuns er an rumantsch. Ia fatsch fitg bleras translaziuns per mastirants, affars u organisaziuns indigenas. I passa strousch en de tgi ia na vign betg confronto cun plets u infurmaziuns per telefon, noua tgi dastg gidar linguisticamaintg. Ia survign differentas tgossas er angal per correctura u repassada. Digl biro anor passa naturalmaintg er l'antiera organisa-ziun per curs e scuntradas, invitaziuns e protocols uscheia tg'igl col-laboratour regional ò lavour avonda.

Scuntrada e furmaziun

Sot Scuntrada e furmaziun èn d'ancleir igl curs tgi organisagn per la scolaziun digls carschias. Sot la Scuntrada e furmaziun vottan l'URS e la LR porscher curs da different gener, curs da lungatg, curs practics, referats etc.

La realisaziun digls curs e l'antiera infrastruttura pretendan ena mecta organisaziun ed i fiss alla fegn donn d'aveir da suspender u refereir curs per mancanza da participants. Igl curs publitgias sa drez-zan a tots carschias, omens e donnas, mats e mattas.

La cumischung per la Scuntrada e furmaziun stuaro ponderar la structura dalla Scuntrada e furmaziun e piglier an îgl eventualmaintg er oters datums (concentraziun d'occurenzas).

Igl 1986 vainsa organiso igls suandonts curs:

- canzungs e versets da Tinizong cun Daniela Ulber cun 10 part.;
- curs per dirigents a Savognin cun Claudio Steier cun 6 part.;
- Antagler an lenn cun Elmar Holzner a Casti cun 8 part.;
- Instrucziun civica a Savognin cun Heidi Derungs-Brügger cun 9 part.;
- l'excursiung botanica cun Astrid Thurner è crudada ainten l'ava.
- igls 8 da november vainsa santia a Sur en stupent referat cun dr. Erica Lozza cun igl tetel: Egipta tranter igl avigneir ed igl passo – 25 persungas on catto la veia a Sur.

Curs da lungatg

Sot l'incumbensa digl collaboratour regional croda er l'organisaziun digls curs da lungatg. Igl onn scadut vainsa savia realisar 11 curs cun 57 participants ainten 5 vischnancas. Chest aton vainsa igl mument 4 curs ainten 4 vischnancas cun 30 participants.

Sper igls curs da lungatg per principiants vainsa organiso er seiras per conversaziun rumantscha a Savognin, Sur, Mulegns/Murmarera e Brinzauls. Nous speragn da saveir cuntinuar cun la conversaziun er ainten otras vischnancas.

Alla fegn dalla stad vainsa organiso ena scuntrada cun igls scolasts tgi dattan curs da lungatg a Casti noua tgi vagn discuto er d'en nov med d'instrucziun tgi nous vagn neir basigns per dar igls curs. Da preschaint translatescha Pina Augustin en curs da prof. Gieri Menzli realiso an rg e tgi vign translato ossa an tots idioms.

Teater / cant / musica

Far teater promova sainza dubi la cunaschientscha digl lungatg. Er an nosa cuntrada on gi li durant igl 86 differentas (6 represch.) represchantaziuns da teaters. Plaschevlamaintg vainsa dastgea assister ad ena stupenta represchantaziun da cant, musica e teater rumantsch a Lantsch. Siva da varsaquants onns ègl reuschia d'intimar ena gruppa da Lantsch cun igl manader e reschissour Mario Simeon da preschantar en teater rumantsch. Angraztg a chels da Lantsch ma er a tottas otras gruppas da teater per lour producziuns. L'URS e la LR mettan a disposiziun radond 1000 teaters. La LR procura pero er translaziuns da teaters novs.

Igl onn scadut ô Gion Duno Simeon dastgea festivar igl sies 80. anniversari. Nous vagn randia attents igls dirigents digls chors surmirans da risguardar canzungs da Gion Duno Simeon, chegl tg'è succedia tenor noss saveir. Gion Duno ò cumponia differentas canzungs an stil popular, canzungs tgi schean a noss chors fitg bagn.

Rumantschaziuns

Las rumantschaziuns cumpeglian d'ena vart la lavour dalla cumischung per la «Fatscha da nossas vischnancas», da l'otra vart pero er

tgossas singulas, dumondas tgi dereivan digls privats sez. Uscheia vainsa parmangs las rumantschaziuns a Lantsch scu er tgossas pi pitschnas ainten otras vischnancas.

Plaschevlamaintg vainsa adegna puspe privats tgi s'interessan sez per las midadas. Nous vagn er dastgea furneir tavlas a cumegns per ex. Savognin, Riom/Parsonz, Mon, Stierva e per part a Casti. I fiss ena onour per igl noss lungatg schi tots cumegns midessan las tavlas da cumegns accentuond uscheia la tenuta digl cumegn anvers igl lungatg.

Nous vagn er laschea fabritgier differrentas tavlas per privats e vandagn chellas per prietschs fitg favorevels.

Nous faschagn er offertas per midadas e sustignagn tenor pussebladad er finanzialmaintg.

Ma ena tavla na decida betg suletta dall'existenza digl lungatg ainten ena vischnanca u regiung. Nous stuagn ans rumantscher er nusezs. I dat tgossas schi simplas, noua tg'ins so mussar la sia identitad, la sia tenuta anvers igl lungatg sainza neir caracteriso per en schinumno fanaticher.

Ia less numnar en pêr tgossas sainza leir cumandar:

- salidar per rumantsch;
- screiver adressas per rumantsch;
- s'annunztgier agl telefon per rumantsch;
- chints an rumantsch;
- uraris d'avertura;
- cuvertas/bols an rumantsch;
- formulars an rumantsch etc. etc.

Conclusiung

Per conclusiung da mies rapport lessa tuttegna agiuntar an en partratg tgi am fatschainta adegna puspe.

Avant en taimp ins ò pudia liger ainten la gasetta en artetgel cugl tetel: «Die Idealisten sterben aus.»

Chest artetgel tractava igl desinteress politic per mandats u caricass communalas, cun tantas vischnancas u cumegns sainza mastral am ò do da pansar er a me.

Ia va pruo da trer ena parallela er sen igl sectour angaschamaint per igl lungatg e va propi stuia am tschantar la madema dumonda.

Ia sung ia anavos tar igls noss fundatours dall'URS ponderond schi

chels seian stos idealists u schizont fanaticchers. Avant 60 onns ins varo igls taxo per idealists, oz 60 onns pi tard ins igls taxess tgunschamaintg per fanaticchers.

Chegl è oz en tschert prieve. Schi en pèr persungas s'angaschan oz per lungatg e cultura ainten en taimp da desinteress ed indifferetadad vignan els bulos spertamaintg per fanaticchers.

Nous vagn bleras persungas tgi s'angaschan sen en camp u l'oter per cultura e lungatg. Ma mintgign stò esser persvadia digl sies lungatg, mintgign stò s'angascher per igl lungatg sainza vurdar dretg e sanester sen otras persungas, mintgign stò dar anavant igl lungatg alla proxima generaziun ed aveir igls igls averts per tot chegl tgi partotga lungatg e cultura.

Igl mantignamaint digl lungatg dependa veiramaintg per nous pacs Rumantschs tgi tots seian en tant idealists. Angal alloura ans è pussebel da mantigneir la viglia ierta da noss babungs. Chegl na son betg la suprastanza dall'URS u igl collaboratour regiunal far chegl savainsa angal far an strantga collaboraziun cun egn e mintgign.

*Gion Pol Simeon, parsoura
Reto Capeder, coll. regiunal*

Suprastanza

Parsoura:	Gion Pol Simeon, Lantsch/Domat
Viceparsoura:	Remi Capeder, Casti
Actuar:	Stefan Demarmels, Salouf
Cassier:	Giatgen Schmid, Riom
Assessour:	Tona Collet, Riom
Delegadas dalla Meirana:	Violanta Spinass, Tinizong/Lai Silvia Candrea, Stierva/Coira

Administraziun: Giatgen Schmid, Riom

Publicaziuns

La Pagina da Surmeir	red. Rina Steier, Savognin
Igl Noss Sulom	red. Christoffel Spinass, Sviz
Calender Surmiran	red. Faust Signorell, Valbella

Uniun da scripturs rumantschs

Giubileum

Incaricada da preparar la festa commemorativa «40 onns USSR» è la suprastanza sa messa a la lavur senza retard. L'USSR è vegnida fundada ils 25 da matg 1946 a Cuira ed ins dastga bain dir sin fundament dals documents, che quai è d'engraziar a l'iniziativa e l'engaschament da noss meritaivel commember Tista Murk. In motiv essenzial da la festetta è gist stà da sa regurdar en engraziaivladad da las personas al cumenzament. I n'è segiramain betg stà simpel da reunir scripturas e scripturs dals differents idioms sut in tetg. Insaquants commembers da l'emprim'ura èn stads preschents a la dieta festiva dals 31 da matg a Cuira en Chasa rumantscha. Tras eleger quest lieu ha l'USSR demussà sapientivamain sia preschientscha en il moviment rumantsch e sia buna veglia da collavurar vinavant stretgamain cun la Lia rumantscha, las uniuns afiliadas ed ils meds da massa per il mantegniment e rinforzament dal linguatg rumantsch.

Per ils «40 onns USSR» ha l'iniziant ed emprim parsura da l'uniun, Tista Murk, scrit ina stupenta cronica da radund 20 paginas che dat ina buna survista dal svilup da l'USSR. Questa cronica è cumparida en la «Litteratura festiva» che cuntegna contribuziuns curtas da bleras scripturas e scripturs en ils differents idioms ed en rumantsch gri-schun. Questa bain reussida ediziun è vegnida preschentada a chaschun da la dieta commemorativa en Chasa rumantscha. Las gasettas rumantschas e tudestgas han rapportà en maniera positiva davart l'aranschament «40 onns USSR» ed il radio ha pli tard schizunt fatg ina emissiun pli lunga davart basa, intent ed activitads da l'uniun da scripturs rumantschs.

Radunanza generala

L'idea da fundar ina uniun da scripturs rumantschs è sortida da Zuoz e perquai avain nus prendì la chaschun da tegnair la radunanza generala per ils 40 onns en quest lieu. Nus ans essan entupads là ils 27 e 28 da settember. Sin questa data ha la suprastanza da l'uniun svizra da scripturs medemamain organisà ina seduta a Zuoz. L'USSR è in'uniun regionala da l'USS e circa 20 singuls commembers fan part da l'uniun svizra, nua ch'in commember da l'USSR è normalmain en

suprastanza, mumentan Ursicin Derungs. L'elecziun dal medem lieu tras l'USR e la suprastanza da l'USS ha pussibilità ina scuntrada tranter las duas uniuns e quai tar l'aperitiv, offrì da la vischnanca da Zuoz, e la tschaina comunabla. Durant quella ha il chor mixt da Zuoz, sut la direcziun da magister Albert Gaudenz, allegrà ils preschents cun bellas chanzuns en tuts idioms ed en rumantsch grischun.

A nosssa scuntrada a Zuoz avain nus l'emprim prendì invista da la vischnanca e sias atgnadads e suenter assistì ad in servetsch divin ecumenic organisà aposta per l'USR.

Sco program da lavur ha l'USR previs per 1987: archivar documents da l'USR en Chasa rumantscha, repassar il reglament da finanzas provisoris ed arranschar la primavaira ina dieta da lavur cun il tema: Il scriptur, ses dretgs, sia libertad e responsablada, e quai en furma da simposium cun engaschar insaquants referents – sche pussaivel – da linguatg rumantsch che pon dar invista en aspects litterars, giuridics, politics, filosofics, teologics e psicologics. L'USR è da l'idea da sa participar a la «CH-91», 700 onns Confederaziun, forsa cun ina Litteratura speziala sumeglianta a quella dal 1986 ed en autra maniera anc betg concretisada. La buna veglia da collavurar è vegnida communitgada al represchentant rumantsch tar il comité naziunal.

Varia

La suprastanza ha tractà sias fatschentas en 4 sedutas. Ils ultims onns èsi reussì cun in pau fadia da rimnar ils documents da l'USR, e quai dal cumenzament davent. Els eran anc per part tar singuls commembers e per ventira betg ids a perder. Gist ils documents da l'emprim temp dattan perditga da la prestaziun iniciala e da la valita durant per l'avischinaziun dals Rumantschs. I sa tracta da passa in tozzel ordinatur. Per pudair salvar bain ed a lunga vista ils documents da l'USR ha la LR fatg plaz persunter en Chasa rumantscha.

Quest onn èn stads d'eleger ils commembers da las cumissions. Il redatur da la «Litteratura», Clo Duri Bezzola, ha abditgà suenter pliras periodas d'uffizi. En ses stagl è Mevina Puorger, Turitg, ussa en la redacziun. Per l'onn giubilar ha l'USR edì la Litteratura festiva nr. 9 cun il titel: Fastezis, ed avant era anc cumparì il numer 8/2 che porta l'inscripziun: Scriver. Tar la giuria litterara n'hai dà insumma naginas midadas. Ella ha già da giuditgar ovras da: Silvio Camenisch, Peder

Cadotsch/G. Peder Thöni, Gion Deplazes, Lothar Deplazes e Toni Halter. Tuttas èn vegnidas premiadas.

A chaschun da la radunanza generala a Zuoz ha l'USR dastgà recepir in nov commember, numnadamain Jon Nuotclà, Cuira. La mort ha magari fatg grop en las retschas da l'USR. 1986 avain nus gì da prender cumià per adina da noss meritaivels e chars collegas: Marc Devonas, Lucerna, Armon Planta, Sent, Toni Halter, Vella. Nus renviain als necrologs e vulain mantegnair ils chars trapassads en buna memorgia.

Sco che signur Agnul Pittana, persuna da contact tranter l'uniun da scripturs dal Friaul e l'USR, ha communitgà, vul il professor Bellardi da Roma edir in'antologia da poesias «rumantsch-grischunas». Ord quest motiv èn ils commembers da l'USR vegnids intimads da dar a nossa persuna da contact, Ursicin Derungs, ina schelta da poesias enfin ils 31 da december 1986. Nus pudain be sperar ch'i dettia ina bella ed interessanta ediziun.

Per finir vuless jau engraziar grondamain a tut tgi ch'è s'engaschè en l'onn giubilar per il bainstar e prosperar da l'USR.

Toni Berther, parsura

Suprastanza

President:	Toni Berther, Cuira
Vicepresident:	Flurin Caviezel, Cuira
Cassiera:	Giovannina Brunold, Samedan
Actuar:	Gion Peder Thöni, Riehen
Assessura:	Irma Klainguti, Zuoz
Revisurs:	Annamengia Bertogg, Castrisch Mariano Tschuor, Laax

Auters organs

Giuria litterara:	Urs Baltermia, Turitg Baseli Collenberg, Mollis Flurin Darms, Domat Chasper Pult, Cuira Arnold Rauch, Cuira
-------------------	---

Redacziun Litteratura: Clo Duri Bezzola, Oetwil a. S.
Ursicin Derungs, Vacallo
Felix Giger, Cuira
Represchentant en l'USS: Ursicin Derungs, Vacallo

Cuminanza rumantscha radio e televisiun

Radunonza generala

La radunonza generala ha giu liug ils 26 d'avrel 1986 a Glion. Quella bein frequentada radunonza ha deliberau las fatschentas statutaras (rapport annual 1985, rendaquen 1985, preventiv 1987), concludiu ina revisiun parziala dils statuts dalla CRR e fatg entginas elecziuns remplazzontas. Enstagl da dr. Curdin Regi e Roul Sommer, che han cumpleniu el decuors digl onn 1986 il 70avel onn, ha la radunonza generala elegiu ing. Gian Guolf Bardola, San Murezzan/Thalwil, e canzlist communal Urban Caduff, Breil, sco commembers dil cussegl. Cun la fin da december 1986 ein Madleina Gartmann e Cristian Caduff se-retratgs sco commembers dalla cumissiun da programs dalla CRR. En quella cumissiun ei plinavon Beni Dolf ch'ei morts el decuors dalla stad 1985, da remplazzar. Sco novs commembers dalla cumissiun da programs elegia la radunonza dunna Julia Soliva-Bertogg, Vuorz, dunna Gisula Tscharner-Mayer, Veulden, e Giochen Parpan, pur, Vaz.

La radunonza generala ei plinavon vegnida informada detagliadamein davart il slargiamet dallas emissiuns romontschas da radio e televisiun ed in empren pass d'ina decentralisaziun da collaboratur da radio ellas valladas. La damonda concernent ina regionalisaziun dil radio romontsch ha lu era dau caschun ad ina interessanta discussiun. A. Blum, directur dil radio DRS, ha priu posiziun tier differents votums e fatg valer ils motivs che plaidan encunter ina erecziun da studios subregionals ellas valladas.

A caschun dalla radunonza generala dils 26 d'avrel 1986 a Glion ei il premi da radio e televisiun dalla CRR per igl onn 1986 vegnius surdaus a Tista Murk sco undrientscha per sia lavur culturala en general e per il teater e sco pionier dil radio romontsch en special, ed a Flurin Darms sco undrientscha per la lavur culturala e sco sribent romontsch.

Cussegl

Il cussegl ha en emprema lingia deliberau las fatschentas per mauns dalla radunonza generala. El ei vegnius informaus davart il slargiamment dallas emissiuns romontschas ed ha aschia adina puspei saviu s'exprimer tier quella impurtonta damonda. En quei connex eis el era s'occupaus da damondas da program, dils concepts per il program slargau e da problems organisatoris dil studio regional romontsch. Plinavon ha il cussegl gia caschun da prender posiziun tier il document da prof. dr. Schürmann, directur general SSR, davart «La SSR sin via els onns 1990», tier il sboz per ina lescha federala davart radio e televisiun e tier il meini dalla suprastonza davart il diever dalla 4. cadeina da televisiun.

Sin fundament dalla revisiun parziala dils statuts dalla CRR, concludida dalla radunonza generala a Glion, ha il cussegl numnau igl atun 1986 Cristian Joos sco menader da redacziun «Allegra» e Mariano Tschuor sco menader da redacziun per las «emissiuns da plaid».

Suprastonza

La suprastonza ha preparau las tractandas per mauns dil cussegl e dalla radunonza generala e deliberau in grond diember autras fatschentas. Aschia ha ella preparau la posiziun ni senza priu posiziun tier rapports, documents e damondas da differenta natira. Da menziunar ein cheu oravontut il document dalla direcziun generala SSR davart «La SSR sin via els onns 1990», duas damondas da concessiun per radios locals ed il model da cooperaziun per il diever dalla 4. cadeina da televisiun. En damondas tecnicas ha la suprastonza adina puspei tgrau ils contacts cun las instanzas cumpetentas dalla PTT a Cuera. La construcziun dalla cadeina grischuna da radio progredescha sco secunvegniu; entochen la fin da 1988 duess quella cadeina star a disposiziun egl entir Cantun.

En center dalla lavur dalla suprastonza ein stai il slargiamment dallas emissiuns romontschas da radio e televisiun e la posiziun tier il sboz per ina lescha federala davart radio e televisiun. En connex cun la realisaziun dil slargiamment dallas emissiuns ha la suprastonza deliberau ensemen cun il studio regional romontsch numerusas fatschentas che pertuccan oravontut damondas concernent finanzas, l'infrastruc-

tura e l'organisaziun dil studio regional, midadas da construcziun el stabiliment existent ed igl engaschament dil persunal en connex cun il slargiamment dallas emissiuns romontschas. Quest rapport serestrenschas sin entgins detagls davart il slargiamment dallas emissiuns romontschas e la posiziun tier il sboz per ina lescha federala davart radio e televisiun.

1. *Realisaziun d'in program da radio da 4 uras per di*

La fin digl onn 1985 ha il comite central dalla Soceitad svizra da radio e televisiun (SSR) concludiu la cumpra da dus ulteriurs plauns el stabiliment ella via dil teater a Cuera. Quei ei stau in impurtont pass en favur dil slargiamment dallas emissiuns romontschas el senn dils postulats formulai e postulai dalla CRR la primavera 1985.

La fin da fevver 1986 ha il comite central dalla SSR lu decidiu arisguard il slargiamment dallas emissiuns romontschas da radio e televisiun sco suonda:

- a) Il program romontsch da radio vegn augmentaus el decuors digl onn 1987 da 2½ sin 4 uras per di. Per la realisaziun da quei augment vegn concediu il credit necessari per il persunal supplementar tenor las calculaziuns dalla direcziun regionala DRS e dalla direcziun generala SSR. Plinavon vegn dau liber in credit per midadas da construcziun, indrezs e mobiliar.
- b) Per la consolidaziun dil program existent da radio e televisiun respectiv per discargar las redacziuns da lavurs administrativas en favur dil program vegnan concedi ils suondonts collaboraturs supplementars:
 - 1 redactur per la televisiun
 - 1 collaboratur per il survetsch da documentaziun
 - 1 collaboratur per l'administraziun dil menaschi.
- c) Per contonscher in εμπrem pass d'ina decentralisaziun da mieds da protecziun per la televisiun vegn concediu per 1987 in credit da ca. frs. 200 000.–.
- d) El rom dil plan da finanzas 1986–1990 ei la dublaziun dalla emissiun romontscha da televisiun «La Svizra romontscha» da planisar. Sco gia menziunau, presumescha il slargiamment dallas emissiuns da radio da 2½ sin 4 uras per di considerablas lavurs preparatorias (engaschament e scolaziun dil persunal supplementar, novs indrezs technics, elaboraziun dils concepts per il program slargau, midadas da

construcziun el stabiliment e. a. v.). En collaboraziun cun il studio regional romontsch ed ils representants dalla direcziun dil radio DRS eis ei stau pusseivel da decider el decuors dil fenadur 1986 davart igl engaschament dil persunal complementar el senn dil conclus dil comite central SSR. Ina buna part dils novs collaboraturs respectiv dallas novas collaboraturas ha saviu entscheiver igl atun cun la lavur e scolaziun. La fin digl onn 1986 eran las lavurs preparatorias progredidas aschia ch'igl ei stau pusseivel da fixar l'entschatta dalla realisaziun dil niev program da radio da 4 uras per di sin igl empren avrel 1987.

2. *Emprema decentralisaziun da collaboraturs da radio*

En connex cun il slargiamment dallas emissiuns romontschas ha la suprastanza sestentau da contonscher in empren pass d'ina decentralisaziun da collaboraturs da radio ellas regiuns romontschas. Suenter extendidas discussiuns e contractivas ei quei empren pass reussius. Oz habiteschan e lavuran treis collaboraturs da radio en regiuns romontschas, numnadamein in redactur stabel cun domicil e plaz da lavur a Samedan, in redactur stabel cun domicil e plaz da lavur a Mustér, ed in collaboratur buca stabel cun domicil e plaz da lavur a Salouf. Quei empren pass d'ina regionalisaziun dil radio romontsch ha oravontut igl intent d'intensivar las emissiuns ord las valladas romontschas. Ina buna part dallas fontaunas per informaziuns ed emissiuns da differenta natira sesanflan ellas regiuns. La regionalisaziun lubescha lu era in meglier contact denter studio regional romontsch e populaziun romontscha. Ord quels motivs ein giavischs per ina decentralisaziun vegni presentai gia avon biars onns. Il fatg ch'igl ei ussa stau pusseivel da contonscher in empren pass en quella direcziun, ei legreivels.

3. *Egliada el proxim futur*

Ils davos onns ein las emissiuns romontschas da radio vegnidas augmentadas considerablamein. Quei svilup ei oravontut d'attribuir al fatg che quellas emissiuns fuorman in mied impurtont el cumbat en favur dil manteniment dil lungatg romontsch. Quellas emissiuns han denton era contribuui grondamein ad ina integraziun da lungatg e cultura romontscha enteifer nossa tiara.

Cun in program da 4 uras per di havein nus contonschiu oz in considerabel scalem. Per il proxim futur setracta ei da consolidar

e migliurar il contonschii. Il svilup quantitativ astga buca ir a quen dalla qualitat. Igl ei pia opportun da far in paus e tgirar quei ch'ei ussa en moviment, e quei ei buca pauc. Secapescha che quei munta buca in paus a liunga vesta. Nossa mira ei da contonscher pass per pass in radio romontsch da ca. 10 uras per di. Per la televisiun romontscha setracta ei da realisar els proxims onns la dublaziun dalla emissiun «La Svizra romontscha». Sco ulteriur pass postulescha la CRR cun il TELESGUARD ina preschientscha quotidiana ella televisiun. A liunga vesta sto era «La Svizra romontscha» vegnir emessa jamnilmein. Ina ulteriura mira pertucca in rinforzament dalla decentralisaziun da mieds da producziun. En interess da quels postulats sustegn la CRR il project da cooperaziun per il diever dalla 4. cadeina da televisiun tenor la damonda da concessiun dil comite central dalla SSR.

Arisguard la regionalisaziun da collaboraturs da radio ellas regiuns eis ei ussa necessari da rimnar e valetar las experientschas che se-resultan ord igl andament existent. Semuossa ei che quel secumprovescha, ei la discussiun concernent in ulteriur pass aviarta e pusseivla. Sco la situaziun sepresenta oz sa quei denton buca setractar d'ereger en nies Cantun plirs studios subregiunals. Tals postulats ein oz buca realistic. Quei vala en scadin cass tochen che la lescha federala davart radio e televisiun ei sut tetg. Il sboz en discussiun preveda in rinforzament dalla posiziun dalla regiun romontscha el sector da radio.

4. *Posiziun tier il sboz per ina lescha davart radio e televisiun*

Tenor il meini dalla suprastanza ei il sboz da consultaziun, elaboraus el departement federal per l'economia da traffic ed energia, ina adeguata basa da discussiun. Arisguard las emissiuns da radio preveda el per la Svizra romontscha expressivamein la posiziun d'ina regiun. Concernent las emissiuns romontschas da televisiun ha la SSR da risguardar ils basegns dalla populaziun romontscha enteifer la televisiun dallas treis ulteriuras regiuns linguisticas. Quei uorden munta per las emissiuns romontschas in progress. Il sboz da lescha sviluppescha per las emissiuns da radio e televisiun in model che cumpeglia treis differents scalems: internaziunal, naziunal-regiunal/linguistic e local. Sil scalem local arva il model las portas ad in pli grond diember concessiunaris. La posiziun da «mo-

nopol» dalla SSR – in monopol ch'existeva effectivamein buca pli – vegn expressivamein cassada. En principi oppona la suprastanza buca a quella avertura el sector local. Il futur vegn a mussar schebein la concorrenza ei il dretg recept per promover la qualidad dallas emissiuns da radio e televisiun. Da l'otra vart sto la CRR pretender ina posiziun ferma per la SSR che ha tenor il sboz da lescha d'ademplier ina incumbensa naziunala. Quella cumpeglia denter auter era in commensurau provediment fundamental per l'entira tiara. Quei ei essenzial per ils territoris muntagnards e perifers e per las minoritads culturalas. Quella vasta incumbensa sa la SSR mo ademplier, sch'ella dispona dalla corrispudenta posiziun legala. Ord quei motiv oppona la suprastanza ad ina midada dalla repartiziun dallas entradas ord las taxas da concessiun per radio e televisiun.

Lavur publica dalla CRR

Igl onn 1986 ei la CRR sepresentada comunablamein alla HIGA cun la Societad commembra dalla Svizra orientala (ORG), che cumpeglia era la part tudestga da nies Cantun, sco era cun la Societad regiunala dalla Svizra taliana (CORSI), dalla quala las vals talianas dil Grischun fan part. Ils corrispudents studios han duront la HIGA fatg emissiuns en treis lungatgs. La CRR tgira gia dapi onns bunas relaziuns cun la ORG. Ils davos onns ein era ils contacts cun la CORSI vegni intensivai. Quellas occurrenzas comunablas ein ina buna caschun da presentar la situaziun speciala dalla Svizra romontscha e cheutras promover la capientscha per nos postulats.

Davart las fatschentas principalas arisguard las emissiuns romontschas da radio e televisiun ei la publicitad vegnida orientada regularmein. All'informaziun survescha era il «Fegl d'informaziun dalla CRR» che vegn preparaus e tgiraus dalla cumissiun per la lavur publica dalla CRR. Igl onn 1986 ei quei «Fegl d'informaziun» cumparius 4 gadas en las gasettas romontschas. La cumissiun per la lavur publica organisescha plinavon mintg'onn en 3–4 vischnauncas ellas regiuns romontschas seras d'informaziun e discussiun. Quellas scuntradas ch'ei per gronda part bein frequentadas, dattan mintgamai caschun da presentar l'organisaziun e l'incumbensa dalla CRR sco era da discutir ensemen cun la populaziun damondas che pertuccan emissiuns ed il program romontsch.

40 onns Cuminonza Romontscha Radio e televisiun (CRR)

A caschun dalla radunonza generala dils 26 d'avrel 1986 a Glion ha il parsura fatg la duida menziun dalla fundaziun dalla CRR igl onn 1946 ed undrau cuortamein ils fundaturs ed ils exponents principals dalla CRR. En quei connex ha el era allegau ils aspects essenzials davart l'activitad dalla CRR el decuors da sia existenza da 40 onns. D'ina pli gronda fiasta da giubileum ha la suprastonza denton desistiu. Igl ei tier nus buca usitau da far fiastas da giubileum a caschun digl anniversari da 40 onns. La CRR vegn a far quei a caschun digl anniversari da 50 onns, pia igl onn 1996. Il parsura ha plinavon giu caschun da seregurdar digl anniversari da 40 onns CRR a caschun dil giubileum da 20 onns digl orchester instrumental grischun che cooperescha gia dapi biars onns cun il studio regiunal romontsch. Quella festivitad che ha giu liug il davos da november 1986 ella sala da teater a Cuera, ei vegnida emessa el radio romontsch. Las gasettas romontschas han en quei connex era rapportau detagliadamein davart la commemoraziun da 40 onns CRR.

Fidel Caviezel, parsura

Suprastonza

President:	Fidel Caviezel, Cuera/Sumvitg
Vicepresident:	Cristian Fanzun, Cuera/Tarasp
Actuar:	Remi Capeder, Casti
Cassier:	Hans Janjöri, Cuera/Pazen-Fardün
Assessur:	Peider Ratti, Cuera/Malögia

Rendaquint da la Lia Rumantscha 1986

Expensas

1.1	CONTRIBUZIUNS DIRECTAS	<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
1.1.1	<i>Uniuns regiunalas</i>			
3025	Romania	60 000.--	60 000.--	60 000.--
3030	Uniun dals Grischs	60 000.--	60 000.--	60 000.--
3035	Renania	60 000.--	60 000.--	60 000.--
3040	Uniung Rumantscha da Surmeir	60 000.--	60 000.--	60 000.--
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		240 000.--	240 000.--	240 000.--
1.1.2	<i>Uniuns surregiunalas</i>			
3055	Societad retoromantscha	20 000.--	20 000.--	20 000.--
3060	Cuminanza rum. radio e televisiun	500.--	500.--	500.--
3065	Uniun da scripturs rumantschs	32 000.--	32 000.--	32 000.--
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		52 500.--	52 500.--	52 500.--
1.1.3	<i>Pressa rumantscha</i>			
3085	Gassetta Romantscha	22 500.--	22 500.--	22 500.--
3090	Fögl Ladin	22 500.--	22 500.--	22 500.--
3095	Casa Paterna / La Punt	50 000.--	50 000.--	50 000.--
3100	Pagina da Surmeir	50 000.--	50 000.--	50 000.--
3105	Chardun	5 000.--	5 000.--	5 000.--
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		150 000.--	150 000.--	150 000.--
1.1.4	<i>Diversas contribuziuns</i>			
3115	Acziuns spezialas da las uniuns regiunalas	48 000.--	40 000.--	45 600.--
3120	Ediziuns ordaifer la Lia Rumantscha	15 000.--	15 500.--	18 133.--
3125	Uniuns culturalas	5 000.--	1 096.--	
3130	Fundaziun Planta	1 000.--	1 000.--	1 000.--
3135	Fundaziun Retoromana	1 000.--	1 000.--	1 000.--
3140	Fundaziun Dialog	5 000.--	5 000.--	5 000.--
3145	Register Crestomazia	10 000.--	10 000.--	10 000.--
3150	Projects circumscrips	5 000.--	1 000.--	2 000.--
3160	Teater Grischun		10 000.--	
3165	Opera «Il cerchel magic»		10 000.--	
3170	FUEV – delegaziun rumantscha	2 500.--	7 500.--	3 592.90

	<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
3175 Gasetta da scolars	5 000.--		5 000.--
3180 Reservas per contribuziuns nunprevidas	10 000.--	13 507.25	10 755.10
	107 500.--	115 603.25	102 081.--
<i>Total contribuziuns directas</i>	550 000.--	558 103.25	544 581.--

1.2 ACZIUNS SPEZIALAS

3205 Program d'assimilaziun	60 000.--	72 264.95	42 185.45
3210 Post da teater		50 544.45	
3215 Curs rumantsch en scola a Cuira	12 000.--	14 827.70	12 720.--
3220 Scolaziun da creschids	16 000.--	25 194.50	16 261.10
3225 Scolas medias: istorgia da la litt.	5 000.--	6 000.--	5 900.--
3230 Scolas professiunalas	2 000.--	6 408.--	6 087.--
3235 Meds didactics per scolas fundamentalas tudestgas		4 201.90	
3240 Meds audiovisuals		112.80	
3245 Documentaziun, Public Relations	5 000.--	7 088.05	4 823.50
3250 Exposiziun ambulanta	2 000.--	1 887.--	
3255 Scuntrada rumantscha		184 633.75	
3260 Barat da classas	2 000.--		458.40
3265 Promoziun chant rumantsch	1 000.--	2 600.--	2 115.10
3270 Onn europeic da la musica		40 909.10	
3275 Rumantschaziuns	20 000.--	6 393.65	13 797.50
3280 Bibliotecas localas	1 000.--	868.--	1 863.80
3285 Acziuns na fixadas	20 000.--	26 502.05	6 867.--
3290 Med «conversaziun romontscha»	20 000.--		13 926.--
	166 000.--	450 435.90	127 004.85

1.3. COLLAVURATURS REGIONALS

3305 Pajas	264 150.--	251 646.--	264 168.--
3310 Supplement famiglia/uffants	12 500.--	12 480.--	12 480.--
3315 AVS/AI/UCG/AD	21 400.--	26 520.95	21 182.60
3320 Segiranza d'accidents	1 400.--	3 908.80	1 577.85
3325 Cassa da pensiun	23 000.--	22 407.55	23 673.85
3330 Fidaivladad	22 500.--	20 363.80	22 743.85
3335 Spesas viadi etc.	20 000.--	14 320.40	14 471.60
3340 Custs da biro	7 500.--	4 608.95	7 873.95
3345 Divers custs	3 000.--	3 724.10	666.40
3350 Fits biros	16 000.--	8 880.--	11 444.--
	391 450.--	368 860.55	380 282.10

	<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
1.4 POST DA LINGUATG			
3405 Paja ½ manader dal post	40 500.--	70 340.40	44 250.--
3410 Pajas collavuraturals parzials	40 500.--		6 613.85
3415 Nettegiar biros	1 180.--	1 736.90	1 777.50
3420 Supplement famiglia/uffants	2 280.--	2 956.35	3 457.--
3425 AVS/AI/UCG/AD	6 160.--	6 824.45	3 954.80
3430 Segiranza d'accidents	450.--	897.85	315.85
3435 Cassa da pensiun	3 300.--	2 951.15	3 929.35
3440 Fidaivladad	1 700.--	1 279.10	2 289.25
3445 Divers custs	1 000.--	1 138.10	44.--
3450 Material da biro	2 000.--	5 532.70	2 449.50
3455 Elavuraziun electronica da datas linguisticas	10 000.--	10 887.--	10 558.55
3460 Fit-chasa	6 000.--	6 000.--	6 154.35
3465 Stgaudent	1 200.--	735.50	1 512.15
3470 Forz'electricca / aua	200.--	377.75	316.50
3475 Biblioteca linguistica	2 000.--	548.70	1 063.90
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	118 470.--	112 205.95	88 686.55

1.5 POST D'INFURMAZIUN E DOCUMENTAZIUN

3505 Pajas	77 000.--		26 616.25
3510 Supplement famiglia/uffants	3 360.--		
3520 Fidaivladad	3 000.--		681.15
3525 AVS/AI/UCG/AD	6 000.--		2 055.50
3530 Cassa da pensiun	6 700.--		2 636.80
3540 Segiranza d'accidents	450.--		146.65
3550 Divers custs	500.--		748.70
3560 Fit-chasa	2 000.--		2 000.--
3570 Installar biro	1 500.--		10 461.40
3575 Informaticum			6 942.--
	<hr/>		<hr/>
	100 510.--		52 288.45

1.6 RUMANTSCH GRISCHUN

3610 Pajas	46 800.--	60 663.55	42 586.45
3615 AVS/AI/UCG/AF	3 500.--		3 649.55
3620 Segiranza d'accidents	260.--		144.60
3625 Nettegiar biros	1 150.--	1 736.90	1 777.50
3630 Material da biro	2 500.--	4 048.90	3 137.95
3635 Divers custs	590.--	351.--	435.--
3640 Fit-chasa	4 000.--	6 000.--	4 000.--
3645 Stgaudent	1 000.--	735.45	

	<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
3650 Forz'electrica / aua	200.--	427.80	316.50
3655 Publicaziuns	25 000.--	64 705.--	22 797.70
3660 Curs da rumantsch grischun	15 000.--	4 514.85	16 373.60
3665 Elavuraziun electronica da datas linguisticas	5 000.--	14 023.80	5 142.15
3670 Incumbensas spezialas	10 000.--		14 839.60
	<hr/>		
	115 000.--	157 207.25	115 200.60

1.7 POST DA TEATER

3705 Pajas	20 000.--		13 235.--
3710 AVS/AI/UCG/AD	2 600.--		1 128.15
3715 Segiranza d'accidents	200.--		38.60
3720 Spesas e contribuziuns	4 000.--		5 659.10
3725 Curs e scola da teater	1 000.--		1 675.--
3730 Biblioteca	2 500.--		203.75
3740 Translaziuns	4 200.--		9 750.--
3750 Concorrenza da tocs	5 000.--		
3755 Gasetta da teater	2 000.--		
3760 Contacts externs	1 000.--		1 057.60
3765 Material da biro	500.--		68.95
	<hr/>		
	43 000.--		32 816.15

1.8 EDIZIUNS (+ PREPARAZIUNS)

3805 Pajas	58 000.--		51 293.10
3810 Fidaivladad	2 400.--		1 899.30
3815 AVS/AI/UCG/AD	4 500.--		8 076.10
3820 Segiranza d'accidents	320.--		425.85
3825 Cassa da pensiun Winterthur	2 500.--		3 615.75
3826 Cassa da pensiun			3 091.25
3830 Quaderns OSL	25 000.--	20 201.--	25 045.--
3835 Musicalias	5 000.--	17 396.50	3 793.90
3840 Meds didactics per scolas fundamentalas tudestgas	7 000.--	4 172.70	10 628.45
3845 Bibliografia retorumantscha	100 000.--	69 598.--	100 313.50
3850 Correspondenza rumantscha WEKA	15 000.--	13 674.80	18 842.20
3855 Pled rumantsch 4	25 000.--	6 484.50	27 311.--
3860 Istorgia da la litteratura	8 000.--	2 362.--	8 780.--
3865 Comics rumantschs	15 000.--	51 676.05	18 943.50
3870 Enicapeni	30 000.--	30 932.45	28 967.90
3875 La scoletta		1 565.10	1 429.--
3880 Vocabulari bibliotecas	2 000.--		2 000.--
3885 Cassetas praulas etc.	5 000.--	5 259.10	5 280.05

	<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
3890 Vocabulari administrativ-giuridic	40 000.--	20 253.20	47 912.35
3895 Romontsch sursilvan	15 000.--		15 671.50
3905 Flurs da pradas	6 000.--		4 387.80
3910 Reservas per projects na fixads	10 000.--	23 004.60	8 886.30
3915 Cumpra per revendita	70 000.--	42 761.10	90 206.73
3990 Meds audiovisuals	5 000.--		
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	450 720.--	309 341.10	486 800.53
1.9 CUSTS SECUNDARS EDIZIUNS			
4005 Spediziun	14 600.--	17 918.25	17 037.85
4010 AVS/AI/UCG/AD	1 100.--		1 604.60
4015 Segiranza d'accidents	100.--		100.10
4020 Francatura e vitgira	1 000.--	1 352.20	1 990.--
4025 Propaganda	25 000.--	15 973.20	15 064.50
4030 Material spediziun	8 000.--	5 018.10	4 420.15
4035 Fits magazins da cudeschs	4 800.--	4 800.--	4 800.--
4040 Sminuaziun debiturs		10 384.--	4 804.10
4045 Sminuaziun cudeschs avant maun		42 417.85	75 070.80
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	54 600.--	97 863.60	124 892.10
1.10 SCOLINAS			
4105 Pajas mussadras	78 500.--	77 219.25	77 990.25
4110 Nettegiar biros	3 300.--	1 842.50	1 777.50
4115 Transports uffants	11 500.--	11 435.40	10 905.--
4120 AVS/AI/UCG/AD	8 000.--	9 432.45	6 855.25
4125 Segiranza d'accidents	500.--	1 058.60	244.20
4130 Cassa da pensiun chantunala	550.--	2 213.75	256.30
4140 Cassa da pensiun Winterthur	2 100.--	3 418.60	3 614.20
4145 Fidaivladad	5 000.--	3 275.85	4 066.55
4150 Cussegliadras da lingua	15 000.--	2 915.60	7 888.--
4155 Spesas bus	8 000.--	6 650.20	5 129.55
4160 Divers custs	600.--	532.35	141.--
4165 Reparaturas	600.--	120.80	31.35
4170 Curs perfecziunament mussadras	500.--	206.--	253.--
4175 Fit-chasa	13 000.--	13 000.--	13 000.--
4180 Stgaudament	2 000.--	875.90	1 096.80
4190 Forz'electric / aua	500.--	336.80	283.--
4200 Cuminanza mussadras rumantschas	500.--	500.--	500.--
4205 Materialias da lavur	15 000.--	1 032.20	12 555.20
4210 Meds lavur seminari mussadras	10 000.--	1 181.75	9 797.80
4215 Subsidis spezials	10 000.--		700.--
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	185 150.--	137 248.--	157 084.95
<i>Total expensas generalas</i>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	2 174 900.--	2 191 265.60	2 109 637.28

Organs, persunal, administraziun

2.1	ORGANS	<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
4310	Radunanza da delegads	4 000.--	1 520.50	2 335.60
4315	Cussegl	2 000.--	1 797.40	1 785.60
4320	Suprastanza	10 000.--	4 703.70	15 196.75
4325	Revisorat	150.--	296.80	168.40
4330	President	10 000.--	10 000.--	10 000.--
4340	Rapresentaziuns / viadis	6 000.--	6 250.35	6 320.90
4345	Diversas cumissiuns	3 000.--		2 384.80
4350	Fits locals tschentadas	4 800.--	4 500.--	4 800.--
		<hr/> 39 950.--	29 068.75	42 992.05
2.2	PERSUNAL (ADMINISTRAZIUN)			
4405	Pajas	237 500.--	266 754.50	219 377.80
4410	Fidaivladad	21 000.--	18 615.80	20 294.85
4415	Supplement famiglia/uffants	3 360.--	3 544.75	3 942.40
4420	AVS/AI/UCG/AD	37 200.--	31 323.05	20 732.95
4425	Segiranza d'accidents	1 300.--	3 058.05	190.60
4426	Segiranza d'accidents suppl.			1 849.40
4430	Cassa da pensiun	22 500.--	25 731.35	16 438.15
4440	Nettegiar biros	3 350.--	1 742.90	1 777.45
4445	Cassa da pensiun Winterthur		3 453.40	
		<hr/> 326 210.--	354 223.80	284 603.60
2.3	CUSTS DA BIRO			
4505	Material	10 000.--	11 988.90	9 478.30
4510	Francatura e vitgira	3 500.--	10 160.45	1 985.20
4515	Telefon	9 000.--	9 790.75	8 396.15
4520	Spesas banca / schec postal	2 500.--	1 449.25	1 141.75
4525	Reparaturas	2 000.--	2 871.75	836.55
4530	Material per nettegiar	500.--	248.85	265.60
4535	Mantegniment da maschinas	3 000.--	3 457.--	1 252.80
4540	Fits-chasa / parcadis	22 220.--	18 640.--	22 920.--
4550	Stgaudent	3 500.--	2 132.35	2 150.80
4560	Forz'electric / aua	1 000.--	1 270.70	2 277.60
4565	Amortisaziun maschinas/mobiglias	13 000.--	24 163.35	18 424.70
		<hr/> 70 220.--	86 173.35	69 129.45

2.4 DIVERS CUSTS	<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
4605 Biblioteca / archiv	5 000.--	2 556.10	7 177.90
4610 Gasettas e revistas	500.--	769.20	920.70
4615 Rapport annual	6 200.--	5 655.--	6 801.--
4620 Inserats	1 000.--	325.60	2 282.--
4625 Contribuziuns annualas	2 500.--	2 386.--	2 768.--
4630 Lavurs da terzas persunas	1 000.--	2 701.90	800.--
4635 Divers custs	2 000.--	1 733.90	2 625.01
4640 Segiranzas (materialias)	1 000.--	1 615.90	1 516.10
4645 Fits passivs		144.65	23.65
4660 Scolaziun persunal	2 000.--		1 953.--
4665 Spesas persunal	6 000.--		4 985.20
4666 Cumpra marcas 2000 onns		15 000.--	
4680 Scriver giu participaziun radio Turitg			199.--
	<hr/> 27 200.--	<hr/> 32 888.25	<hr/> 32 051.56
<i>Total organs, administraziun</i>	<hr/> 463 580.--	<hr/> 502 354.15	<hr/> 428 776.66
<i>Total EXPENSAS</i>	<hr/> 2 638 480.--	<hr/> 693 619.75	<hr/> 2 538 413.94

Entradas

3.1 SUBSIDIS E CONTRIBUZIUNS

6010 Confederaziun	1 600 000.--	1 500 000.--	1 600 000.--
6020 Chantun Grischun	400 000.--	400 000.--	400 000.--
	<hr/> 2 000 000.--	<hr/> 1 900 000.--	<hr/> 2 000 000.--

3.2 ENTRADAS ORD INVESTIZIUNS

6055 Fits	11 000.--	18 609.20	24 343.60
6065 Fits da legats	700.--	680.--	680.--
	<hr/> 11 700.--	<hr/> 19 289.20	<hr/> 25 023.60

3.3. ENTRADAS SPECIFICAS	<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
6105 Chantun – scolinas d'exercizi	4 000.--	4 000.--	4 000.--
6110 Citad Cuira / per scolinas	60 000.--	60 000.--	60 000.--
6120 Citad Cuira / instrucziun rumantscha	5 000.--	2 000.--	5 000.--
6125 Citad da Turitg	5 000.--	5 000.--	5 000.--
6130 Uniun scolinas Cuira	3 000.--	2 700.--	2 200.--
6135 Program d'assimilaziun	30 000.--	40 025.40	14 492.--
6140 Cassetas curs audiovisuals	7 000.--	8 461.80	3 738.20
6145 BIGA / meds d'instrucziun	2 000.--		2 180.--
6150 La Scoletta	500.--		27.60
6155 Acziuns spezialas (incl. incumbensa a post RG)	5 000.--	16 834.70	15 181.10
6165 Diversas	5 000.--	7 485.40	767.--
6175 Dun 1. avust (rumantschaziuns)	20 000.--		
6180 Restituziun supplement d'uffants	16 200.--	12 922.--	17 276.--
6190 Servetsch translaziuns rumantsch grischun	15 000.--	23 659.80	29 618.65
6195 Servetsch translaziuns / idioms	1 000.--	3 369.80	4 979.65
6200 Chantun Genevra / rumantsch grischun	87 000.--	87 000.--	87 000.--
6205 Curs en rumantsch grischun	5 000.--	2 167.60	3 790.--
6220 Onn europeic da la musica		40 000.--	
6230 Scuntrada rumantscha		111 263.85	127.--
6235 Fits parcadis	800.--	660.--	660.--
6240 Scolaziun creschids	2 000.--		3 459.--
6245 Donaziuns en pia memorgia		50.--	100.--
6265 Teater			485.--
6270 Pledari rumantsch grischun		12 000.--	
6280 Servetsch da linguatg	15 000.--		12 249.--
	288 500.--	439 600.35	272 330.20

3.4 ENTRADAS EDIZIUNS

6405 Legat Cadonau		4 000.--	5 000.--
6415 Pro Litteris			1 939.20
6420 Divers sustegns	30 000.--	2 500.--	
6425 Abunament Encapeni	5 000.--	12 111.40	9 366.--
6430 Ediziun rumantsch grischun	8 000.--	24 397.40	11 932.50
6435 Contribuziun Fondo Naziunal Bibliografia retorumscha	40 000.--	5 000.--	40 000.--
6450 Vendita Bibliografia	60 000.--		39 393.20
6451 Quarta Lingua / Pledari rumantsch grischun		6 000.--	

	<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
6500 Vendita ediziuns Lia rumantscha	115 000.--	135 866.25	116 067.22
6502 Vendita musicalias	20 000.--	26 737.45	29 635.50
6504 Vendita autras ediziuns	50 000.--	51 595.--	72 031.74
6506 Vendita diversas	4 000.--	8 427.65	4 364.85
6508 Vendita cassetas paraulas	1 000.--	2 159.70	4 333.80

<i>Vendita generala</i>	190 000.--	224 786.05	226 433.11
	<hr/>		
	333 000.--	278 794.85	334 064.01
	<hr/>		
<i>Total ENTRADAS</i>	2 633 200.--	2 637 684.40	2 631 417.81
	<hr/>		

Quint final

	<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
ENTRADAS	2 633 200.--	2 637 684.40	2 631 417.81
EXPENSAS	2 638 480.--	2 693 619.75	2 538 413.94
	<hr/>		
AVANZAMENT / DAIVET	5 280.--	55 935.35	93 003.87
	<hr/>		

Bilantscha

ACTIVAS	<i>per 31-12-1985</i>	<i>per 31-12-1986</i>
1000 Cassa	1 231.65	895.65
1010 Schec postal	21 788.53	49 420.85
1050 Banca chantunala, cto. cor.	40 584.25	153 850.70
1060 Cassa da spargn personal Lia rumantscha	12 694.--	44 935.70
1070 Credit svizzer FN / RG	126 452.15	143 162.90
1091 Uniun Bancas Glion	--	5 974.50
1100 Dun dr. Pieder Tuor	2 000.--	2 000.--
1120 Dun dr. Felix Calonder	15 000.--	15 000.--
1130 Dun G. Bazzi-Mengiardi	--	25 000.--
1200 Debiturs divers	33 230.30	53 756.70
1210 Debiturs Bibliografia	--	22 786.20
1220 Debiturs ediziuns	25 142.90	20 338.80
1300 Participaziun radio Turitg	200.--	1.--
1400 Cudeschs avant maun	75 071.80	1.--
1410 Marcas 2000 onns	--	9 000.--
1450 Activas transitorias	470.--	--
1095 Societad da Banca Svizra «Cerchel magic»	78 516.45	--
1600 Maschinas da biro	1.--	1.--
1650 Bibliotecas Lia rumantscha e Caviezel	1.--	1.--
1700 Mobiglias da biro	1.--	1.--
1750 Mobiglias da scolinas	1.--	1.--
1900 Rapport dal deficit	55 935.35	--
<i>Total activas</i>	<u>488 321.38</u>	<u>546 128.--</u>
PASSIVAS		
2000 Divers crediturs	108 013.05	144 250.95
2200 Emprest FN «Litteratura dals rum. e ladins»	3 872.--	3 264.--
2400 Emprest cassa spargn personal Lia rumantscha	42 855.40	45 116.30
2450 Credit svizzer FN RG	128 612.15	143 162.90
2500 Dun dr. Pieder Tuor	2 000.--	2 000.--
2600 Dun dr. Felix Calonder	15 000.--	15 000.--
2650 Dun G. Bazzi-Mengiardi	--	25 000.--
2700 Reservas ediziuns linguisticas	10 000.--	10 000.--
2800 Reservas ediziuns commemorativas	2 953.--	2 953.--
2850 Passivas transitorias	--	12 813.--
2855 Marcas 2000 onns	--	9 000.--
2455 Societad da Banca Svizra «Cerchel magic»	78 516.45	--
2900 Chapital	96 499.33	40 563.98
2920 Avanzament	--	93 003.87
<i>Total passivas</i>	<u>488 321.38</u>	<u>546 128.--</u>